స్వప్నయాత్ర

జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారిచే రచియింపఁబడినది.

APPROVED BY THE TEXT-BOOK COMMITTEE

(Vide Fort St. George Gazette of 11th November 1930.)

చెన్నపురి:

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్‌వారి

వావిళ్లప్రెస్సున

ముద్రితము.

1929.

వచనగ్రంథములు.

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
అయిదుగురు దొంగలకథ	...	0	6
అరేబియన్ నైట్సు కథలు	...	1	4
ఈసపునీతికథలు, ప్రథమభాగము	...	0	6
డిటో రెండవభాగము	...	0	8
చార్ దర్వేషుకథలు	...	0	8
తాతాచార్యులకథలు	...	0	6
తెనాలి రామలింగనికథలు	...	0	4
దక్కనుపూర్వకథలు	...	1	8
దశకుమారచరిత్రము, ఎనమచింతల సంజీవరాయశాస్త్రిది	...	1	8
దేశింగురాజుకథ, జంగంకథ	...	0	6
నలచరిత్ర, చిన్నసైజు, పటములతో	...	0	6
నవనాథభక్తులచరిత్ర, శ్రీ బచ్చు రామన్నగారిది	...	2	0
నలుగురు మంత్రులకథ	...	0	4
నీతిచంద్రిక, చిన్నయసూరిది	...	0	6
పంచతంత్రము, వచనము, సులభశైలి	...	0	6
పతివ్రతలచరిత్ర, మంగిపూడి. వేంకటశర్మగారిది	...	1	8
ప్రహ్లాదచరిత్ర, చిన్నసైజు, పటములతో	...	0	4
భారతరమణీమణులు, ప్రథమభాగము	...	0	12
డిటో ద్వితీయభాగము	...	0	8
భోజునికథలు	...	0	8
భోజకాళిదాసకథలు	...	0	12
మర్యాదరామన్నకథలు	...	0	2
మదనకామరాజుకథ	...	0	14
యజుర్వేదకథాసంగ్రహము	...	0	8
విక్రమార్కునికథలు	...	0	8
వీరాంగనలు	...	0	12

శ్రీ ర స్తు.

స్వప్నయాత్ర

ఇయ్యది

కడప మ్యునిసిపల్ హైస్కూలునందు ప్రధానాంధ్రపండితుఁడగు

కావ్యస్మృతితీర్థ

జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారిచే రచియింపఁబడినది.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారి

వావిళ్ల ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రితము.

1929.

PRINTED AT
THE 'VAVILLA' PRESS,
MADRAS.—1929.

శ్రీ ర స్తు.

పరమేశ్వరపాదారవిందభజనసమాసాదితానందసాగర నిమగ్నహృదయులారా! నిర్మలమానసులారా! మానవశ్రేష్ఠులారా!

మధ్యమలోకమునఁ గృతత్రేతాద్వాపరములు గడువఁగాలమయుం డగుభగవంతుఁడు శ్రీకృష్ణావతారము పిదప రూపాంతర మూనకయుండుఁ గావుననే కలియుగ మనంబడు నది వచ్చును. అందు మానవులలోఁ బెక్కండ్రు పరవంచకు లగుదురు. వారిమాటలనమ్మువారు బహుసంఖ్యాకు లుందురు. సత్కార్యానుష్ఠానములేక మానసములు కలుషితములగుట వార ల్పితరులమాటలకు లోఁబడుదురు. దుష్కార్యములయందు మనోధైర్య ముండినట్లు సత్కార్యములయం దుండదు. శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసములందుఁ గలగాథలు కల్పితములని యుక్తియుక్తముగా నిర్ణయింతు మనువా రుందురుగాని నేనే భగవంతుఁడనని యొక్కఁడో యిద్దఱో పెక్కండ్రో పలికిన నది వంచనావ్యాపార మని నమ్మువారు స్వల్పసంఖ్యాకులే యుందురు. కొందఱు వారిమాటలు మదికి సరిపడకున్నను మోమోటమినొండె, కార్యాతురతనొండె, వేఱువిధమగు లాభమునకు నొండె బదులాడక తలలూఁపుదురు. కాని యదితమయంతరాత్మను విరుద్ధమనిమాత్ర మూహింపరు. కావుననే వంచకులు చెలరేఁగి శ్రుతిస్మృతిప్రముఖప్రమాణప్రకరము నిందించుచుఁ దమ వాక్కులే విశ్వాసపాత్రములని యుపన్యసించుచుందురు. వారి యుపన్యాసధోరణికే కొందఱు ప్రమోదింతురు. భాషానిపుణ

తకు మఱికొంత ఉబ్బి తబ్బిబ్బులగుదురు. కొందఱు తెలిసినను తెలియకయున్నను కరతాళధ్వనుల నుపన్యాసవేదిక మాఁగులాడఁ జేయుదురు. ఇవియన్నియుఁ దమయోగ్యతను జాటునని యుపన్యాసకులు తలంతురు. ఇందు సత్య మేమూల నుండును?

ప్రాయికముగా స్వప్నము లసత్యములని తలంతురు కదా. కొన్నియైన సత్యములుకావా యని తలంపను. అవి మిగులఁ బొరపాటు. తా నెన్నఁడు వినని చూడని పదార్థములఁ గనఁబడఁజేయుశక్తి స్వప్నమునకుఁ గలదు.

"అదృష్టమప్యర్థమదృష్టవైభవాత్,
కరోతి సుప్తిర్జనదర్శనాతిథిమ్"

నైషధము ౧ సర్గము.

అని వినమా! మనశ్శక్తి యత్యధిక మని యెఱుంగుటయే బుద్ధిమ ల్లక్షణము. పూర్వపుణ్యవశమున భగవంతుఁడు భక్తులకు సకలబ్రహ్మాండములఁ గనఁబఱచును. తనయందే సకలబ్రహ్మాండము లున్నయట్లొకప్పుడును, వేఱొకప్పుడు భక్తులఁ బిలుచుకొనిపోయియుఁ గనఁబఱచును. అర్జునునకు యుద్ధప్రారంభమునఁ దనవిశ్వరూపమును జూపి సకలబ్రహ్మాండముల నందుఁ గనంబడునట్లు చేసినశ్రీకృష్ణమూర్తియే సైంధవవధార్థమై స్వప్నమున నర్జునుం బిలుచుకొని కైలాసమున కరిగి శంకరుని గనఁబడఁజేసి పాశుపతాస్త్రరాజము నిప్పించెను. కావునఁ స్వప్నానురూపముగా మానవులకు ఫలములను గల్గఁజేయునని యంగీకరింపవలయును. భక్తి చక్కఁగాఁ గుదురుటకై యిన్నిరీతులఁ బన్నుననియే యిందలిసారము. ప్రస్తుత మీగ్రంథకర్తను కృపాపరతంత్రుఁడైన శ్యామసుందరచక్రవర్తి హిమాలయమును

నకుఁ బిలుచుకొనిపోయి యందుఁగల మహనీయస్థలములం జూపి యందలి మహర్షులు సంభాషించున ట్లొనర్చి దానిమూలమునఁ దనభక్తునకుంగల సందేహములు తొలఁగఁజేసెను. పామరులు నమ్మువిషయములు సత్యములుగా వనియు, మాయావులు పల్కుమాటలు విశ్వాస ముంచఁదగినవి కావనియు వానిని నమ్మిన బాగుపడఁజాలరనియు స్పష్టముగావించెను. హిమాలయ మహిమము వాఙ్మానసాతీతము. అందుఁ గలశిఖరములు మానవుల కగమ్యములు. అత్యల్పసంఖ్యాకములఁ గనుఁగొని యన్నింటిని బరిశీలించితిమని కొందఱందురు. అది యేనాఁటికిఁ బొసఁగనిమాట. దేవభూములు కనుఁగొనఁదరమా! ఏవారికిఁగానరాకయుండును. ఆవిషయ మెఱుంగక యన్నింటిఁ బరిశీలించితిమని ప్రల్లదము లాడుదురు. భగవంతుఁ డవ్వారిమాటలకు నవ్వుచుండును. ఆపర్వతరాజమే దేవతానగమనఁ బ్రఖ్యాతిగాంచినదని యెఱుంగందగు. అంతే కలికాలమున మహర్షులు వసించుచుఁ బ్రజలమేలు కోరుదురు. సత్కర్మములు బీజమాత్రములుగానైన నుండుంగాక యని కోరుదురు. వారిని దర్శించుటకుఁ బెక్కండ్రు సజ్జను లుత్సుకులుగా నుందురుగాని మానులు రూపాంతరములఁ బొడసూపి తమమహిమను గప్పిపుచ్చుచుందురు. పూర్వపుణ్యమువలనఁ గొందఱకు దర్శనమిచ్చుటయుఁ గలదు. జిజ్ఞాసువులే యుండనికాలమున హిమాలయమునకు మహర్షులదర్శనార్థ మరుగువా రు[illegible]నంతకంటె సంతోషవార్త మనుజుల కింకేమి యుండును? దర్శనమున జనులు దుష్కృతవిముక్తు లగుదురనుట యబ్బురమా?

మహామునులసంభాషణములే యిందుఁ గలముఖ్యవిషయము. వారియాశయములే యిందుఁ గలవు. వారిసాన్నిధ్యమున నెట్టి క్రూరజంతువు లేని సాధుస్వభావములుగా మాఱుననుట సామాన్యవిషయము. అందుఁగల నదులమహత్త్వములిందుఁ జక్కఁగాఁ దెలుపఁబడినవి. మొత్తముమీఁద నీయాఖ్యాయిక భక్తిని మతాభిమానమును గల్గించును. దేవతాశక్తిని బయలుపఱచును. వృక్షములమహిమమును వెల్లడించును. శ్రీకృష్ణుఁడు సర్వకారణుఁడని తేటపఱచును. కావున దీనిని శ్రద్ధమెయిం జదువ భగవద్భక్తి కుదురును. పామరుల మోసపుచ్చఁబూనినమాయికుల డంబములు కరతలామలకములుగాఁ దెలియును. ఆస్తికులందఱు దీనిం జదివి కృతకృత్యు లగుదురుగాక యని యాశించుచున్నాఁడను. ఇంతకంటె వ్రాయఁదగినవిషయములు విశేషించి కానరావు. పుణ్యకార్యములయందుత్తమోత్తమము మహాత్ముల కాశ్రయభూతమగు హిమాలయదర్శనమని యందఱెఱుంగవలయును. తక్కుంగలవిషయములు గ్రంథపఠనమున విశదములు కాఁగలవు. సర్వే జనాస్సుఖినో భవంతు.

ఇట్లు సాధుజనశ్రేయోఽభిలాషి,

కాశ్యపుఁడు.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

విజ్ఞప్తి.

మహాశయులారా!

ఈయాఖ్యాయిక వ్రాసి ముగించినవెంటనే దీనిముద్రణ మునకై నాలుగుప్రక్కలకుఁ జూపులు సాగింపఁ బూనితి. మహా రాజశ్రీయుత వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారే కనఁబడిరి. ఇదమిత్థమ్మని వ్రాసితిని. బదులు త్వరగాఁ, బంపిన ముద్రింతు మనియే వచ్చెను. ఇంతదనుక నేనేపుస్తకమును వ్రాసినను వ్రాయఁబూనుకొన్నను నాపూనికకుఁ దోడ్పాటు చూపుటలో వెనుకంజవేయక నన్నాదరించుచు నాదాయవ్యయములఁ బాటిం పక నాపుస్తకములఁ బ్రకటించుటయే ప్రధానముగా భావిం చునుదారహృదయులకుఁ బరోపకారధురీణులకు విశేషించి నన్నాదరించు సుగుణమణులకు వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారికి నా కృతజ్ఞత నేతన్మూలమునఁ జూపుట యొక్కటితప్ప నితరవిశే షము లిటఁ బెంచివ్రాయ నాకేమియు లేవు.

ఇట్లు విన్నవించుసాధుజనసేవకుఁడు,

జనమంచి శేషాద్రిశర్మ.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీః

జయ పరమేశ్వరి!

స్వప్న యాత్ర.

చ. సిరుల నొసంగుచుం బదముఁ జేకుఱఁ జేయుచు సాధువ
ర్తనం, బరుదుగఁగల్గఁ గూర్చుచు దురాత్ములు వంచకు
లర్థలాభతత్పరులును నైనవారల నితాంతము తూలఁగఁ
జేయుచుఁ మనోహరగతిఁ బొల్చుదైవము మదాత్మను
నిల్చి చెలంగుచుండుతన్. 1

చ. కృతుల నొనర్చువారలకుఁ గేవలకీర్తియె కాదు పుణ్యమ
ప్రతిమముగల్గుఁ దత్కృతిని శ్రద్ధఁ బఠించెడువారు ధర్మసం
గతిఁగనుచుండఁగాఁ దగును గావున సద్గతిబోధకంబుగాఁ
గృతిని రచించువాఁడఁ బరమేశ్వరి నమ్మి జగద్ధితార్థినై. 2

క. ఆఖ్యాయిక యిది చదువఁగ
విఖ్యాతపురాణధర్మవితతులఁ దెల్పున్
ప్రఖ్యాతిఁ గల్గఁజేయు స
దాఖ్యన్ వెలయించుఁ జూఁడి మహాశయులారా! 3

క. తమ కించుక తెలియనిధ
ర్మములన్ బోధించి దానఁ బ్రఖ్యాతిని గో
రుమనుజుల మాయలను దె
ల్పుమహిన్ స్పష్టముగ నిద్దిఁ బూనికఁ జదువన్. 4

తే. కాన నోపికఁబూని యిద్దానిఁ జక్కఁ
జదివి వంచకు లొగిఁదెల్పుసరణులఁ దెలి
సికొని దానికి లోఁబడిక చెడక ప్రాక్త
నవిహితాచారములఁ గైకొనంగఁ దగును.

శ్రీకరం బగుభగవంతునిచరిత్రమువలె నాకాశము నిరభ్రమై యుండెను. అందు జ్యోతిస్సులు మిణుకుమిణుకుమని ప్రకాశించుచుండెను అందుఁ గొన్ని మిణుఁగురుంబుర్వులవలెఁ గనఁబడుచుఁ గనఁబడనియట్లుండెను. మఱికొన్ని యించుక స్పష్టముగాఁ గానఁబడుచుఁ దమయత్యల్పకిరణముల భూమిపైకిం బంపుచుండెను. ఆకిరణములే భూభాగమునఁబడుచున్నవో దేనిని బ్రకాశింపఁజేయుచున్నవో యదిమాత్ర మెఱుంగ నేరికిం గాని తరముగాదు. ఇట్లసంఖ్యాకము లగుజ్యోతిర్విశేషములు తమతమయల్పకిరణముల వ్యాపింపఁజేయుచుండెను. గాని యాకిరణము లన్నియుంగూడి పెద్దవెలుఁగును గలిగింపఁ జేయఁజాలకపోయినను సూక్ష్మముగాఁ బరిశీలించువారలకుఁ దమప్రకాశ మిట్టిదని తెలుపుచుండెను. ఆజ్యోతిర్విశేషములనే తారకలందురు. తెనుఁగుబాసను జుక్కలందురు. చిన్నివలయములుగా నవి కనఁబడుటం గాఁబోలు చుక్కలని పేరుగల్గినది. సత్యము పరికింప నవియన్నియు బ్రహ్మాండములు. భూలోకమునకంటె నొక్కటొక్కటి వేయిమడుంగులో లక్షమడుంగులో కోటిమడుంగులో గొప్పవని స్పష్టమగును. ఎంతదూరమున నుండుటనో యవి యంతచిన్నయాకృతులుగాఁ దోఁచుచున్నవి. వానిదూర మింత యని యెంతటిసూక్ష్మయంత్రములమూలమునఁ బరిశీలించినను దెలియఁదరముగాకయున్నది. అతీంద్రి

యజ్ఞు లగు పెద్దలు (అనఁగా మహర్షులు) జ్ఞానదృష్టిం బరికించి వానిని బ్రహ్మాండము లనిరి. భూమండలమున కెట్లు చంద్రసూర్యులు మఱియుఁ గుజాదు లుపకర్తలుగ నున్నవారో యా బ్రహ్మాండములకు నొక్కొక్కదానికి నిట్లే యొకరు మొదలుకొని యేడుగురు వఱకుఁ జంద్రులుగలరనియు సూర్యుఁ డొక్కఁడొక్కఁడే కలఁడనియుఁ గుజాదులంబోలిన లోకోపకర్తలు గ్రహములు మండలముల నధివసించి వానిం గాపాడుచుందురనియుఁ గనుఁగొని తెలిపిరి. శనిగోళమున నేడుగురుచంద్రులున్నవారని మహాత్ములు తెలుపఁగా విని పక్కున నవ్వినవారిపుడిపుడు సూక్ష్మదర్శకయంత్రములమూలమున నది సత్యమని యెఱింగి ముక్కుపై వ్రేలిడుకొనుచు నమ్ముచు వారిని బొగడుచున్నవారు. ఔరా! జ్ఞానవృద్ధులమహాత్వము! అద్దిరా పూర్వులపరిశీలనము! బళీ! ఆర్యులపాండిత్యము! ఇప్పటివారికి వింత గొలుపుచున్నది. ఇంకను వారిమహత్త్వము నెఱుంగుట కిప్పటివారికిఁ దరంబా. కాలము జరగఁగా నింకను బరిశీలించి వారియమేయమహత్త్వమును గనుఁగొని తలయూఁతురుగాక. శిరములవంచి నమస్కరింతురుగాక. చిరకాల మువ్వారిమహిమములఁ దెలిసికొని యట్టిమహత్త్వమును సంపాదింపఁదలంచుచు వారికి జోహారు పొనరింతురుగాక. మనయోగ్యత కట్టిమహిమములవడునా యని నిస్పృహులగుదురుగాక.

అట్టి తారకలు మెఱయుచుండఁగా నవ్యక్తప్రకాశము రాజ్యముచేయుచుండెను. భగవంతుఁడు కానరాకయున్నను దత్కార్యములు స్పష్టములుగా నెల్లరకుం గనఁబడుచున్న యట్లు నక్షత్రముల ప్రకాశము వ్యక్తముగా నంతట వ్యాపిం

చినట్లుతోఁచకయున్నను గాఢాంధకారమునందు నించుక పదార్థములు గోచరించుచుండుట యచ్చెరువుగదా. దీనింబట్టి యూహింపఁగా సర్వదా భగవదాజ్ఞచే నెన్నిలోకములనుండియో ప్రకాశమువచ్చుననియు దానిసాయమున మనము చరించుచున్నవారమనియు గ్రహింపవలయును. ఇన్నిలోకముల సహాయము మనకుఁ గలుగుచున్నదని మాత్రము మనమాలోచించుట లేదు. అదియె మానవులయందున్న లోపము. చంద్రుఁడు భూగోళమునకు సమీపభాగమున నున్నవాఁడు. కాఁబట్టియే యీలోకమునఁ గల వృక్షములు లతలు సస్యములు మానవులు, తీవ్రపరితాపములనుండి తప్పించుకొనఁగల్గుట. అమృతకిరణుఁ డనుపే రాచంద్రునకు సార్థకము. చంద్రుఁడు భూగోళముయొక్క యాకర్షణశక్తిచే నాకర్షింపఁబడునఁట. అంతియ కాక యాశీతాంశుని సూర్యగోళముకూడ నాకర్షించునఁట. కావుననే కాఁబోలు జ్యోతిశ్శాస్త్రమునఁ జంద్రుఁడు స్త్రీగ్రహమని చెప్పఁబడినది. స్త్రీగ్రహ మనఁగాఁ బరతంత్రగ్రహమని భావము. తా నితరులకు లోఁబడియుండునని సారము. దీనింబట్టిచూడఁగా భూమికి సమీపమందున్నయది చంద్రలోకమని స్పష్టంబగు.

చంద్రగోళము భూగోళమువంటిదే. అనఁగా నందును భూతకోటికలదని భావము. చంద్రలోకమునఁ బితృదేవతలు గలరని పురాణములు తెల్పుచున్నవి. పితృదేవతలనఁగాఁ దండ్రులవలె భూలోకజీవకోటులఁ బరిరక్షించువారని యంతరార్థము. మనుష్యుల తండ్రులందఱు నందుండువారనికాదు. మనుష్యులను విశేషించి మేలుగల్గఁగోరువారని సారము. ఈలోకమున

ననేకపుణ్యకార్యము లొనరించి కృతకృత్యులై చంద్రలోక
మున నివసించి స్వార్థపరులుగాక లోకోపకారమే తమకృత్య
మని భావించుసుకృతాత్ములందుందురనియు, వారు దేవతలవలె
జరామరణములులేకయుండఁజాలువారనియు మనముగ్రహింప
వలయు. *ఆపితృదేవతలు సకలలోకవాసుల క్షేమము గోరుచుం
దురు. మహర్షులకొడుకులై తపంబొనరించి మానవత్వమును
వదలి దేవత్వముఁనొంది చంద్రలోకమున నివసించి మానవుల
మేలుకోరుచుందురని స్మృతులు తెలుపుచున్నవి. పురాణముల
యందుఁ గొన్నితావుల భూమిపై సూర్యుఁడు, ఆపైఁ జంద్రుఁ
డు నున్నయట్లు కానంబడుఁగదా యదెట్లుసరిపడును? అని కొం
ద ఱాక్షేపింతురు. కాని వారాపురాణముల తాత్పర్యమేమని
గ్రహింపఁజాలకున్నారు. సూర్యునికంటె భూలోకమునకు నుప
కారిలేఁడు కావున నాసూర్యునిం బ్రధానముగా సమీపబంధు
వని లోకులు వాడుకొనునట్లు చెప్పఁబడినది. అంతకంటెఁ దక్కు

---

* విరాట్సుతాస్సోమసదః సాధ్యానాం పితరస్స్మృతాః, అగ్నిష్వా
త్తాశ్చ దేవానాం మారీచా లోకవిశ్రుతాః. ౧౯౫. దైత్యదానవయక్షాణాం
గంధర్వోరగరక్షసాం, సుపర్ణకిన్నరాణాం చ స్మృతాబర్హిషదోఽత్రిజాః.
౧౯౬. సోమపానామవిప్రాణాం క్షత్రియాణాం హవిర్భుజః, వైశ్యానామా
జ్యపానామ శూద్రాణాం తు సుకాలినః. ౧౯౭. సోమపాస్తు కవేః పుత్రా
హవిష్మంతోఽంగిరస్సుతాః, పులస్త్యస్యాజ్యపాః పుత్రా వసిష్ఠస్య సుకాలినః.
౧౯౮. అగ్నిదగ్ధానగ్నిదగ్ధాన్ కావ్యాన్ బర్హిషదస్తథా, అగ్నిష్వాత్తాం
శ్చ సౌమ్యాంశ్చ విప్రాణామేవ నిర్దిశేత్. ౧౯౯. య ఏతే తు గణాముఖ్యాః
పితౄణాం పరికీర్తితాః, తేషామపీహ విజ్ఞేయం పుత్రపౌత్రమనంతకం. ౨౦౦.
ఋషిభ్యః పితరో జాతాః పితృభ్యో దేవమానవాః, దేవేభ్యస్తు జగత్సర్వం
చరం స్థాణ్వనుపూర్వశః. ౨౦౧. మనుస్మృతి. ౩ అధ్యాయము.

వగ నుపకారముచేయుటంబట్టి దూరబంధువనుకొనునట్లు చంద్రుఁడు దూరముననుండునని చెప్పఁబడినదని గ్రహించుటమంచిది. అంతియకాని పురాణముల కింతమాత్రము తెలియదని మన మొక్కసారి యాక్షేపింపరాదు.

చంద్రలోకమునుండి భూలోకమున కనేకమార్గముల నుపకారముకలుగుచున్నది. దాని సామాన్య లెఱుంగఁజాలము. పితృదేవతలు నిరంతర మీలోకమునకు మేలుకోరుచుందురు. ఒక్కొక్కవర్ణముల వారికి నొక్కొక్కతెగ పితృదేవతలు నిరంతర మాశీర్వాదములఁ బంపుచుందురు. చంద్రమండలమునుండి యమృతధారలు కిరణముల మూలమున వృక్షలతాదులఁ వృద్ధి చేయుచుండును. యోగుల కనేకవిధములఁ జంద్రకిరణము లుపకరించుచుండునని పెద్దలు చెప్పుచుందురు. అంతియగాక చంద్రగోళమునఁ గలభూతకోటులన్నియు నితరుల మేలుకోరునవియే. అట్టిభూతములకే యామండలమున నివసించునధికారము కలదు. స్వార్థపరుల కందుండఁ జోటుండదఁట. చంద్రునకు నోషధీశుఁ డనుపేరు గలదుకదా. అతనికిరణముల మూలమున నవి బ్రదుకుచు మానవులకుఁ బెక్కువిధముల నుపకారముచేయుచుండును. పశువులకుఁ బక్షులకు వీనికి వానికి నననేల సకలభూతములకు నోషధులు వనస్పతులు ప్రాణాధారములై యున్నవి. అవియే లేకయున్న నివన్నియు నశించియేయుండును. ఒకక్షణమైనను బ్రదుకవలనుపడదు. కావుననే

"హింసౌషధీనాం స్త్ర్యాజీవోఽభిచారో మూలకర్మ చ,
ఇంధనార్థమశుష్కాణాం ద్రుమాణామవపాతనమ్." ఇతి

మనుస్మృతి. ౧౧ అధ్యా.

అని యోషధులహింసించుట యెండిపోవని వృక్షములను
దెగఁగొట్టుటయు, నుపపాతకములని మనువు బోధించెను.
వానివలని యుపయోగము లిట్టివని వారి కెఱుకపడక
యున్న వారది గొప్పపాపకార్యమని యేల శాసింతురు? లోక
మున కుపకరించువాని హింసించుటయే యొక మహాపాపకార్య
మనుట సర్వసమ్మతనియమము. ఈరీతి నీలోకమునకుఁ జంద్రుని
వలన మహోపకారములు గలుగుచున్నవి. కాఁబట్టియే యందు
న్నపితరులఁ బితృపితామహ ప్రపితామహులనుగా భావించి
పూజించుచున్నవారము.

చంద్రలోకమునుండి యెట్లుపకారములు మనకుంగల్గు
చున్నవో యట్లే బుధశుక్రభానుల్వింగారక గురుశని లోకముల
నుండి మనభూమండలమునకు మహోపకారములు పెక్కుచం
దములఁ గలుగుచున్నవనుట నిర్వివాదాంశము. ఈయేడుగోళ
ములనుండి మనకు క్షేమము గలుగుచుండుటచేతనే వారము
లను పేర వాని నిత్యము స్మరించుచున్నవారము. నీయేడు నొక
దానిపై నొకటిగా నఁగా దూరముగా నున్నవి. ఇన్నియు
బ్రహ్మాండమున నిమిడియున్నవి. ఇన్నింటియందును భూతకో
టులు గలవు. చంద్రుఁడు సూర్యుఁడునను పురుషనామముల
గోళములను జెప్పనేలయని యనుమానించువారుగలరు. రాజ్య
మునకు రాజుండునట్లు గోళమునకు నధిపతియుండును. మానవు
లాగోళాధిపతులనే యుపాసించుచున్నవారు. కృతజ్ఞతకు లక్ష
ణమిదియేకదా. కనఁబడునవి గోళములనియుఁ దదధిపతిపురుషుఁ
డనియు మనవారు చెప్పిరని గ్రహింపక కొంద ఱపార్థములం
గల్పించి యాకాలపువారికి యంత్రసహాయము లేదనియుఁ

గావున వారికి సత్యము తెలియ నవకాశము లేకపోయెననియుఁ దూలనాడుచుందురు. అట్టివారికిఁ బ్రపంచజ్ఞానము తక్కువయని మనము చింతింపవలయును మఱియు వారికంతటి యోగవిద్యాజ్ఞానము లేదనియు నగవవలయును. సూర్యచంద్రకుజ బుధగురు శుక్రశనులాయాగోళాధిదైవతములనియు వారు భగవదాజ్ఞాధారులనియు వారిని గొల్చినఁ గష్టములు తొలఁగి భగవత్కారుణకుఁ బాత్రులగుదురనియు మన మెఱుంగవలయును. లోకమున నెల్లవారును గష్టకాలమున గ్రహచారము చాలదనుకొనుట సాధారణముకదా. అట్టి గ్రహముల నారాధించినఁ దొలఁగఁదగు కష్టములు తొలఁగునని మనము నమ్మవలయును.

ఇట్లు భూలోకమునకు మహోపకారమును సర్వదానొరుచుండు గ్రహములు నక్షత్రములు వియద్వీథియందు వెలయుచుండెను. కాని శీతాంశుప్రకాశము లేనికతన నారాత్రి చీఁకటిరాత్రియనియే లోకులు వాడుదురు. స్పష్టముగా వస్తువులు కనఁబడక యించుకించుక గోచరించుచుండుటం జేసి యారాత్రి చోరప్రముఖులకనుకూలముగా బాటసారులకుపద్రవకరముగా నుండెను. సాయంకాలమునఁ జేయఁదగు సంధ్యావందనాదులగు నిత్యకృత్యములందీర్చి భానువారమగుట భుజింపక *భాగవతమును గొంతసేపు చదివి యొక నులకమంచముపై శయనించితిని. ఆరేయి తాంబూలచర్వణముచేయుట నాయలవాటు

* ప్రాతర్ద్యూతప్రసంగేన మధ్యాహ్నే స్త్రీప్రసంగతః, రాత్రౌ చోరప్రసంగేన కాలోగచ్ఛతి ధీమతామ్. తొలుజామున భారతమును బఠించుచుఁ బగటినడుమ రామాయణపారాయణముచేయుచు రాత్రి భాగవతమును జదువుచుఁ గాలముఁ బుచ్చవలయునని ప్రాచీనులగు మహాత్ములభావము.

గాదు. కావున నియమముననే శయనించితిని. శయనించు నపుడు భగవద్గీతలసారమేమియని వితర్కించుట నాయలవాటులలో నొకటి. తఱుచుగా భగవద్గీతల నాయుద్ధకాలమున నుపదేశించియుండునా యను నాక్షేపముల వినియున్నవాఁడఁగావున సర్వకర్తయగు నాశ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మమున కింత మాత్రపుఁబనిచేయ సాధ్యము కాదా యనియుఁ దలంచుచుందును. ఎంతటికార్యమైనను క్షణకాలమునఁ జేయఁగలశక్తి భగవంతునకుఁ గలదనియు, నాపరాత్పరునికార్యముల నిర్ణయించి తెలిసికొను యోగ్యత మానవులకే కాదు మహర్షులకు దేవతలకుం గూడ లేదనియే నావిశ్వాసము. ఎన్నియోయుపన్యాసములవింటిని. వారియాక్షేపములను బరిశీలించితిని. కాని వారి కించుకంతయుఁ దెలియదనియు వారికి భగవద్భక్తి లేదనియు నానమ్మకము. కాఁబట్టి యారాత్రి శ్రీకృష్ణమహిమమును నాయోపినంతమాత్రము తలంచితిని. ఏమికారణమో చెప్పఁజాలనుగాని యారేయి గాఢనిద్ర పట్టెను. భగవన్మహిమమును దలంచుచుండఁగనే నాకుఁ దెలియకయే నిద్రనన్నుఁబరవశునిగా నొనర్చెను. అనఁగా నేయూహ మదిఁ దోఁచునపుడు నిద్ర నన్నలముకొనియెనో చెప్పఁజాలనని యిందలిసారము.

నిద్రాదేవి యిట్లు నన్నువశపఱచుకొనఁగా నామె స్వాధీనమున నుంటిని. ఆమెపరిజనుల వర్ణింపఁదగిన భాష నాయధీనమున లేదు. గాఢనిద్రపోవుచున్నవాఁడనని నాయాత్మకుఁదోఁచుచునేయుండెను. గాఢనిద్రయం దిట్టిజ్ఞానమున కవకాశము గలదాయన్న ప్రశ్న మువచ్చినప్పుడు బదులుచెప్పుటయుం గూడఁ గష్టమేయనినాభావము. అయిన నారేయి నిద్రగాఢతరస్వరూప

యనిచెప్పనగు. అంత నొకముహూర్తమునకు నెవఁడో యొక పురుషుఁడు నాచెంతకువచ్చుచున్నయట్లు తోఁచెను. ఈసమయమున నెవ్వఁడు వచ్చుచున్నవాఁడో యని తెలుదొలుత దిగులుపడితిని. అంతలో దేహము కంపించెను. చిఱుచెమటలు దేహమునిండఁ బొడమెను. ఇంక దిక్కెవఁడు గలఁడాయని యూహయొకటి తోఁచెను. ఇంచుక దూరములో నాబంధువులు పరుండి యుండిరనుట స్మృతికిం దగిలెను. వారిని బిలువఁ బ్రయత్నించితిఁగాని మాట రాదయ్యెను. పిశాచమూయను భ్రాంతి కల్గెను. భగవత్సేవ చేయువానిచెంతకుం బిశాచము లరుదెంచునా యన్నధైర్యము కల్గెను. నాచేయు దైవసేవ పిశాచోచ్చాటన పటుత గలది కాదేమోయన్న సందియముకూడ నుదయించెను. ఇన్నియు నొక్కబుద్ధియందెట్లిమిడినవో స్థలము చాలినదో, యొకదానిపై నొకటి యెక్కుచూరుచుండెనో వచింపఁజాలను.

ఇట్టిశంకాదులు కలుగుచు నడంగుచుండునంతలో గజ్జెలకలరవము వీనులంజొచ్చెను. ఇదేమి? వచ్చువాఁడు పురుషుఁడను కొంటినిగదా. ఇపుడువచ్చునది స్త్రీయని తోఁచెడు. మొలనూలు చిఱుగంటల చప్పుడా లేక మణిమంజీరనాదమూయను వితర్కము పొడసూపెను. ఇట్లులూహించుచుండఁగనే వేసిన తలుపు వేసినట్లుండఁగనే యొకబాలుఁడు శ్యామసుందరాకారుఁడు కనఁబడెను. మణిమయమకుటము దివ్యరత్నకుండలములు లోనగునాభరణములు మెఱయుచుండఁగా నురమున శ్రీవత్సకౌస్తుభములు తేజరిల్లుచుండఁగా నాబాలుఁడు కనఁబడి చెంతకరుదెంచెను. మురళి దక్షిణకరమున నలరారుచుండెను.

లీలారవిందము సవ్యకరమున మనోహరముగఁ గనంబడుచుం డెను. ఆనయనారవిందములు కర్ణమూలములదనుక వ్యాపించి యుండ నారూపమునుజూడ రెండు కన్నులు చాలవనుట యతిశయోక్తి యనువారునుందురాయని తోఁచెను. ఆబాలుని నడక నృత్యమునలుపుచు వచ్చువానివలె నుండెను. మంద గమనము నాబాలకునిప్రశాంతచిత్తమును దెల్పుచుండెను. ముఖసరసిజమునఁ దోఁచుసుస్మిత మతనియానందమయత్వమును వెల్లడించుచుండెను. నామంచమునకు నాబాలకుఁడు నృత్యము చేయుచువచ్చినతావునకు నడుమ బారెడు దూరము గలదు. మహానందమున నాబాలకుంగని రాధానాథునిగా నెంచి

శ్లో. "కనకరచితచేలం యక్షురాజత్కుచేలం
కరతలధృతశైలం కాలజీమూతనీలం
త్రిజగదవనశీలం ఖండితారాతిజాలం
నతజనసురసాలం నౌమి గోపాలబాలమ్."

అని స్మరించితిని. ఇంతలో

సీ. "ఇందీవరశ్యాముఁ డిందిరసుత్రాముఁ
గరుణాలవాలు భూసురకపోలుఁ
గౌస్తుభాలంకారుఁ డగామితమందారు
సుమచిరలావణ్యు సురశరణ్యు
హార్యక్షునిభమధ్యు నఖిలలోకారాధ్యు
ఘనచక్రహస్తు జగత్ప్రశస్తు
ఖగకులాధిపయానుఁ గౌశేయపరిధానుఁ
బన్నగశయను నబ్జాతనయను

తే. మకరకుండలసద్భూషు మంజుభాషు
నిరుపమాకారు దుగ్ధసాగరవిహారు
భూరిగుణసాంద్రు యదుకులాంభోధిచంద్రు
విష్ణు రోచిష్ణు జిష్ణు సహిష్ణుఁ గృష్ణు" 1

అను భాగవతపద్యము స్మృతికిం దగులఁ బఠించితిని ఆపద్యము పఠించునపుడు నాకెన్నఁడు గలుగనియానందము గలిగి కన్నులనిండి జలము ధారగా వెలువడసాగెను. దాన నవ్వలిస్తుతిపాఠమును బఠింప వలనుపడదయ్యెను. కన్నీటిధారలు చెక్కిళ్లపైఁ బాఱుచుండఁగా నేమియుఁ బలుకఁజాలక యూరకయుంటిని. ఆబాలుఁడు మఱింతచెంత కరుదెంచెను. అంతలో నాకన్నులు మూఁతపడియెను. దేహము వివశమయ్యెను. అత్తరుణమున నాబాలుఁ డేమి మాటలాడెనో నేనేమి బదులు చెప్పితినో నాకుం దెలియదు. మనస్సుగూడఁ దనపనిని దాఁచేసినట్లగపడదు. చేసియే యున్న నాకేల తెలియకుండును! ఎంతసేపు తద్రీతిగానుంటినో నాకుం దెలియదు. కాని నాకించుక దేహముపై స్మృతివ్యాపించునప్పటికిఁ గృష్ణానదీతీరమున నున్నట్లు తోఁచెను. నాకంటె ముందా బాలుఁడుపోవుచు నాతో నేమేమో మాటలాడుచున్నయట్లును, నేనూఁకొట్టుచున్నట్లును నడుమ నడుమ బదులేమో చెప్పుచున్నయట్లును మాత్రము నాకుఁ దెలిసెను. అంతనా బాలకుఁడు వత్సా! ఇది కృష్ణవేణీతీరము. పరమపావనమైనది. దీనిగాలిసోఁకినయంతన పాపజాలములు తొలఁగును. ఇఁక నిందలి యుదకస్పర్శము మహాఫలదమని వేఱుగఁ జెప్పనేటికి? ఇది రాత్రిసమయము కాన స్నానము చేయరాదు. భక్తిభావమున వీనిని స్పృశింపుము. నమస్క-

రింపుము. ఈజలబిందువులఁ దలపైఁ జల్లుకొనుము. జ్ఞానాజ్ఞానకృతపాపముల నిర్మూలింపుము. లోకపావనీ! యని ప్రార్థింపుమని యానతిచ్చెను. అతఁడిట్లు పలుకుచుండ జలములుగానవచ్చెను. జలచరములు గూడఁ గదలకయుండెను. వారుచెప్పినట్లే చేసితిని. అంతలో వేఱొకనది కనబడెను. ఏమోపిలువఁబోయి గోపాలకృష్ణా! యంటిని. ఆఁ అని యాబాలగోపాలుఁడు పలికెను. కాని తిరిగి చూడకపయనము చేయుచుండెను. నేనునుగూడఁబోవుచు నిదియొక నదియకదా యని యడిగితిని. వత్సా! ఇది గౌతమీనది గోదావరియని దీని నిప్పు డందురు. మున్ను చెప్పినట్లే యిందును జేయుము. అని యాజ్ఞాపింప నేనట్లే చేసితిని. ఇంకఁగన్నులు మూసికొనుమనియె. కన్నులు మూసి తెఱచునంతలో నొకసముద్రతీరమున నున్నట్లు నాకుం దోఁచెను.

సర్వకాలము పరిపూర్ణమై యద్వంద్వమై మహానందమున నోలలాడుచున్న భావమును దెలుపుచు నిర్వికారమైబహువిధ ప్రాణిసంతతి నిబిడగర్భమై యపరిమేయ గాంభీర్యమై యనంత మహిమమై యగ్నిగర్భమై శుద్ధమై యాసాగరము పరబ్రహ్మమువలె నొప్పారుచుండెను. అకాలమగుటం గాఁబోలు యాదస్సులించుకయుఁ జలింపక యుండెను. అత్తఱి నాజలరాశి యభంగకరమ్ముల వానిని జోకొట్టునట్లుండెను. దానిమహిమము వర్ణింప నెవ్వరికే నశక్యమని తలంచితిని. భగవత్స్వరూపమే కాకయున్న నిది పరిపూర్ణత సర్వదా కాంచఁజాలునా యని నిశ్చయించితి. ఇంతలో నాకుముందునిలిచియున్న శ్యామసుందరుఁడు వత్సా! యని నన్నుం బిలిచెను. ఊఁ అనిపలికితిని. ఇది

లవణవారాశి. పరమపావనమైనది. భక్తిమై నమస్కరింపుమా యనియాజ్ఞాపించెను. తదాజ్ఞ శిరసావహించి భగవత్స్వరూపము గనే దానిని భావించియున్నవాఁడ గావునఁ జేతులెత్తి నమస్కరించితి. పరమేశ్వరస్వరూపమా, సాగరవర్యమా, నాపాపములలోఁగొని నన్నుఁ బాలింపుమా యనివేఁడితి. స్నానముచేసిన బాగనుబుద్ధి నాకపుడు తోఁచెను. రాత్రికాలమునఁగాని పర్వదినేతరదినములలో యందుఁగాని సాగరస్నానము చేయరాదు. గ్రహణకాలమున రాత్రిదోషములేదని యాకిశోరమూర్తి తెలిపెను. నామదిఁగలయూహ యెట్లెఱింగెనోయని యాలోచించి బాలకృష్ణమూర్తి గావున నాతఁడెఱుంగనివియుఁ గలవాయని సమాధానము చేసికొని నిలిచితిని. వత్సా! ఈసాగరభావముననే పురుషోత్తమక్షేత్రముగలదు. ఇందే యాపురుషోత్తముని మూర్తికనువగు వృక్షముండెను. దానిశాఖచేతనే పురుషోత్తము నాకృతి యలవరింపఁబడియెను. కావున నీస్థలము సకలపాపములఁ బోగొట్టునది. అని పలికెను. నేను మహాత్మా! పురుషోత్తముఁడనఁగా నేయవతారమని యడిగితి. ముక్కున నవ్వి యేయవతారమెత్తినను పురుషోత్తముఁడనఁబడునుగదా యని పలుకుచు నవ్వుచు నాదేవాలయమున్నదిక్కు మొగంబై నిలువంబంచి జగన్నాథునకు నమస్కరింపుమనియె. అంతకు మున్నే రెండుమూఁడు తడవ లాదేవాదిదేవుని దర్శించినవాఁడను గావున దన్మహిమమును వినియున్నవాఁడఁగావునను బుద్ధరూపా! మహాత్మా! కృపానిధీ! నన్నుఁగావుమా యని నమస్కరించితి. అంతలో నామది నొక్కసందియ మంకురించెను. బుద్ధావతారమిదిగాదని కొందఱు వచింతురు. తద్విషయమడిగి తెలిసికొనుట యుక్తము.

దీయూహ నాపుదిదోఁచునంతలోఁబక్కనవ్వి బాలకా! సంశయము నడంచుకొని విచారించుచుంట బుద్ధిమంతులలక్షణము కాదు. పెద్దలనడిగి తెలిసికొని దానినిదొలఁగించుకొనవలయును. నీవూహించిన సిద్ధార్థుఁడు బుద్ధావతారమని పరిగణింపఁబడునవతారపురుషుఁడు కాఁడు. అట్టిబుద్ధనామధారులుపలువురుకలరు.* బౌద్ధమతమనునది పురాణములయందుఁ జేర్కొనఁబడుచు దూషింపఁబడుచుండుట తెలియవా. నీవూహించిన సిద్ధార్థుఁడు మతముస్థాపింపఁబూని యందులకుం దగు తపశ్శక్తిలేక యుపవాసాది నియమములం బూనునంతటి మనోదార్ఢ్యము చాలమి నెట్టు లింక మతమును స్థాపింతునాయని యూహించి పాండిత్యము లేనికతన వేదముల కర్థముచేసికొనఁజాలక యెట్టకేలకు భూతదయ ప్రధానమని బోధింపసాగెను. కాని యక్కాలమున నతఁడొనరించిన కార్యము మహత్తరమనుటకు శంక నొందఁబనిలేదు. చాలమంది యాతనికి శిష్యులైరి. వేదములను దూషించుట యతనిపాండిత్యలోప మనక తప్పదు. అతీంద్రియ విషయముల నాతఁ డెఱుంగఁజాలకపోయెను. అయినను బుణ్యపురుషుఁ డనవలయును. ఆకాలమునఁ గేవల దురాచారముగనున్న భూతహింసను మాన్పఁ బ్రయత్నించెను. శక్తివంచన చేయక తన యాయుస్సును ధారవోసెను. అంతియకాని యవతారములలోఁ బరిగణింపఁ బ్రయత్నించుట యసంగత కార్య

---

*బుద్ధులు:—ఇహ ఖలు బౌద్ధశాస్త్రేషు సంప్రోక్తాః పంచవింశతిర్బుద్ధాః పృశ్యంతే. తేషాం శుద్ధోదనౌరసాత్ మాయాదేవీగర్భజాతః శాక్యసింహ సర్వార్థసిద్ధార్కబంధుగౌతమేతి నామచతుష్టయేన ప్రసిద్ధః. అంతిమతమః లోకవిశ్రుతో బుద్ధః. అని శబ్దకల్పద్రుమము.

ములలోఁ బ్రధానము. తపోనియతి నెఱుంగనివా రాతనినే బౌద్ధావతారమందురు. వారికేమియుఁ దెలియదు. ఇంకను గలి యుగమునఁ గొంతకాలముజరగఁగా వేదములబద్ధము లనువారును, వారిని మహాత్ములనుకొనువారును బెక్కురుందురని తలంపుము. వేదములపూజ్యములనితోఁచినఁగాని ధర్మమునశింపదు. ధర్మము నశించినఁగాని పాపము తలయెత్తదు. అప్పుడు పాపమతులు లోకవంచనకుం బూని తిరుగుదురు. సర్వధర్మములు పనికిరావందురు. కల్పితములందురు. ఉండరాదందురు. వారిమాటల నమ్మువారు పెక్కండ్రుందురు. వారే లోకము నుద్ధరింప నవతరించిరనియు భగవదంశసంభూతులగు మహాత్ములు వారి కీకార్యము నొనర్ప నాజ్ఞాపింతురనియు నమ్ముదురు. కావున నీవాశంక నిర్మూలించుకొనుము. అనిపలికి నిమీలితనేత్రుఁడవు కమ్మాయని హెచ్చరించెను.

కన్నులుమూసిన క్షణకాలమునను గయాక్షేత్రమున నున్నట్లయ్యెను. వత్సా! ఇదియే గయాక్షేత్రము. పితృముక్తి హేతువనంబడు పుణ్యభూమి యిదియే. ఇందు శ్రీమహావిష్ణు పాదచిహ్నిత పాషాణముగలదు. ఆదేవాలయమున నదిగలదు. నమస్కరింపుమనఁ గరయుగము జోడించి నమస్కరించితి. అంతలో గంగాతరంగశీకరసంభృతవాయువులు మేన సోఁకినట్లయ్యెను. శీతబాధమించెను. దానశరీరము కంపించెను. వత్సా! ఇదియే గంగాతరంగిణీ. పరమపావని. త్రిలోకపూతచరిత్ర. వందనమాచరింపుము. ఇదియే మణికర్ణికయనుచోటు. ఇందేకదా నీవొక్కసారి మునిఁగిపోవుచుండ నెవ్వరోపట్టి యీడ్చి బయటవైచిరి. నీవచ్చెరుపడితివి. సంశయ మింకను దొలఁగకున్నది.

ఆమెయే యన్నపూర్ణా భవాని. పరదేవత. మహామాయ. నీకా జననియందు భక్తి కలదుగాని యామెయే నిన్నుద్ధరించెనని యెఱుంగఁజాలవైతివి. వయస్సున నపుడు కడుంజిన్నవాఁడవు. ఆయన్నపూర్ణయనుపేర నొకవిగ్రహ ముండుతా వదియే. విశ్వేశ్వరనామకలింగవరము గలయాలయ మదియే. వినతుఁడవు కమ్మనఁగా శిరస్సువంచి నమస్కరించి తలయెత్తునంతలో నయోధ్యగనంబడియె. సరయూనదీతరంగములు తటము నాస్ఫాలించుధ్వనులు శ్రుతివివరంబులంబడియె. వత్సా! ఇదియే శ్రీరామజననపవిత్రీకృతభూతలం బగునయోధ్యాపురవరంబు. పరమపావనసరయూనదీసమన్వితము. భక్తితో మ్రొక్కుమనఁగాద నామాటలు నాకెంతయో సంతోషము నొసంగుచుండఁగా నార్తరక్షామణీ, ఆపన్నిస్తారణా! శ్రీరామచంద్రా! కాపాడుమా యని నమస్కరించితిని. అంతలో నొకశంక నామదిఁ దోఁచెను. మనసునఁజీర్ణింపఁజేసికొనుట మంచిదికాదని తలంచి మార్గదర్శకా! శ్యామసుందరా! త్రేతాయుగమున శ్రీరామమూర్తి యవతరించిననాఁటియయోధ్య యింకను నశింపకయుండఁ దరమా. ఆపేరఁగట్టిననగరము కదా యనియంటిని. కుమారా! యని నన్నుంబిలిచి యాబాలరూపపరబ్రహ్మము నీమది నిట్టి సందియము లుదయింపనీయకుము. ఆనగరమే యిది. కాలము మాఱుచుండిన భూభాగములు మార్పునొందవు! పెక్కుమార్పుల నొందినదిగాని యీస్థలము మార్పునొందలేదు. గృహములుమాఱినవి. రాజగృహభూమి మాఱలేదు. కావున నదియే యీనగరమని భావింపుము. సరయూనదియం దింకను గొన్ని యాకాలపుఁజిహ్నములు గలవు. ఆస్తికులు కానివారియు

క్షుల్లఁ జెవియొగ్గివినకుము. అవి స్థిరములు కావు. క్షణక్షణవిలక్షణములు. నిరర్థకములు. వృథా కాలము గడపువా రట్లు పల్కుచుందురు. వానితో నీకేల! ఇట్టిపవిత్రనగరమును జూడఁగనే భగవన్నివాసమని భావించి నమస్కరింపుమని హెచ్చరించెను.

హరిద్వారము.

అత్తఱి నొకతమస్సు నన్నలముకొనినట్లాయెను. దాన నాయొడలు పరవశమయ్యెను. ఎందున్నవాఁడ! అన్నయూహ కలిగెను. అంతలో నొకనదీతటమున నున్నజాడ మనసయ్యెను. తుహినబిందువులఁ గురియుంచువాయువులు మేనసోఁకెను జలపూరమునుండి వీతెంచువాయువు కదా యిది యని తోఁచెను. ఎట్టకేలకుఁ గన్నులు విప్పఁజాలితిని. శ్యామసుందరమూర్తి నాపురోభాగమున నుండెను. నేనూహించినట్లే యదొకనదీతీరము. తుహినముమించు నంచలిజలము తనమహిమమును లోకులకు నభంగతరంగవిశాలకరములం దెల్పుచున్న దనఁజాలి యుండెను. తటమునుదాఁకి తరంగములు శకలములై జలబిందువులచే నందున్నవారికిఁ దమభంగమును దెల్పుకొనుచు వెనుకకుంబోవుచు మరల వీరావేశమున మఱింత పెరిగివచ్చుచున్న చందమున నొకదానిమించి యింకొక్కటిగ వచ్చుచుండెను. వాయువులు గంధవహనామమును సార్థకము చేసికొన నెంచి కాఁబోలు జలములపైఁ దేలియాడుకలువపూవుల నటునిటు తూలించుచు నందున్న సౌరభమును గొనివచ్చుచుండెను. అందలిజలజంతువులు విశ్రాంతినొందియుండెను.

అంత బాలకా! యని పిలిచి యాబాలమూర్తిధ[illegible] చూడుము. ఇదియ హరిద్వారక్షేత్రము. ఇది గంగాతరంగిణి.

భరతఖండమున నత్యుత్తమస్థలములలో నిది విఖ్యాతిం గాంచి నది. నమస్కరింపుమనియె. నే నట్లే యొనరించి మహాపురుషా! ఒక్కసందియ ముదయించెడిని. హరిద్వారమనఁగా నర్థమేమి? అనేకులుతోఁచినట్లెల్ల నర్థము చెప్పుదురు. దేవాలయమునకు ద్వారములు మూయఁబడినవనియు, అవి తెఱచికొని లోనికిం బోయినచో వైకుంఠమునకుం బోవుదురనియుఁ గొందఱు పలుకుదురు. గుహగలవనియు, దానింజొచ్చినవారు మరలనేరరనియు నాకారణముననే ద్వారము మూయఁబడియుండుననియు మున్నొక్కతఱి నొకఁడీరహస్యమును బరీక్షింపఁగోరి యొకధీరుని నడుమునకుఁద్రాడుగట్టి లోనికిఁబంపెననియుఁ గొంతసేపటి కారశ్శని లాగఁగా నాపురుషుఁడు వచ్చెఁగాని పరవశుఁడై వెఱ్ఱివాని వలె నప్పుడు నెంతకాలమునూచినను వానికి యథాపూర్వస్మృతి రాదయ్యెననియు దానిచే లోపలనున్న దేవత లందలి రహస్య మితరులకుం దెలియకుండుగాక యని లోనికిం జొచ్చిన వానినున్మత్తునిగాఁ జేయుదురనియు నిట్లెన్నియో తెఱంగులఁ బల్కుదురు. ఈసంశయము తొలఁగింపుమని వేఁడితి. దరహాసములర నాబాలుఁడు కుమారా! హరిద్వారమనఁగా వైకుంఠద్వారమని యర్థము. ఇందు భగవంతు నియతి నారాధించువారు కైవల్యము నొందుదురు. ఇదియ యిందలిరహస్యార్థము. ఇతరస్థలముల వేయిపత్సరములు నియతి భగవంతు నారాధించుటయు నిందొక్కదినము మాత్రము నియతి నారాధించుటయు సమానఫలము నిచ్చును. చక్కఁగా నిందున్న గంగానదిని ధ్యానింపుము. త్రిలోకపావని. గంగారూపుఁడగు భగవంతుని బ్రార్థింపుము. గంగ స్త్రీయనియు భగవంతుఁడు పురుషుఁడనియు

నిట్టి లోకదృష్టిని దూరము చేయును. లింగభేదము సామాన్యులకు. భగవంతుఁడు సర్వశబ్దవాచ్యుఁడు. గంగయు భగవత్స్వరూపిణియే. ఆబుద్ధితో స్నానముచేసిననే పాపములు తొలఁగును. లేకయున్న దేహమలినము తొలఁగు. ఇది సత్యమని నమ్ముము. ఇఁక నిటఁ దడవుండరాదు. పోఁదగుతావు లనేకములు గలవు. అని హెచ్చరించెను.

ఆసమయమున రాత్రియం దెంతకాలము గడచెనో నాకెఱుకపడక యుండెను. నక్షత్రములం గాంచి రాత్రిగతైష్యముల నిర్ణయింపఁజాలునంతటిజ్యోతిశ్శాస్త్రపాండిత్యము నాకుం గలదు. కాని యపుడంబరమునఁ బొలుచునక్షత్రములఁ జూచినను దెలిసికొనఁజాలకయుంటిని. ఇదియొక తమోవికారము. కాఁబోలునని యపుడప్పు డెంచుచు నెంతకాలము త్రియామయందు గడచెనని యాబాలునడుగఁ దలఁచియు నంతలో దానిని మఱచిపోవుచుంటిని. అంతలో నాచోటు నాకగపడక వేఱొకస్థలము కనఁబడియెను. ఇంతలో నెట్లువచ్చితినని యచ్చెరువందితి. ఆస్థలమున నొకగ్రామము కనఁబడియెను. చెంతకుం బోయిచూడఁగా నది గ్రామముకాదు. వృక్షవాటి. ఆగాఢాంధకారమున నదేమికారణముననో సకలపదార్థములు నాకుఁ గనఁబడుచుండెను. ఆబాలునిమహత్త్వమునఁ గాఁబోలు. ఆవృక్షవాటిం జొచ్చితిమి. నీరంధ్రముగా వృక్షశాఖ లుండెను. ఆకాశమే కనఁబడదయ్యెను. పరిశీలించి చూడఁగా మినుకుమినుకుమని యొకటిరెండు తారకలప్రకాశము కనంబడుచుండెను. మఱినాలుగడుగులు పెట్టితినో లేదో యంతనొకగృహము కనంబడెను. అదిపరిశీలింపఁగాఁబర్ణశాల. అం దెవ్వరో నియతిమీఱఁ

గూరుచుండియున్నట్లు పొడకట్టెను. ఆబాలుఁడు నాకాపర్ణశాలం గనఁబఱిచి యందొకమహాత్ముఁడు కలఁడు. యోగము నుండి విరమించుచున్నవాఁడు. నమస్కరింపుము. ఆయన నిన్నడుగుమాటలకు బదులిచ్చు. అనిపంచెను. లోపలి కేగిన నేమనునోయని యనుమానించితిని. కాని యోగియని వింటినిగాన వారికిఁ గ్రోధమునకుఁ జాలదూరమనియుఁ దలంచితిని. మహాపురుషుఁడాజ్ఞాపించుచున్నవాఁ డనియు నూహించి నాలుగడుగులు ముందుంచితిని. అంతలో నాయోగి సమాధిచాలించి కన్నులు విప్పి నన్నుంగాంచి మరలఁ గన్నులుమూసి యొకక్షణకాలముండి నిమీలితనేత్రుఁడై రమ్ము, కూరుచుండుమని సంజ్ఞలఁదెల్పెను. నేనుభక్తియుక్తి నాతనికిం బ్రణమిల్లి కరములొగ్గి నిలుచుంటిని. కూరుచుండుమని దర్భాసనము జూపెను. వారి యానతిమైఁ గూరుచుంటిని. బాలకా! నీయాగమనము నెఱింగితిని పరమేశ్వరుఁడు సాయపడి త్రోవచూపుచుండ నరుగరాని చోటు లుండవు. పుణ్యవిశేషమున సర్వజ్ఞుఁడు మార్గదర్శకుఁడయ్యెను. ఇది హిమాలయారంభభాగము. ఇందే నివసించుట కష్టము. ముందుముందు నీవరుగుమార్గములు దుర్గమములు. మానవులను సామాన్యుల కగమ్యములు. కొన్ని తావులుమానవులకు సర్వథా గమ్యములు కావు. ఈయర్ధరాత్రమున సాంద్రనీహారసంవృతభాగములు చూపఁజాలవు. మేము యోగులము గావున సిద్ధులుకొన్ని మాకుం దెలిసియుండు. ఈ యంజనము నయనముల నలందుము. నిదాఘకాలసూర్యరశ్ములు వ్యాపించియున్నట్లు సకలపదార్థము లగపడును. భగవంతుననుసరించువాఁడవు గావున దుర్గమమార్గములు సుగమములవు.

అనిపలికి యొకయంజనము నీయఁ గన్నులకుఁ బూసికొంటిని. ఆయంజనమాహాత్మ్య మేమనివర్ణింతు! పదియోజనములదూరము నను న్న యత్యల్పపదార్థము స్పష్టముగాఁ గానంబడుచుండెను. అత్తఱి నామునికి మరల నమస్కరించితి. కృతార్థుఁడవుకమ్మా యని యాశీర్వదించెను. సెలవొంది బయటికి రాఁగా నందే నిలుచున్న శ్యామసుందరమూర్తి యద్భుతమహిమముగలయోగి వర్యునింగంటివికదా. ఏమిలాభము గలిగె? అని ప్రశ్నింప నంతయు విన్నవించితిని. పకపక నవ్వి యిఁకఁ బయనము సాగింతము రమ్ము. అని ముందునకు నడువసాగెను. నేను నామహాత్ముని వెంట నడువ నారంభించితిని.

హిమాలయపాదము.

అవృక్షషండముదాటి పదియడుగులమేర దారిసాగి పోఁగా మహోన్నతమగుపర్వత మొక్కవిధముగా నాకుంగన్పట్టెను. దానినెక్కఁ బోవుచున్నామనునూహయుఁ దోఁచెను. మదిఁగలయుత్కంఠతో మహానుభావా! ఈగాఢాంధకారము లేకయున్న నీపర్వతరాజమును జక్కఁగాఁ జూడఁ జాలుదు. వేఁకువజామునఱ కిటనుండి యవ్వలఁ బయనముసాగించిన మేలని నాకుందోఁచుచున్నది. తమచిత్తమురీతిఁ జేయుఁడంటిని. వెనుకఁ దిరిగినన్నుంగాంచి నీవన్నది నిక్కము. నిస్పృహచెంద నీయక మదినుత్కంఠ దీపింపఁజేయుము. త్వరపడకుము. నా వెంట రమ్ము. అని పలికి ముందునకు నడువసాగఁగా నేనును నలుప్రక్కలం జూచుచుఁ గనఁబడియుఁ గనఁబడనియట్లున్న మహీధ్రములం గాంచుచుఁ బలుసందియములంజిక్కినమదితోఁ జనుచుంటిని. కొన్నినిమేషములు నడచితిమో లేదో అంతలో

నాకవిచిత్రము తోఁచెను. ముందరుగుచున్న శ్యామసుందర మూర్తి పకపక నవ్వెను. ఆనవ్వుతోన యాకసమంతయుఁ దెల్లనయ్యెను. చీమలు మొదలుకొని యేనుఁగులవఱకుఁ గలయల్ప మహాభూతకోటి కానంబడియెను. పర్వతమెంత యెత్తుగా నున్నదో యందేయేవృక్షము లెంతయెత్తుగా నున్నవో వానియం దెన్నిఖగము లున్నవో స్పష్టముగఁ దోఁచెను. నక్షత్రములును గనఁబడుచుండెను. నాకపుడు గలిగినసంశయములపిండు తొలఁగింప శక్యము కాదు. కాని ముందరుగుబాలుఁడు మనుష్యమాత్రుఁడే యైన నాగతి యేమగునో. ఆతఁడు పిలువకయే పలికి నాప్రక్కమోము త్రిప్పి బాలకా! సంశయింపకుము. ఇదేమి విచిత్రమాయయని యూహింపకుము నీకుఁ గనఁబడవలయుననియే యీ తేజస్సు కల్పింపఁబడినది. దివాకరనిశాకరుల తేజస్సు కాదు. ఇది యనిర్వచనీయ మనఁదగు. పట్టపగటియందువలె వస్తువ్రాత మగపడును. జ్యోతిస్సులును గనంబడు. ఆశ్చర్య నీకేల? నీశంకలం దీర్పఁగదా వచ్చినాఁడను. ఇఁక నాలకింపుము.

ఇదియె హిమాలయపాదము. ఇది పరమర్షిసంవాసము. ఇందుఁ బెక్కండ్రుమహర్షులు గలరు. వారిజాడ లితరులు గనుఁగొనఁ జాలరు. ప్రచ్ఛన్నవేషముల వారుందురు. వారినింగాంచినపుడు వనవాసము చేయునినాగరకు లని తోఁచును. యోగులగువారలే వారిజాడం గాంతురు. ఇతరులు వారిం జూచి యేవగింతురు. వారుండుగుహలు సామాన్యులకు గోచరింపవు. గుహాయుండినజాడయే తెలియరాదు. హిమావృతములై గుహాముఖము లుండును. వారు వలయునపుడు ద్వారముగా నున్న హిమోపలము దారి నొసంగును. ఇది వర్ణనమునకొన

కుము. ముందుముందు నీకీవిషయము ప్రత్యక్షము గాఁగలదు. మంచుగప్పుకొనఁగా గండోపలము ద్వారమున నుండఁగా లోపలనున్న వా రంధకారమున నేమిచేయుదు రని సందియ మొందెదవేమో వత్సా! వినుము. కలరూపు తెలిపెదను. గుహాంతరాళములు రమ్యహర్మ్యములవలె నుండును. వారి తపశ్శక్తిచే నందు వెలుతురు తోఁచును. దివారాత్రభేదము వారికి స్పష్టమగుచుండు. సంధ్యాకాలములు తెలియఁబడుచుండు. కాలోచితసత్కృత్యముల వా రాచరించుచుందురు. ధర్మమభివృద్ధియగుంగాక యని వారు నిరంతరము కోరుచుందురు. వారితపశ్శక్తిని ధర్మరక్షణమ్మకై యుపయోగింతురు. అట్టివారికిఁ గాలభేదములు తెలియఁజేయుట భాస్కరునిపని. కాఁబట్టియే జగచ్చక్షువు, కర్మసాక్షి, లోకబాంధవుఁడు నను వేరులు సూర్యునకుం గల్గెను. పావనజలము లాగుహాంతరాళములం బాఱుచుండును. అందే వారు స్నానముచేయుదురు. ఆగుహాలయందే విశాలాంతరాళములు కలవు. అందు వనస్పతులు క్రిక్కిరిసి యుండును. కందమూలఫలము లనవరతము వారికందే దొరకును. వారు వెలుపలికి రానక్కఱయే యుండదు. రోగబాధలందుండు వారికిం గలుగవు. జ్యోతిర్లతలు రాత్రులయందు దీపములవలె వెలుఁగుచుండును. అవియున్నస్థలముల వసియించువా రరోగులు, దృఢకాయులు నై యుందురని నమ్ముము. ప్రపంచచరిత్రము వారపుడపుడు దివ్యదృష్టిం బరికించుచుందురు. అధర్మముంగూర్చి విచారింతురు. ధర్మాత్ములు కొలఁదిగా నున్నవారని వారికిం దోఁచిన బరితపింతురు. ధర్మదేవతనే దారనవరతము పూజించుచుందురు. వేయేల? ధర్మరక్ష

ణాముగ బద్ధాదరులై పాటుపడుదురు. వారికి వాంఛలు వేఱొక కొన్నియైనను లేవు. క్షుత్పిపాసలు వారిని బాధింపవు. కందమూలములు భక్షించువారు కొందఱు గలరు. వాయుభక్షణము చేయుచునుండువారు కొందఱు గలరు. మనశ్శక్తి ననుసరించి వారినియమములు నాహారములు నుండును. వనస్పతులశక్తి యమోఘమైనది. ఒక్క పత్త్రము నమలిన నాకలిదప్పులుండవు. అట్టిశక్తి కలదని మహర్షు లెఱుంగుదురు. అట్టివృక్షము లీమహాపర్వతరాజమున ననేకస్థలములఁ గలవు ఇఁక సందియముల మాని ముందు చూడఁదగు తావులం జూపించెద రమ్ము. అని తెలిపి ముందడుగు వైచెను.

పర్వతసానువోర్ధ్వభాగము.

మాటలాడుచునే పోవుచు నొకయున్నతభాగముం జేరితిమి. పట్టపగటివలెనే యుండెను. ఆపర్వతముపై భాగమునుండి దృష్టివ్యాపింపఁ జేసితి. క్రిందిజంతువులు సూక్ష్మరూపముల నున్నయట్లు కనంబడెను. ఎంతయెత్తుననున్నారమో కదా యని తోఁచెను. మేమున్న తావునకు నొక ప్రక్కనుండి యుత్తుంగతరంగములతో శరవేగమును మీఱి నది ప్రవహించుచుండెను. అది యత్యున్నతపర్వతభాగమునుండి వచ్చుచుండ దానివేగము వర్ణనాతీతముగ నుండెను. దానిలోఁ దునెఱుంగ నావంటివానికిఁ దరముగునా! మదపుటేనుఁగు ప్రమాదవశమున దిగిన దానిరూపము సహస్రశకలము లగుననుట స్వభావోక్తియే కాని యతిశయోక్తి కానేరదు. దానింజూడఁగనే నాకమితానందము భక్తియుఁ బొడసూపెను. మహాపురుషా! ఇదొక నెలయేఱు. దీనికేమని పేరు గలదా యంటిని. కుమారా! ఇదినెల

యేఱను భ్రాంతి కలిగినదా. కాదు కాదు. పవిత్రీకృతవిశ్వంభర యనంబరఁగు గంగానది. ఇది యీపర్వతమున ననేకనామములం బరఁగుచుండును. ఇది మందాకిని యనంబరఁగు. మఱొకపేరు కూడఁగలదు. నీవు మందాకిని యనియే ధ్యానింపుము. మఱొక గంగాశాఖయే దీనం గలియు. ఆస్థలములను జూడఁగలవు. ఇందు స్నానమొనరింపుము. ఆలసింపకుము. భయంపడకుము. ఇందుం దుహినవాతములు నిన్ను బాధింపఁజాలవు. నదీవేగము నిన్ను విపన్నుం జేయంజాలదు. అని యానతీయ నందు స్నానమొనరించి యాచమించి వచ్చి యామహాత్ముని పాదములకు నమస్కరించి నిలిచితిని. నన్నుఁ జూచి నదీజలముల కవ్వలిభాగమును జూడుమనియె. మందాకినికవ్వల నత్యున్నతపర్వత మొకఁడుండెను. దానిక్రిందనదీజలములకు నించుకదూరమున నొక చట్రాతిక్రింద నొకముని తప మొనరించుచుండెను. కౌపీనమును ధరించి జడలుముడిగి నీరుకావిరంగునున్న యుపవీతమును దాల్చి యూర్ధ్వబాహుఁడై యాతఁడు తప మొనరించుచుండెను. ఎంతటివర్షమైనను, ఎంత హిమము కురియుచున్నను మహాత్ముఁడగు నాతనినియతికి భంగము రాకుండఁ గాపాడుట కాగండోపలము చాలియుండెను. నిర్మలమై దానిక్రిందిభాగము కన్నులకుం డువుగా నుండెను. హరిణశాబకములు నలుప్రక్కలఁ బరుండియుండెను. కొన్ని నెమరు వేయుచుండెను. ఇష్టదేవతను మదిం జేర్చి యామహనీయమూర్తి నిశ్చలస్వాంతమున ధ్యానము చేయుచున్నజాడ కనంబడెను. తన్మూర్తినాకన్నులకుఁ బండువు చేయఁగా నమస్కరించితి. ఆవ్యక్తియందే మనస్సు లగ్నమయ్యెను. కొలఁదినిమేషము లట్లే నిలుచుంటిని.

అంతట వత్సా! యనుశబ్దము శ్రుతివివరములం బ్రవేశించెను. తిరిగిచూచితిని. శ్యామసుందరమూర్తియే. ఊఁ అంటిని. ఆముని యెవ్వఁడో తెలిసికొంటివా యన నంతటిశక్తి నాకుఁ గలదా యని విన్నవించితిని. కుమారా! వినుము. ఇది ముచుకుందాశ్రమ మనునది. ఇచ్చటఁ దపోనియతిం బూనినమానవులు ఫలసిద్ధిగాంచఁజాలరు. వీతరాగులకే యిటఁ దపము ఫలమొసంగం జాలియుండును. కాని రాగలేశముండిన నది నిష్ఫలమగునని యెఱుంగుము. ఆముని కలియుగమున రెండువేల యేండ్లు కాఁగా నీయాశ్రమమునఁ జేరి తపోనియతింబూనెను. ఈమందాకినియందుఁ త్రిషవణస్నాన మొనరించుచు భక్తిచే భగవంతు నారాధించుచున్నవాఁడు. ఆహారము కందమూలములు. అవి యాగుహకు నలుప్రక్కల నున్నవి. ఒక్కపూట మాత్ర మవ్వానింగొనుచుఁ గాలము ద్రోయుచున్నవాఁడు. కణ్వముని యీతఁడే అనుమాటలు నాచెవులసోఁకగనే స్వామీ కణ్వాశ్రమ మిదియేనా. అని ప్రశ్నించితి. పక్కున నవ్వి యమ్మహాపురుషుఁడు వత్సా! నీవనుకొనినకణ్వాశ్రమ మిదికాదు. వింధ్యపర్వతసమీపమున నున్నది. కలికాలము కనుక నందుండరాదని యీయాశ్రమమున కాముని యరుదెంచెను.

ప్రశ్నము:— కలికాలమున మహామునుల కేమిబాధ కల్గును. వారి కితరవ్యవహారములు లేవుకదా. తపశ్చర్య నుండువారికిం గొఱంత లేల కల్గును?

ఉత్తరము:— కాలమునకు భేదమనునదియే లేదు. కాని ధర్మము ననుసరించి యుగములనుసంజ్ఞను గాలమునకు మహాత్ములతీంద్రియజ్ఞానసంపన్నులు నిర్ణయించిరి. అందిది కలియుగము.

ఇందుండుజనులు శ్రద్ధాళువులు గారు. ఈర్ష్యాళువులు. సర్వజ్ఞత్వాభిమానభూషితులు. వేదములు కల్పితము లందురు. ఉపనిషత్తులు యుక్తిబాహ్యము లందురు. పురాణములు పనికిరావందురు. ఆందలిగాథలు యుక్తియుక్తములు కావందురు. కల్పితములే కానిజరగినవి కావందురు వర్ణభేదములు పనికిరావందురు. ఉత్తమమధ్యమాధమాదిభేదములు వ్యర్థములందురు. ఆచారమువ్యర్థమందురు. స్వేచ్ఛగాఁ బ్రవర్తింపవయులనే కాని నియమములకుఁ గట్టుపడి యుండరాదందురు. బ్రాహ్మణులు కులాచారముల దూషింతురు. దురాచారముల నవలంబింతురు. నిత్యకర్మానుష్ఠానముల మాని వేదాంతవాక్యముల నేర్చుకొని వాని నడుగనివారినెల్ల బలవంతముగాఁ బిలిచి చెప్పుచుందురు. దానిచే ద్రవ్యము నార్జింతురు. సురాపానము నిషిద్ధమని సభలఁ బల్కుదురుగాని దాని నాస్వాదించుచుందురు. పెద్దలం గాంచినఁ బరిహసించుచుందురు. భగవత్కథల నెట్లు సమర్థింతురో చెప్పుమని సాధువును దూలనాడుదురు. శ్రౌతయాచారములని స్మృతిప్రతిపాదితములనెల్లఁ బరిహసించుచు వానిమార్పవలయునందురు. గురుద్రోహులుగ శిష్యులుందురు. శిష్యవంచకులై గురువు లుందురు. ధనమార్జించుటయే పరమపురుషార్థమని భావింతురు. దానికై వేదముల విక్రయింతురు. స్నానముచేయుట నిరర్థక మందురు. మానసము పరిశుద్ధముగనున్నంజాలును బాహ్యాచారము లేల యందురు. కాని మానసశుద్ధి యెట్టులగునో వారూహింపఁజాలరు. దేవతాభక్తి వాగ్రూపముగఁ గనఁబఱతురు. సభాముఖముననే మంత్రములం దెలుపుదురుగాని వానియందు విశ్వాసము నునుపఁ

జాలరు. చంచలాత్ములయ్యు నితరుల నాక్షేపింతురు. స్త్రీల యొద్ద నుపదేశము నొందుదురు. వారుచెప్పినట్లే ప్రవర్తింతురు. వేదశాస్త్రము లసత్యము లన్న నౌనౌనందురు. దురన్నముల భుజింతురు. ఇట్లెల్లవారును మతాచారముల వీడెడుకాలమున మహాత్ము లందుండ వలనుపడకయుండు. వారిసంగతి తపస్సున కంతరాయమగును. కావున మహాత్ము లుండఁజాలక యీమహాశైలము నాశ్రయించిరి.

ప్రశ్నము:—మహాత్మా! భగవద్గీతాశాస్త్రమున శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మమే,

"చాతుర్వర్ణ్యం మయా సృష్టం గుణకర్మవిభాగశః,
తస్య కర్తారమపి మాం విద్ధ్యకర్తార మవ్యయమ్."

అని యుపదేశించెఁ గదా. గుణములనుబట్టియుఁ జేయుకర్మములననుసరించియుఁ జతుర్వర్ణముల నిర్ణయింపవలయుననికదా దానిసారము. ఆయుపదేశముననుసరించియే యేవర్ణమునవారైన బ్రహ్మణకర్మములనాచరించువారు బ్రాహ్మణులుగా నిట్లే యితరవర్ణములను గూడ నిర్ణయించిన దోషమేమి?

ఉత్తరము:—వత్సా! హద్దుమీఱుచున్నాఁడవు. అట్లు నిర్ణయింపసాధ్యమా. మాయావియగుమానవుఁ డొకఁడు ప్రాతస్స్నానముచేసి విభూతి పూసికొని యైనను నామముఁ బెట్టుకొనియైనను మాంసాహారమును మానితి ననును. సంధ్యావందనము చేయుదు ననును. వానిమనస్సు వంచనాన్వితమా కాదా యనినిర్ణయింప సాధ్య మగునా. అట్టితఱి వానిమనస్స్థితిని నిర్ణయింప యోగిదృష్టి యుండవలదా. అట్టికలవార లుండినఁ

గదా నిర్ణయింపశక్యమగు. అందఱును మతముల నిర్ణయించువారే యైన నావర్ణము లక్ష్లయుండును. ఆవిప్రుఁ డనిపించుకొన్నయాతఁడే మరల మాంసముం దినును. అపుడు విప్రేతరుఁ డనవలసియుండును. క్షణమున కొకవర్ణము గలవాఁడగును. ఇవన్నియు నాలోచించియే శ్రీహరి గుణకర్మముల ననుసరించి చతుర్వర్ణముల నేర్పఱచితి ననియె. నావలెనే మీరు నాయాకాలానుసారము నిర్ణయింపుఁడని గీతాతాత్పర్యము కాదు. కావున జాతిని గుణకర్మముల ననుసరించి నిర్ణయింప నవకాశము సామాన్యులకుఁ గలుగదు.

ప్రశ్నము:— బ్రాహ్మణులలోఁ గొందఱు స్వేచ్ఛగా మాంసమును భుజించువారు కలరు. వారింగూడి భుజించువారు కలరు. వారెల్ల బ్రాహ్మణు-లనియే వ్యవహరింపఁబడుచుందురు. అట్టివిప్రత్వమునకు గతియేది?

ఉత్తరము:— వత్సా! నీయోగ్యతకుఁ దగనిప్రశ్నముల జేయుచున్నాఁడవు. జిజ్ఞాసువవు. కాననించుక తెల్పెద. అట్టిదురాచారు లున్నావంశము భ్రష్టవంశమగు. తత్సంతతి యట్టిదికాదేని మరలఁ బ్రాచీనగౌరవము గల్గియుండును.

శ్లో. "త్యజేద్దేశం కృతయుగే త్రేతాయాం గ్రామముత్సృజేత్,
ద్వాపరే కులమేకం తు కర్తారం తు కలౌ యుగే."

అని పరాశరస్మృతియందుఁ గలదని యెఱుంగవా. ఇట్టియనాచారములు కలియుగమునఁగలుగుననియే మహామునులు యోగదృష్టి నంతయుంగాంచి ధర్మముల సంకుచితములుగాఁ జేసి కలియుగమున కింత చాలుననిరి. దానినిగూడ మీఱినచో

వారే చెడుదురు. కాఁబట్టి తాన్త్రికమార్గమునఁ బ్రవర్తింప కున్నఁ జాలునని యూహించి మానవుఁడు సదాచారముల నాచరింపవలయు. అంతియ కాని యాజాతియే చెడె నన రాదు. గీతాశాస్త్రమునఁ గర్మమార్గము తెల్పుభాగమును బఠించి పెద్దలవలన వానియర్థము నెఱుంగుము.

అంత నేనేదో ప్రశ్నింపఁబూనితిని. అంతలో నాతలం పెఱింగియే కాఁబోలు ముందు సత్వరముగా నరుగవలయు. చూడం దగుప్రదేశములు విశేషించి కలవు. ఈమహామునిం గాంచితివి. ఈమునితో సంభాషింప నిప్పుడదను కాదు. మౌన ముద్రాధారియై భగవద్ధ్యానతత్పరుఁడై యున్నవాఁడు. అట్టి నియతి కంతరాయములఁ గల్పింపరాదు. అని పలికి ముందు నడువసాగఁగా నేను నరుగఁ బూనితిని. ఆయాసముగాని మనః క్లేశముగాని లేక నాపాదములు భూమిపైఁ గాని పాషాణభాగ ములపైఁ గాని యునికినజాడ లేక యంబరమున నరిగినచంద మున నుండెను. చనునప్పుడు పర్వతము నెక్కుచున్నజాడ మాత్రము తోఁచుచుండెను. కణ్వముని యాశ్రమము దాఁటి కొంతదూరమూపర్వతము నెక్కిపోవఁగా దానిపై నొకకొండ యున్నజాడ తోఁచెను. అది యాకాశమే యని భావించితి. కాని కొన్నిదృష్టాంతములంబట్టి చూడఁగాఁ వెల్లనికొండయే యని తోఁచెను. అది యీపర్వతమునకంటె నెన్నియో రెట్లెక్కుడుగాఁ గన్పట్టెను. ఇట్టి పర్వతము కూడఁ గలదా యనుశంక యుదయించెను. దానివైపునకు దృష్టిం బర్వఁజేయుటే కష్టముగానుండెను. తెల్లగా నొక్కవిధమున నుండెను. ఈపర్వతమునుండియే పరుసఁగా నాశైలమునకుం

బోవలయు. హిమాలయమింతవనుక రెండువరుసలుగా నున్న దని నిశ్చయించుకొంటిని. చూచినది చాల యల్పమని చూచు నది యత్యున్నతమని తట్టెను. కొంతదూరమట్లే పోయితిమి. ఇంచుక సమీపమునకుఁ బోవునప్పటికి

"అంబరచుంబిశిరస్సరజ్ఝరీపటలముహుర్ముహుర్లుఠదభంగతరంగ......" అనుపద్యభాగము స్మృతికిం దగిలెను. ఆపర్వత మునుండి క్రిందికొకనది ప్రవహించుచుండెను. మందాకినియని చెప్పిననది యిదియేనా యని యడిగితి. అది యదే. ఇది యిదే. అనిసమాధానము వచ్చెను. ఈకొండనుండియే యాపర్వతము నెక్కనారంభించితిమి. మంచుగడ్డలుగండశిలములవలె నుండె ను. అత్యున్నతభాగమునుండి కొన్ని విరిగి పడుచుండెను. జల ప్రవాహమున నవి పడునప్పుడు గలిగినధ్వనియు నానదినుండి కెగసిననీరు, దానఁగలిగినయురవడియు వర్ణింపశక్యమా. ఒక్కొ క్కచోట మంచుకొండలు ద్రవించి క్రిందఁబడుచున్న ప్రుడు పర్వతభాగము పడుచున్నదా యనితోఁచుచుండును. మహాత్మా! యిదేమని ప్రశ్నించితి. నాపలుకుల విన్నంతనే భయంపడ కుము. నాతోడ రమ్మనిపలికి పదియడుగులు దాఁటి నిలువంబడి యాసుందరమూర్తి వత్సా! ఈశైలమే హిమాలయ మనం బడు. మనముదాఁటినది ప్రత్యంతపర్వతము. ఈపర్వతరాజము నుగాంచుము. దీనిని మించినది మఱొక్కటి కలదు. దీనినెక్కిన గాని యది దృగ్గోచరము గాఁజాలదు. కావుననే దీనిని బర్వత రాజమందురు. నలుప్రక్కలు కలయంజూడుము. ఈశాన్యభా గమునకు దృష్టి నిగుడఁ జేయుము. ఆతపుపండమును గనుము. అందలివిశేషముల నెఱిఁగింతు వినుము.

ప్రవరాశ్రమము.

అది ప్రవరాశ్రమ మనఁబడును. ప్రవరుఁడను నియత భూసురుఁ డీపర్వతమునకుఁ బాదలేపన మనునౌషధప్రభావమున వచ్చి చాలస్థలములందిరిగి యీచోట నది సమగ్రముగాఁ గరఁగిపోవఁగాఁ బోవఁజాలక పరితపించెను. ఆయాశ్రమమున-కించుక తూర్పుగా నొకసాను వున్నది. చక్కఁగాఁ బరిశీలింపుము. హిమఘనోపలములచే నిండియున్నది. అందు దేవకాంతలుందురు. ఆసమయమున వరూధిని యన నచ్చరమిన్న యుండెను. ప్రవరుఁ డామెను గానఁబోయి మార్గ మడిగి యామె తన్నుం గోర నంగీకరింపక యీతరుషండమున నిలిచి యగ్నిదేవుని బ్రార్థించి తత్కారుణచేఁ దననగరమున కరిగెను. అదిమొదలిందలి మునులాయాశ్రమమునకుఁ బ్రవరాశ్రమ మని పేరిడిరి. అందు యోగు లున్నవారు. శిష్యు లగు బ్రహ్మచారులకు యోగవిద్య నుపదేశించుచు దాని నభ్యసింపఁజేయుచు నుందురు. కావున యోగాశ్రమ మనియుఁజెప్పంబడును. ఇందున్నవారు స్వార్థపరులు గాక నియతమానసులై నిరీహులై లోకోపకారమునే కోరుచు ధర్మము నశింపకుండుఁగాత మని యాకాంక్షించుచు వేదములయందు విశ్వాసమునిచి నిరంతరను యోగము నభ్యసించుచుందురు. ఆపర్వతమునుండి వడిగాఁ బరుగిడునట్లున్నది గంగానదియే యని తలంపుము. ఈస్థలమున నీమహానదికి "అలకనంద" యని పేరు. మనము దాఁటివచ్చినయాశ్రమమునకు నుంతదక్షిణమునన్న దేవప్రయాగక్షేత్రమం దీయలకనంద భాగీరథి యనుదీనితోలిశాఖతోఁ గలియు. దీనిజన్మస్థలము ముందుఁ గాంతువుగాక. ఈయలకనంద తీవ్రవేగమునఁ బ్రవ

హించును. ఉత్తుంగకూటమునుండి వచ్చుచున్నది చూడుము. తెల్లనినురుఁగులతోడను, దుహినోపలములతోడను బ్రవహించునుగాన నెవ్వరును దీని దాఁటంజాలరు. ఏనుంగులును దిగినచో మరల స్వరూపములఁ గనఁబడుట యరుదు. పర్వతశిఖరము తుహినావృతముగాన నాకాశమువలెఁ గనఁబడును. దీని యెత్తుఁ గనిపెట్టుటకుఁ గొంతసేపు పట్టును. మేఘము లంబరమున నీయద్రివరమునకుఁ బైభాగముగాఁ గనంబడునాకాశమున సర్వదా యావరించియే యుండును. కావున హిమావృతముగునీపర్వతకూటము, మేఘావృతమగునంబరము నొక్కవిధముగనే యుండును. కావున నిది యెంతవనుక వ్యాపించియున్నదని కనుఁగొనుటకుఁ బట్టుదలయెక్కువగ నుండవలయును. తఱచుగా నీపర్వతభాగము లన్నియు మేఘసంక్రాంతములని యెఱుంగుము. దానికిఁ దోడుగ మంచు దట్టముగనుండును. కావున నాకాశము పర్వతమునిచ్చోట సమానముగాఁ గానఁబడును. తుహినాచలనామము దీననే సార్థకము. ఈయాత్రము గాంచితివి. దానికి దక్షిణభాగమున నొకగండోపలము గలదు. పరీక్షించి చూడుము. దానిచెంత నత్యున్నతవృక్షము గలదు. దాని దక్షిణశాఖలు మంచుచేఁ గప్పఁబడుటఁ దెల్లగానుండి కనఁబడకయున్నవి. తక్కినభాగముల మంచు కరఁగిపోయినది. ఆచెట్టునకు నించుకయుత్తరభాగముగా సమీపమందు నాచట్రాయి కనంబడును. దానియధోభాగమునందే కుల్య(చిన్ననది) ప్రవహించుచున్నది. ఆంగడోపలము క్రింద వేయిమంది మనుష్యులుండఁదగినంతస్థలము కలదు. ఛత్రాకారముగా నాశిల వెలసియున్నది. అందుండి యొకముని నిత్యక

ర్మానుష్ఠానములం దీర్చి రానున్నవాఁడు. ఆనది కరుదెంచుతఱి నీవు పోయి నమస్కరింపుము. వారియుపదేశముల నాలకించి రమ్ము.

అని పలుక నేనాచోటి కతిప్రయాసమునఁ బోయి నిలుచుంటిని. పదిపండ్రెండువిఘటికల కందుండి తాళవృక్షమాత్ర దేహముగల యొకపురుషుఁడు వెడలివచ్చెను. ఒడలంతయుజడలచేఁ గప్పఁబడియుండెను. వెండ్రుకలు పొడవులుగా నందందుఁ గనఁబడుచుండెను. కావున దేహచ్ఛాయ యిట్టిదని తెలియరాక యుండెను. మఱియు భూతిలేపమున నించుకంతయు నని తెలియఁ దగకయుండెను. ఏమో చదువుచున్నట్లు నాదము వినఁబడియెను. తద్దర్శనమున నాతనువు భయముచేఁ గంపించెను. మోము వెలవెలపోయెను. చెమ్మటలు గ్రమ్మెను. వీరిదర్శన మింకంజాలు. రక్షకుఁడు దొరకిన బ్రదుకుదునేమో యని తోఁచెను. ఎట్టియూహయు నిలువక మాఱుచుండెను. మొత్తముమీఁద నామనస్సు భయసాగరమున మునిఁగి దరిదొరకమి దొర్లుచుండె ననవచ్చును. వారుమఱియుఁ జెంతకు వచ్చుకొలఁదిని నాయవస్థ వర్ణింప నలవిగాక జాలిఁజూపఁ దగియుండెను. ఆముని కొలఁదియడుగు లాగండోపలాచ్ఛాదితభూభాగమును మీఱివచ్చి కమండలువుశిలాఫలకముపైనునిచి తలయెత్తెను. వారిదృష్టి నాపయిఁ బ్రసరించెను. అత్తఱుణమున నామనస్థితియెట్లుండెనదియు నేఁజెప్పఁజాలననుట యటుండనీ. కాళిదాసకవితల్లజుఁడు వర్ణింపఁజాలఁడని భగవంతునిచెంత నిలుచుండి చెప్పఁజాలుదు. మాట వెడలదు. పెదవు లదరుచుండెను. సకలావయవములు కంపమున

నిలువఁజాలక యుండెను. ఒక్కభాగము వేఱొక్కభాగము తోఁటి సంసర్గమును మాని తొలఁగిపోవుదమా యని తలంచు చుండెను. కాని భగవన్నిర్మితస్నేహబంధము వాని వదలకుండఁ గాపాడెఁ గాని లేకయున్న నేభాగమున కాభాగమే విడివడక యుండఁజాలవు. అంతపని కాకయుండ సర్వేశ్వరుఁ డగునా శ్యామసుందరమూర్తి కాపాడెను.

అట్టియిక్కట్టుననున్న నన్నుఁ జూచి యామహాపురుషుఁడు దివ్యజ్ఞానసంపన్నుఁ డగుట నార్తుఁడనని యెఱింగి నిరపకారుల మగు మావంటి వనవాసులం గాంచి భయంపడ నేల? ఎట్టిజంతు వులకుం గాని కీడు రోయము. భయము మానుము. నీరాక కుంగతం బేమి యని ప్రశ్నించి నాబదులు రాకముందే జలం బులందిగి యాచమించెను. ఆమునిపలుకు లమృతధారలవలె నాహృదయమున శ్రవణరంధ్రములమూలమున సోఁకగనే భీతి యెటకో పాఱిపోయెను. ధైర్యము పొడుకొనియెను. క్రమ ముగా నామహాత్మునియందు భక్తియుంకురించి వెలసెను. చేతులు జోడించి యాచమనకృత్యముపూర్తిచేయఁగనే మహాత్మా! అజ్ఞా నుఁడను, భీతుఁడను, పూర్వజన్మసుకృతమున మీపాదముల దర్శింపఁగల్గితిని. కడుంగడు ధన్యుఁడ నైతిని. నాయందు శిష్య వాత్సల్యమునిచి రక్షింపవలయునని వేఁడితిని. ప్రసన్నహృద యుఁడు కావున నీవడుగఁదలఁచిన దేమని ప్రశ్నించెను. మునీం ద్రా! తెలుఁగుభాషయందుఁ దమకుఁ బరిచయ మెట్లు కలిగి నదో యని ప్రశ్నింప భయంపడుచున్నాఁడను అన్నంతనే నవ్వి యీశ్వరానుగ్రహమున భాషలు వచ్చును అని యూర కుండెను. ఏమియడుగుదునా యని యాలోచించుకొని మహా

నుభావా! తమరెవ్వరో తెలిసికొని ధన్యుఁడను గాఁగోరు చున్నాఁడను. కరుణింపుమా యంటిని. పేరుతో నీకేమిలాభము. అని పలుకకుండెను. అంతలో లోకోపకారముగానేమో ప్రశ్నింపనెంచితి. నా ప్రశ్నమునకు ముందే విప్రకుమారా! కలియుగము భారతభూమి రాజ్యము చేయుచున్నదా యని ప్రశ్నింపఁ జిత్తము స్వామీ యంటిని. వర్ణాశ్రమధర్మము లేపాటిగనున్నవని మరల నడిగిరి. కాలానుసారముగా నామమాత్రశిష్టములై యున్నవంటిని. ఆశ్రమధర్మములో యనఁగా నవి యాశ్రమములందే యడఁగినవి. ఆచారమున నవ్వి నాలుగుసమానపంక్తిఁ జేరియున్నవంటిని. మహాభారతమునుగూర్చి జను లేమనుకొందురు? అని ప్రశ్నింపఁగా భగవద్గీతలు తప్పఁ దక్కినభాగమంతయుఁ గాలానుసారము తోఁచిన ట్లెల్లఁ గల్పించి యందుఁ జేర్చఁబడినదని సిద్ధాంతము చేయుచున్నవారని బదులిచ్చితిని. గీతలు ప్రక్షిప్తము లనువారు లేరా యనియడుగ నవియుపన్యాసమున కుపకరించుచున్నందున నామాట యనలేదని విన్నవించితి. చింతించుచు క్షణము నిలువంబడి మహాభారతమునఁ బ్రమాణబుద్ధి నశించినదా? దుర్భరము, దుర్భరమని మఱేమియుఁ బలుకక కమండలువునిండ జలములంగొని మరలి పోవసాగెను. శ్యామసుందరునాజ్ఞయైనది కాఁబోలు నేను నామునీంద్రుని వెంబడించితిని. ఆచిన్ననది నెట్లుదాఁటితినో లోపలి కెట్లుపోఁజాలితినో నాకే తెలియదు. స్మృతి నాకుంగలుగునప్పటికి విశాలమగు భూభాగమున నుంటిని. అందు శీతవాతములు లేవు. సుఖస్పర్శము లగు వాయువులు వీచుచుండెను. ఆముని కమండలువు క్రిందనునిచి నన్నుం

జూచి నీకేమి కావలయుననియె, తమదర్శనార్థ మరుదెంచితి నంటిని. మాయిరువురసంభాషణము నాలకించి యంగోకవృక్షపు వళిచాటున నున్నవా రేమో ప్రశ్నించినట్లు వినంబడియె. ఈ ముని యేమో బదులిడిరి. నా కాభాష యెఱుఁగ సాధ్యము కానిదిగా నుండెను. క్షణకాలమిరువురు మాటలాడిరి. నన్నుం జూచి వత్సా! ఇటువచ్చిమహాముని దర్శింపుమనఁగా మేరలేని యానందమున నాలుగడుగులు పెట్టి యందుఁ గృష్ణాజినముపైఁ గూరుచున్నవృద్ధమునిం గాంచి గోత్రము నుచ్చరించి నాపేరు నించుక మెల్లఁగ స్మరించి నమస్కరించితి. మొదటిపేరేల వద లితివని యమ్ముని యడిగె. నాకచ్చెరు వయ్యెను. ఇఁక నట్టివారి కడ దాఁచిపెట్టరాదని యది వ్యవహారనామమున లేనందున నీనామము నేయుచ్చరించితినంటిని. ఇట్టిస్థలములయందు దీక్షా నామము కదా చెప్పవలయును. గురువు చెప్పలేదా యనియె. వాడుకలేక యుచ్చరింప నైతిని. క్షమింపుఁడని దీక్షానామము నుచ్చరించి మరల సాష్టాంగనమస్కారము లొనరించితిని. ఆశీర్వదించి కూరుచుండనియోగింపం గూరుచుండి వారినే చూచుచుంటిని. కొన్నివిఘటికలూరకుండి యేమివాంఛించి యిచోటి కరుదెంచితివని ప్రశ్నించెను. మహాత్ముల సేవించు కొఱకే యంటిని. మఱియును భవదీయనామమును నింతకు ముందు నాతోమాటలాడిన వారి పేరును దెలియఁగోరుచు న్నాఁడ నంటిని. పక్కుననవ్వి మానామధేయములతో నేమిఁ[illegible]ని యనెను. పవిత్రనామములను స్మరించుటకన్న నావంటివానుకున కేమిపనిగలదని చేతులొగ్గి ప్రార్థించితిని. మరల నవ్వుచు మనపే రులను దెల్పవయ్యా యని యమ్మునితోఁ జెప్పెను. ఆమునియు

నచటికే వచ్చెను. వారియనుష్ఠానస్థలమున కించుకదూరమున నొకకృష్ణాజినము శిలాఫలకముపైఁ బఱువఁబడియుండెను. దానిపైఁగూరుచుండి విప్రకుమారా! మాపేరుల వినఁగోరితివి. చిరకాలము భారతభూమి వసియించితిమి. కలియుగమాసన్నము కాఁగా నీపర్వతవర్యమునఁ జేరితిమి. అందు నీయాశ్రమమునకు వచ్చి కొన్నివర్షములే యాయెను. అనునంతలో మహాత్మా! భారతభూమియందేభాగమున నివసించితిరి? అని ప్రశ్నించితిని. నాయాతురతం గాంచి యేమోయోజించుచుండఁగా ముదుసలి మాని దాఁప నేల చెప్పుము. పాత్రుఁడుగాఁ గనంబడియెడు ననిపల్కఁగా నించుక యూరకుండి వత్సా! ఆ మునివర్యుఁడు నాకు మాతులుఁడు. కృపాచార్యనామధేయుఁడు అనఁగా నేపట్టరానియానందమున మహాత్మా! అప్రతిమానపరాక్రమమున నలరారి కృతజ్ఞతకు లక్ష్యభూతులరై శాపానుగ్రహసామర్థ్యమున విఖ్యాతినొంది చిరకాలజీవులలోఁ దొలుతనే లెక్కింపఁదగినమహానుభావులరు మీరే కదా. అశ్వత్థామయనఁబడువారు మీరేకదా యనుచు లేచి వారిపాదకమలములచెంత సాష్టాంగవిధిని బ్రణమిల్లితి. వత్సా! లెమ్ము. ఆ స్తుతియిప్పుడుతగదు. ఆకాలము వేఱు. ఆచర్యలు వేఱు. కాలము మాఱినది. యుగము మాఱినది. ధర్మములు తాఱుమాఱైనవి. అనిపలికి కన్నీరు నించిరి. నేను ముదుసలిమునికి నమస్కరించి మహాత్మా! తమయమోఘశక్తి మహాభారతమువలన నెఱింగితిని. పూర్వపుణ్యావశేమున నిట మిమ్ము దర్శింప నోచితిని. ధన్యుఁడనైతిని. నాపాపములు తొలఁగెను. కృతకృత్యత చేకూఱెను. అనిపలుకుచుండ నప్రయత్నముగాఁ గన్నులనుండి యానంద

బాష్పములు ప్రవహింప సాగెను. వారిరువురు నామోమునే
చూచుచుఁ గుమారా! ఏలయింతసంతోషపడెదవు? మమ్ముఁ
జూచి లాభ మేమి పొందితివి? మాచరిత్రమును భారతమునఁ జది
వితినంటివి కదా. కొన్నిమాటలఁ దెల్పుము. అనఁగానే నాకుఁ
దెలిసినవిషయమంతయుఁ దెల్పితిని. అశ్వత్థామ యర్జునుని
మార్కొనిమహాహవముసల్పినఘట్టము నేఁ జెప్పునప్పు డా యిరు
వురు మిగుల విచారముం జూపిరి. దుర్యోధనుఁ డూరువులు
తెగి భూమిఁబొరలాడునపుడుసాగినకథను దెల్పుతఱి వారును
విచారమును జూపిరి. కొంతసేపిట్లు గడపితిని. కృపాచార్యులు
నన్ను సాదరంబుగఁ గాంచి వత్సా! అనుష్ఠానమునకు వేళయైనది.
భగవత్సాహాయ్యమున నీకీదుర్గమమార్గము సుగమముగ నుండు
ను. వలసినతావులన్నియుఁ జూడుము. మాచరిత్రము భారత
ము చదువునపుడెల్లం దెలియుచునే యుండును. మేమిందే చిర
కాలము నివసింపఁదలంచుకొనలేదు. ఉత్తరమునఁ జాలయోజన
ములలో సిద్ధాశ్రమము గలదు. అందుఁ జేరి నిష్ఠసలుపవలయు
నని యెంచితిమి. మహాభారతమును బఠింపుము. అదియే సకల
ధర్మములం దెల్పును. దానిని బలువురు దూషింతురు. కలికాల
మున నొకరిమాట వేఱొక్క రంగీకరింపరు. ఎవ్వరేమన్నను
లెక్కపెట్టక నీవనవరతము దానింబఠింపుము. ఇహపరసుఖములు
రెండును గలుగును. భగవద్గీతలు వానినిమించినయుత్తరగీతలు
శ్రద్ధతోఁ బఠింపవలయును. ఇంకను విశేషించి యధర్మము
వర్ధిల్లఁగలదు. వర్ణసాంకర్యము ప్రబలును. పురుషులు పట్టుపట్టి
పురంధ్రీమణుల ననాచారనిరతలనుగా నొనరింతురు వివాహ
విధులు తాఱుమాఱగును. మంత్రబలము తగ్గినట్లుండును.

మాయావులు బోధకు లగుదురు. యోగదృష్టి కలదందురు. యోగవిద్య పొట్టకూటి కుపయోగింపఁబడును. యోగాభ్యాసము శశవిషాణ మగును. యోగులుమాత్రము మిక్కిలి యుందురు. వారిమోసపుఁ బలుకులను నమ్మి కొందఱు వారికి శిష్యులగుదురు. ద్రవ్యమునార్జించుపొంటెఁ గొందఱు గురువులగుదురు. గురువులను వంచింపఁబూని కొందఱు వారికి శిష్యులగుదురు. దుష్ప్రవర్తకులెల్ల సత్ప్రవర్తకులపై నిందలుమోపి దోషములఁ గల్పించి తమగొప్పతనమును బొగడుకొనుచునుందురు. వారితులువమాటలను నమ్మి సాధువుల దూషించువారు నుందురు. వేదాంతవిద్య స్త్రీబాలకులయందును, దుర్వృత్తులయందును దాండవమాడుచుండును. స్త్రీలు పురుషులఁ బంభవింతురు. స్వేచ్ఛాప్రవర్తనము ప్రఖ్యాతింగాంచును. దైవభక్తి మాటలయందే యిల్లుకట్టుకొని యుండును. పలువురొక్కని గొప్పగాఁ జేసి వానిని ద్రిప్పుచు బ్రదుకుదురు. స్త్రీలకడ నుపదేశమునందువారే పెక్కండ్రుందురు. స్త్రీలమాటలే పథ్యములగు. కావున నిట్టివన్నియుఁ గలికాలమున నభివృద్ధి నొందఁగా సదాచారము లాక్షేపింపఁబడుట యొకవింతకాదు. నీవు మాత్రము భారతమును బఠించుచుఁ బరదేవి నారాధించుచుండుము. లగ్గగును. మరలనొక్కపు డీయాశ్రమమునకు రాఁగోరుదువేని భారతమును సాంతముగా ముప్పూటలు పఠించి మమ్ముఁ దలంచి మేము చెప్పినయీవిషయమును స్మరింతువేని నీకీచోటు కనంబడును. నీకొఱకు శ్యామసుందరమూర్తి కనిపెట్టి యున్నవాఁడు. వెళ్లుము. ఈమంత్రము నీకుపదేశింపఁబడినదియే. ఐనను ఋషిచ్ఛందస్సుల నిట్లుచ్చరింపుమని యామంత్రరహ

స్యమును దెల్పిరి. ఇంక నేనేమో యడుగవలయుననియుం డఁగా నిద్రవచ్చినచందమయ్యెను. కన్నులు తెఱచునప్పటికి శ్యామసుందరమూర్తి పార్శ్వమునసుంటిని. ఆయాశ్రమద్వారమునసున్నగండోపలము కానరాదయ్యెను. ఏలయనియడుగునంతలో వేఱొకచోటనుంటిమి. ఆప్రశ్నమున కవకాశమీయక యాబాలరూపధారియగుభగవంతుఁడు నన్నుంజూచి యిట్లు పలికెను.

విప్రకుమారా! ఈస్థలము పరమపవిత్రము. దీనిని మందాకిని పావనము జేయుచుం బ్రవహించుచుండును. అదియే మందాకిని. ఇంతకుముందు చూచితివికదా యిచ్చటనుండియే ప్రవహించును. ఇందుఁ "గేదారేశ్వరుఁ డుండు". నీవు చూచిన చోటులయందెల్లనిది శీతబహుళమని యెఱుంగుము. నీకు శీత బాధ లేకుండుటకుంగలకారణము వేఱు. ఎల్లవారి కిట్లులే యుండు ననుకొనకుము. ఈయీశ్వరునిం గొనియాడుము. వచ్చిన శ్లోకములఁ బఠించుట భగవత్సేవ కాదు. తత్పదారవిందములయందు మనస్సు నిలిపి వినీతుఁడవు కమ్ము. అదియే సేవ. దాన భగవానుఁ డానందించును. క్షణమూరకుండి ధ్యానించితివా? యని ప్రశ్నింప నౌనంటిని. ఇంక రమ్ము. అని కొలఁది క్రోశములుత్తరముగాఁ బోయి యించుక తూర్పుదెసను మరలి యొకసానుప్రదేశమును గనఁబఱచి యిది మతంగమునియాశ్రమము. ఇందొకవిచిత్రముఁ గనంబడు. ఆశ్రమముఖము గుహావలె నుండును. చూచినంతన దుష్ప్రవేశముగాఁ దోఁచును. కాని మునుల కది విశాలద్వారముగాఁ గనంబడును. ఆగుహాముఖమునఁ గూరుచుండి వినిన నోంకారము వినంబడు. దాని విను

నప్పుడు కలుగుసుఖ మనంతము. మరలిరా నెవ్వఁడే నిష్టపడఁడు. ఇఁకఁ బ్రవేశించినఁ జెప్పవలసినదేమి? అనఁగా స్వామీ! దుష్ప్రవేశము సుప్రవేశ మగు టెట్లంటిని. పకపక నవ్వి పూర్వపుణ్యము దేవతానుగ్రహము కలిగిన నదియెంతపని? నీకు నిష్టమున్న దని తోఁచెను. నాయానతిమై నచ్చటికిం బొమ్మని చిటికెవేయు నంతలో నేనందుంటిని. తద్ద్వారము సానుతటమున నున్నది. ఆగుహాయు మధ్యభాగముననున్నది. అచ్చటికిఁ బోవశక్యము కాదు. స్నిగ్ధమగునొకగండోపలమే నిమ్నోన్నతములు లేక యంబరమును స్పృశించుచుండును. చీమయేని ప్రాఁకఁ జాలదు. ఆగుహా యుండుతావున నొకవృక్షరాజము గలదు. దానికడ నల్వురు కూరుచుండునంతవిశాలభాగము కలదు. ఆవృక్షరాజ మూలమునుండి క్రిందిభాగము చూచిన మానవుఁడు పడక నిల్వ జాలఁడు. అధోభాగమునఁ బాతాళమును దెల్పునట్టి గర్త ము కలదు. అందున్నతభాగమునుండి యేనుఁగంతధార లసంఖ్యలుగాఁ బడుచుండును. ఆజలమంతయు నతివేగముగాఁ బ్రవహించి యాగర్తమునఁ బడి యందుండి బయలువెడలి యెచ్చటికో పరుగిడును. కాని యాప్రవాహమునఁ దరంగము లున్నయట్లు కనఁబడక హిమమయశిలలు పఱచినట్లుండును. కాని యవి స్థలాంతరమున కరుగుటజూడ కనంబడుట నందు జలము ప్రవహించుచున్నదని యెన్నఁనగు. దానియుపవడికి బృహచ్ఛిలలే పరుగిడుచుండును. ఆశిలలపైనున్న వానరములు మఱికొన్ని జంతువులు ప్రయాణముచేయుచున్నచందము స్పష్టమగును. వానికిఁ దెలియుఁ గాఁబోలు. చట్రాలపైఁ గూరుచుండికదలక యుండును. వానిం జూడఁగా నౌకలపైఁ గూరుచుండి సాగర

మునఁ బ్రయాణము చేయుచున్నవని తలంపవచ్చును. అవి యెంతదూఁర మరుగునో. యే చోట నవి గట్టెక్కునో యెఱుంగఁ దరంబుగాదు. ఇఁక నావృక్షరాజమూలమునుండి యాకసము వైపు దృష్టిఁ బఱపితిమా నక్షత్రము లాసానూర్ధ్వభాగమును స్పృశించుచున్నట్లుండును. అంతయెత్తు, నంతలోఁతు గలిగి యున్న రెండుభాగములను జూడకయుండిననే మనుష్యమాత్రుఁడు బ్రదుకనోపును. అట్టివిషమభాగమున నుంటిని. శ్యామసుందరమూర్తియాజ్ఞమెయి ధైర్యముకలుగ ద్వారముకడకుం బోయికూరుచుంటిని. ఆచోటు మదికింపుగానుండక భీభత్సరసమున కుదాహరణముగా నుండెను. అందొక శిలాఫలకము కనఁబడ నందుఁగూరుచుండి కర్ణవివరముల నందుత్పత్తిల్లునాదమును విన నియోగించితిని. కొన్ని నిమేషములకు నామనస్సు దిటవుఁగనె. నిక్కము వచించెద ఒక్కనాదము వినంబడసాగెను. ఓంకారమందు వినంబడు శబ్దము.

క. "వీనులవిందై యమృతపు
సోనలపొందై యమందసుమచలదళినీ
గానముక్రిందై యాస్వన
మానందోబ్రహ్మమైన నధిపతి పలికెన్."

అనువసుచరిత్రపద్యము స్మృతికిం దగిలెను. ఈపద్యము దానిమహిమమును దెల్పఁజాలదేమో యని తోఁచెను. ఆస్వనమొక్కరినోటినుండి యుత్పత్తిల్లినది కాక పెక్కుముఖముల నుండి కలిగినజాడఁ దెల్పెను. వచింపఁజాలనుగాని యవ్యక్తమధురమై భవసాగరదుఃఖోర్ముల నడంపఁజాలినది యనిమాత్రము చెప్పఁగలను. మఱికొంతసేపటి కొకధ్వనివినఁబడియెను. గుంటలు

వికావికలయ్యెను. భగవంతుఁడే మోసముచేసెనే యనుకొనుచుంటిని. ద్వారము కనంబడియెను. శిష్యుఁడొకఁడు వచ్చి రమ్ము రమ్మని పిలిచెను. లోనఁబ్రవేశించితి. ద్వారమున కభ్యంతరమున సమీపమందే కదళీవనము కనఁబడియెను. దానినడుమ నొక నిర్మలజలముగలకుల్య గనఁబడియెను. దానియధోభాగము శిలాఫలకమని స్పష్టముగాఁ దెలియుచుండెను. పట్టపగలుగా వెలుతురుండెను. దానిందాటగనే మహర్షులు తపమొనరించుస్థానములు వృక్షమూలములఁ గనఁబడసాగెను. ఆతావులఁ గృష్ణమృగచర్మములు పఱవఁబడియుండెను. అప్పుడందు మునులు లేరు. నేను నాచోటికించుక చెంతకుంబోవఁగనే యొక్కరొక్కరుగా నందుఁ గూరుచుండ సాగిరి. ఎవ్వరిని దొలుత సందర్శింతునా యనుశంక బాధింపసాగెను. శిష్యు నడిగితిని. ఆవటువు గీర్వాణభాషతో మాటలాడ సాగెను. వచ్చిరానిమాటలతో బదులు చెప్పితిని. నాల్గవయాసనమునఁ గూరుచున్నముని కడనుం బిలుచుకొనిపోయి మతంగమునివర్యునకు నమస్కరింపు మనియెను. విధియుతముగ నే నమస్కారాదికర్మముల నడపితిని. కనుసంజ్ఞచేఁ గూరుచుండ నియోగించెను. శిలాఫలకమునఁ గూరుచుంటిని. నియతక్రియలు సాఁగఁగా నన్నుంగాంచి యేలవచ్చితివనియె. భాష దేవభాషయే. దర్శనార్థమంటిని. ఈచోటికెట్లు రాఁజాలితివని కన్నులు మూసికొని యించుక ధ్యానించి నీకిఁక నరుగరానితావు లుండవు. ఈయాశ్రమమున మాతో మాటలాడఁబంచెనుగదా శ్యామసుందరుఁడు. వినుము. ఇందీశ్వరుఁడు దక్షిణామూర్త్యవతారమున నిర్మముఁడై తపమొనరించెను. తదాదిగా నిది దక్షిణామూర్త్యాశ్రమమని విఖ్యాతి

నొందెను. పెక్కండ్రుమహర్షులు తపంబిందొనరించి కృతకృత్యులైరి. ఈశ్వరానుగ్రహమున మేమందఱమిందుఁజేరితిమి. ఇపుడు దీనిని "నాపేరఁ బిలుచుచున్నవారు. ఇందుఁ గూరుచున్న మునులెల్ల నన్నుగురువునుగా భావించుచున్నారు. వీరిసాయమున నిందున్నవాఁడ. అనియె.

నేనించుక విన్నవింపఁబూని మహామునీంద్రా! ఇచ్చోటికి రాకమును పెందుండి తపమొనరించితిరి? తెలుపవలసుపడు నేని సెలవిండు. అనఁగా నామాని చిఱునవ్వుపొలయఁగాఁ బ్రాంత వార్తలఁ దెలుపుమందువా. శేషాచలమను గిరీంద్రము కలదు. దానియుత్తరభాగమున శ్రీశైలమను శివక్షేత్రము. దక్షిణభాగమున శ్రీవేంకటాచలక్షేత్రము కలదు. పరమపావనమూపర్వతమనుట సత్యము. ఆపర్వతమధ్యభాగమున నోంకారమను రహస్థ్యలము కలదు. అందుఁ గొంతకాలముంటిమి. కాలము విపరీతముగా మాఱుట వదలుకొని వచ్చితిమి. మేమీయాశ్రమమును బ్రవేశించి రెండువేల సంవత్సరము లయ్యెను. అనగా నే పరమానందమున మునీంద్రా! నేను నాపర్వతప్రాగ్భాగమున నివసించువాఁడను. తమదర్శనమున నాకష్టములు గట్టెక్కినవనినమ్మెదను. కాలము విపరీతమైన నరణ్యమున నందును బర్వతగుహలలో నివసించు తమకేల కష్టములు కలుగునో వినఁగోరెద నంటిని! దానికించుక మౌనమూని వత్సా! నీకావిషయమంతయుఁ దెలుపునంతటియవకాశము మాకిపుడులేదు. సంగ్రహముగాఁ జెప్పెదము. ధర్మములు విపరీతములగునట్లు తోఁచెను. ఇపుడట్లే మార్పునొందినవి కదా. అధర్మవాయువులు దేశమెల్ల నావరించినపుడు తద్బాధ మానులకుఁ

దెలియును. కావున నందుండ మానితిమి. విశేషించి మాటలా డునవకాశము మాకు లేదు. ధర్మబుద్ధి నీకుంగలుగుంగాక. పర మేశ్వరానుగ్రహపాత్రుండ వగుదువుగాక. అనియాశీర్వాదిం చెను. మునికులతిలకమా. ఒక్కవిన్నపము కలదు. తమకది కాల ము వృధాచేయునట్టిది కాంజాలదు. జిజ్ఞాసువులకుం దెలుపుట మీవంటిమహాత్ములకు నియమము కదా. అన నడుగుమనియె. హిమాలయమున నున్నమహర్షులు భారతవర్షమునకు మేలుచే యంగోరి శిష్యులను బంపుటయో తమయంశము యితరుల యందావేశింపం జేయుటయో నిరంతరము వారికష్టములను స్మరించుచు వారికధికారము గలుగవలయుననియో, తమతప స్సును ధారపోయువారు కలరా యని ప్రశ్నించితిని. చెవులు మూసికొని మహర్షు లెప్పుడుగాని ధర్మము నశింపకుండుంగాక యనికోరుదురు. వేదశాస్త్రములయందు విశ్వాసము లోకమున నశింపకయుండుం గాక యనివాంఛింతురు. భగవద్భక్తి తగ్గక మానవులయందు నెలకొనియుండుంగాక యని యభిలషింతురు. తక్కుంగలకార్యములను స్మరించువారుండరని నమ్ముము. ఒక్క దేశమని కాదు. ప్రపంచసుఖమును గోరుదురు. ఇట్లు కల్పించువా రున్నవారు కాంబోలు. ఆమాటలు నమ్మందగవు. ఈపర్వతరాజ మునసే "బ్రహ్మర్షి రాజర్షి నికరము" నివసించును. వేఱొండు తావులమాశిష్యులు కొందఱు గలరు. వారింకను బరిపక్వాంతః కరణులు కాలేదు. ఆయోగ్యత లభింపంగనే యిచ్చట కరుదెం తురు. వారుగూడ నీప్రశ్నమునకు సంబంధించినవిషయములం బ్రవేశింపరు. నిత్యకర్మానుష్ఠానమున కిదె సమయమగుచున్నది. నీవింకను భగవత్సాహాయ్యమునం జూడందగుతావులం జూడు

ము. మునీంద్రులు మాటలాడుదురు. సకల సంశయములు తీఱును. అని చిటికవేసెను. అంతలో నాకేమోహమబ్బు గ్రమ్మినట్టు లయ్యెను. తెలివివచ్చునంతలో శ్యామసుందరమూర్తి చెంత నున్నట్లు తోఁచెను. చక్కఁగాఁ జూఁడగాఆమూర్తియే పురోభాగమున నుండెను. నలువలంకులు కలయంగాంచితి. ఆసానువు కనఁబడుచుండెను గాని నేఁ జూచినప్పటి గుహాచిహ్నములు కానరావయ్యెను. ఇదేమి చిత్రమా యని చింతించుచు నిలువంబడితిని.

అట్లు తోఁపక యేమో యాలోచించునన్నుంజూచి యాపురుషోత్తముఁడు వత్సా! మతంగముని దర్శించితివికదా. తరణోపాయ మేమని ప్రశ్నించితివా లేదా యని యడిగెను. మహాపురుషా! అన్నింటికి నిన్నే చూపెనని బదులిడితిని. ఆసమయమున నాచిత్తము చంచలరహితమై తదీయపాదారవిందములయందుఁ దగిలియుండెను. ముందేమి చేయవలయుననియుఁ దోఁపదయ్యెను. మ్రాన్పడియుంటిని. కానియాపురుషోత్తముని నే తలంచుపనిమాత్రము మానలేదు అంత నామహాపురుషుఁడు బాలకా! విచారమింకఁజాలు. వేఱొకచోటు చూఁడదగియుండును. వెంటరమ్మని కొన్ని యడుగులమేర పోయెనో లేదో యొకవిచిత్రస్థలము దృగ్గోచరంబయ్యెను. పూర్వస్థలమునదిచెంతనేయున్నట్లూహించినాలుగుప్రక్కలుచూచితిఁగాని యందలి గుఱుతులలో నొక్కఁడైనను గానరాదయ్యెను. చిత్రంపడియుంకను జూచుచుండఁ బూర్వస్థలముదాఁటి చాలదూరము వచ్చితిమి. ఆచింతమాని యీవిచిత్రపావనస్థలముఁ జూడుము. దీనిం దర్శింప భారతీయులు పెక్కండ్రరుదెంతురు. ఇందు స్నానము

చేసినముక్తులమగుదుమన్ననమ్మక మింకను గొందఱకుం గలదు. చక్కఁగఁబరికించి సర్వదామతినిలుపుకొనఁదగిన దీస్థలవర్ణ్యము. భగవన్నామమువలె స్మరింపఁదగినది. అనియొకభాగమును నిర్దేశించి యీరీతిఁ బల్కెను. ఆవిషయమును దెలుపునపు డా మహాత్ముని మోమున నానందము తాండవమాడుజాడ నాకుం దోఁచెను.

గంగాప్రాదుర్భావము.

వత్సా! నాహస్తము నిర్దేశించుస్థలముం జూడుము. ఆచోటునుండియే గంగానది భూలోకమున కవతరించెను. ఆయున్నతభాగము హిమాలయపంక్తులలో నొకభాగము. ఆభాగము తెల్లగానున్నది. చూచితివి కదా. అందున్నగండోపలములుతుహినసంవరణమునఁ దెల్లఁగా నున్నవి. ఆమంచు నిరంతర మావరించియే యుండును. రవికరసంస్పర్శము కల్గుటయే కష్టము. ఒకప్పుడు కలిగినను పైభాగముననున్న మంచునందు శతాంశమైనను గరఁగదు. త్రేతాయుగమునుండియిట్లే యున్నది గాని మార్పులేదు. గంగోత్తరయనిపేరు దీనికేగలదు. నదీమూలమెటులుంగఁ దరంబుగాదు కదా యనునూహ మంచిదికాదు. ఆజలపాతముఁ గన్నులారం గాంచుము. విశాలభాగమును దన ధారలచే నావరించినది. ఆజలధారలు కొన్ని వలయాకారములుగాఁ బడుచున్నవి, కొన్నిధారలు శ్వేతాంబరము పఱచినట్లు పాషాణముల నాశ్రయించి పడుచున్నవి. కావుననే జలధారలుగాఁ గానరాకున్నవి. పైభాగమునకుం బోయిచూచిన నెందుండి వచ్చునో తెలియరాదాయని యూహించుచున్న వాఁడవా? మంచుశిలలు తప్పఁ బైభాగమున నేమియుఁగానరాదు.

ఆమంచు కరఁగి యిట్లు పడఁగూడదా యని కదా యిప్పటి నీయూహ. అదిపొరపాటుగాని వేఱుగాదు. హిమ మెల్లతావుల వట్టముగ వ్యాపించియున్నది. సానుతలములనెల్ల నిట్టి జలధారలు పడుట చూచితివా. ఆయూహ దురూహయే. దానిపై భాగమున వట్టముగవ్యాపించి మహోన్నతములగు భూరుహములు గలవు. చూడుము. అందుఁగల పక్షులు కనఁబడుట లేదా. పెద్దనదిపైనుండి క్రిందికి దిగుచున్నవని యూహింప నవకాశము కలదా?నాస్తికులవాదమునకు శ్రుతిరంధ్రములఁ జొటీయకుము. వారికిదిముక్తినొసఁగదు. పుష్పరసము కప్పకు రుచింపనట్లు నాస్తికులకు ముక్తివాక్యలు రుచింపవు.

ఈచోటనే భగీరథుఁడను మహారాజు చిరకాలము తపంబొనరించెను. గంగాదేవిని మదినిలిపి ధ్యానించెను. ఆమె ప్రత్యక్షముగఁ దోఁచె. నదీరూపమున రమ్మని ప్రార్థించెను. భక్తపరాధీనయగు నాగంగాదేవి యంగీకరించెను. ఒకానొకశాపమామెకుం గల్గెను. ఆకోపమునవచ్చుచుండ భగీరథప్రార్థితుఁడై మహాదేవుఁడు తనజటాజూటమున దానినంతయు నిల్పెను.ఆమహానదీజలమంతయు భగవచ్ఛక్తిచే నొకబిందువయ్యెను. ఎంతకాలము భగీరథుఁడు వేచినను నది వెడలి రాదయ్యెను. మరల శంకరుని బ్రార్థించెను. భక్తపరాధీనుఁడుగావున భగీరథునిపైఁ గరుణించి యాయున్నతశైలభాగమునుండి జటాజూటమున నున్న గంగానదిని వదలెను. తనవేగమింతయల్పమాయన్నకోపమునఁబరుగిడునట్లు లాగంగాదేవి యాభాగమునుండిభూమి కవతరించెను. ఆయున్నతభాగమునఁ బ్రవహించునదికి గంగ యని

యేనేను. భూమిపైఁ బడినది మొదలు భాగీరథియనునామము వచ్చెను. ఆ తనస్థల మెంతమనోహరముగ నున్నదో పరికింపుము. గంగాయాత్రాస్థలములయందెల్ల నిదిముఖ్యతమమైనది. ఇందే వ్యాసపూర్ణిమలయందు మహర్షులు స్నానము చేయుదురు. లోకమున సదాచారములు నిలువవలయుననియే యితరులను మార్గదర్శకులగుచు మహర్షులు వచ్చుచుందురు. ఈస్థలమునందే అద్వైతమతమును శ్రుతిప్రమాణనిబద్ధముగా సిద్ధాంతముచేసి లోకులకెల్ల బోధించినశంకరాచార్యులు తనపనిపూర్తి కాఁగా నద్వైతమునెల్లరకు బోధింప శిష్యుల నియోగించి వారికిఁ జెప్పఁదగినమాటలం జెప్పి సాగనంపి యీజలధారల నుండి కైలాసమునకు నిర్గమించెను. ఆవిషయము చాల విచిత్ర మని నీవు తలంతువు కాఁబోలు. మానవులను సిద్ధులన నేవో తెలియవు కావున నన్నియుఁ జిత్రములుగనే తోఁచుచుండును. శంకరుఁడు మానవరూపమున భూమినంతటను దిరిగి దుర్మతముల ఖండించి సనాతనములగు షణ్మతములను దోషరహితములుగా సిద్ధాంతమొనర్చి శిష్యులకుఁ జక్కఁగబోధించి తాఁజేయఁదగుపని యైనందున నీగంగోత్తరయం దవగాహన మొనర్చి స్వరూపావలోకనమున మానవదేహమునకు దేవత్వమును గల్పించియుఁ బరిశుద్ధమగు మానవతనువును గంగాజలములం గలియునట్లొనరించి తేజోరూపమునఁ గైలాసమున కరిగెను. ఇది పరమపావనమని దేవతలెఱింగినట్లు మానవు లెఱుంగరుకదా! మహర్షులును జక్కనెఱుంగుదురు. మఱొకవిశేషము నెఱింగించెద వినుము.

వైకుంఠమునుండి గంగాదేవి శాపమునను భవింప భూలోకమునకు వచ్చి శంకరుని ప్రాపుననుండిఁ వగతొలఁగునట్లు లామహాదేవుఁడు నెత్తిపైఁ బెట్టుకొనఁగా నూలుటఁ జెంది యిమ్మార్గమున వెడలినది. సూక్ష్మదృష్టి నావలనఁ బొంది పరికింపుము. సహస్రముఖముల నిందుఁ బడుచున్నది. ఒక్కొక్క ధారదిగ్గజాకృతిని బరిమాణమున మించినది. కొన్ని ధారలు వలయాకారములుగా నగపడుచు భూతలమునకు దిగుచున్నవి. కనుఁగొనుము. [2]ఫేనములనెల్లెడలఁ బడునట్లుఁ జిమ్ముచుఁ గొన్ని ధారలనంతవేగమున వచ్చుచున్నవి.[3] మఱికొన్ని ధారలు శాంతవేగముగా వచ్చుచున్నవి. ఈమూఁడు భేదములు త్రిగుణములనంబడు. సత్వరజస్తమస్సులను దెలుపుచున్నవి. గంగ లోకులదుర్గుణములఁ దొలఁగించును. తమోగుణప్రధానులు వలయాకారములుగఁ బడుచున్న ధారల యందుఁ దొలుతస్నానము చేయవలయు. దీనఁ దమోగుణము తొలఁగెననినమ్మవలయును. మరల ఫేనములనెగఁజిమ్ముచు వచ్చుధారలస్నానము చేయవలయు. దాన రజోగుణము తొలఁగినట్లు నమ్మవలయును. మూఁడవతడవ శాంతవేగముగ నిలఁబడుధారల నిమజ్జన మాచరింపవలయు. దాన సత్త్వగుణము స్థిరమగునని యూహింపవలయును. ఇట్లు మూఁడుపర్యాయములు భక్తిభావమూని యీసుక్షేత్రమునకు యాత్రకై రావలయు. ప్రథమయాత్రయందుఁ దమోగుణము నడంచుకొనవలయును. అదియడంగదేని మరలనందే స్నానముచేసి భవానిం బ్రార్థించి తల్లీ! నాతమోగుణము నడంపుమా యని వరమడుగవలయు. మరల యాత్ర కరుదెంచినప్పుడాసందేహము తొలఁగదేని, అనఁగా స్వానుభవమునఁ దెలియ

బడచేని మరల నందే మునుంగందగు. ఇట్లు పునఃపునర్యాత్రా కరణమున భూతపాపుఁడు కావలయు. ఇదియే యెఱుంగఁ దగు విషయము. వత్సా! సాష్టాంగనమస్కారము నొనరింపుము. గంగాభవానిం బ్రార్థింపుము. మనశ్శుద్ధి నొసంగునది గంగాభవాని కదా. అని హెచ్చరింప నామహాపురుషునాజ్ఞ శిరసావహించి యట్లే చేసితి. గంగాజననిం బ్రార్థించితి. ప్రాగ్జన్మదుష్కృతములఁ దొలఁగించి కృతకృత్యునిగ నొనర్పుమా యని వర మడిగితిని.

గౌతమమునియాశ్రమము.

అంత నాబాలరూపధరుఁడగు పరమపురుషుఁడు నన్నుం బిల్చి గంగావతరణభాగమున కించుకసమీపమును బరికింపుము. అందుండి యొకజలధార వెలువడుచున్నది. అది ప్రాచీనగంగ యనం బ్రఖ్యాతిని గాంచెను. గంగరాకముం దాజలధారయే ప్రాచీనగంగానామమునఁ బ్రవహించుచుండెను. అది యిప్పుడు భాగీరథిని గలియుచున్నది. గౌతమముని తపస్సొనరించు తావు దానికించుక తూర్పు దెసఁ గలదు. ఆభూరుహములనడుమ నున్నది. ఆంద్యొక్కయద్భుతము గానవగు. రమ్ము. అనిపిలుచుకొని పోయి వత్సా! చూడుము. బెబ్బులిదాపున గోవు నిలిచి యున్నది. నెమరువేయుచున్నది. అది బెబ్బులి కాదని గదా నీ భావము. హింస్రప్రధాన విహారభాగమును మాట మఱవకుము. ఇందు వన్యము మూర్పునొందును. తక్కిన భూధరములందును గానన ములందును నుండు వానికంటె నిచియున్నతము లైనవి. పోడవుగ నుండును. బలిష్ఠములునగు. వానిచెంతనిర్భయముగా గోవులు నిలుచున్నవి కదా. మహాముని శాంతమునర్ణనార్హము కాదా.

వానిప్రక్కనఁ జిఱుతపులి యావుదూడను నాఁకుచున్నది. పరికించితివి కదా. పెద్దపులిమీఁద మేఁకపిల్ల యెగిరి కూరుచుండఁ బ్రయత్నించుచున్నది. అదిగో కూరుచున్నది. సావధానముగా నరయుము. వత్సా! ఇదొకగారడి యనుకొనుచుందువు గలవు. ఇది మహారణ్యము. మనుష్యప్రచారమిందు లేదు. అట్టి తావులనుండుసత్త్వములు భయంకరములుగ నుండును. అట్టిలుండియు మహర్షులతేజోబలమునఁ దమక్రౌర్యమును విడిచి సహజవాత్సల్యము నెఱపుచున్నవి. ఒక్కమాట చెప్పెద. సర్వదా మది దాని నిలుపుకొనుము. మహాత్ములనఁగా సర్వభూతదయాళువులు.

శ్లో. సర్వభూతస్థమాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని,
ఈక్షతే యోగయుక్తాత్మా సర్వత్ర సమదర్శనః.

అనుగీతావాక్యముచొప్పున సమదర్శనులనంబడుదురు. అట్టివా రుండుతావుల సర్వభూతములు క్రౌర్యముమానియుండును. మహాత్ములనఁగా నెవరిదర్శనమునవ్యాఘ్రాదులు తమ సహజక్రౌర్యమును వీడి సర్వభూతములను దమ్ముగా భావించునో యట్టివారు మహాత్ములు.మహాత్ములని పేరుపెట్టినవారెల్లఁగారు. తమకుఁదెలియని ధర్మముల నితరులవలన నేర్చుకొని వానిని దమ రాచరించినట్లు ప్రేలు కపటాత్ములు దుష్టులని భావింపుము. అట్టివారు ప్రపంచమునఁ బెక్కురు కలరుకదా. తమవాదమునకుఁ బ్రతివాదము వినఁబడఁగనే మితిమీఱినకోపము గలవారు మహాత్ములగుదురనుట కేవలభ్రాంతి. అట్టివారిని బామరులు గౌరవింతురు. వారికీర్తి శాశ్వతముగా నిలువఁజాలదు. తఱచుగా వారినుండి లాభమును గోరువారే వారి

వెంటఁ దిరుగుచుండును. కావున మహాత్ములశక్తి ఘోరపరీక్షలకు నిలువవలయును.

గౌతమమునితపశ్శక్తి యిట్టిదని వచింపనలవికాదు. భార్యయగునహల్యకు శాపవిముక్తి కాఁగాఁ దనయోగదృష్టి నెఱింగి యచ్చటికింబోయి యామె నోదార్చి యాశ్రమమునకుఁ దోడితెచ్చెను. ఇం దయ్యరవులు తపోనిష్ఠనున్నారు. నియమములకు లోనై యుపవాసములను గ్రహించియున్న యట్లు వారగపడుదురు. కానిమనోబలమున నవీనవయస్సు గలిగియున్న వారు. వారెంతకాలమైనను జీవింపఁగలరు. ఓషధుల నాహారముగాఁ గొను వారు చిరకాలము జీవింతురు. లంబికాది యోగముల నభ్యసించువారునుందురు. వారి యస్థిపంజరము క్రొత్తగనే యుండును. అందంతర్వర్తిగానున్న మజ్జయనుపదార్థము దిన దినాభివృద్ధి నొందుచుండునని యెఱుంగుము. ఇప్పటిమానవుల కీమాటలు నమ్మరానివిగా నుండును. ఏలయన వారికి యోగమననేమో తెలియదు. పుస్తకపఠనము యోగశాస్త్రమునఁ జాలదు. చిరకాలాభ్యాసమున నది సమగ్రఫలప్రద మగును. గౌతమమునియే లోకోపకారముగోరి గౌతమీనది దెచ్చిన మహానుభావుఁడు. ఇఁక వానిదర్శించి రమ్ము. ఆయాశ్రమమున కరిగి వానిని దర్శించి రమ్ము. అనిపలికెను. నేనామహాత్మునానతి విని యీయున్నతపర్వతము నెక్కి వ్యాఘ్రాదు లట నుండ వానింగాంచి భీతిల్లక వాని కాపాపము గాకపోయి రాఁగలనా యని ప్రశ్నించితి. పక్కుననవ్వి యిదే గౌతమాశ్రమమునునం తలో నాయాశ్రమమున నుంటిని.

ఆయాశ్రమమున నిరంతరము పూచెడు లతలుగలవు. నిత్యఫలవంతములగువనస్పతులు గలవు. లతానికుంజములు గలవు. లతామండపాభ్యంతరములఁ గూరుచుండి యెందఱో మునులు తపస్సుచేయుచుండిరి. వేదపాఠము కొందఱు చేయుచుండిరి. వారిం గాంచినంతనే నాయొడలు హర్షాతిశయమునఁ బులకరించెను. హిమవాతము లందున్న జాడ నాకుఁ దోఁచ లేదు. గ్రీష్మాతపబాధయునందుండు వారికి లేదని నాకుందోఁచెను. సర్వర్తుకుసుమములు ఫలములును నదాశ్రమమునఁ గలవు. ఒకవంక గున్నమామిడిచెట్టు కనంబడెను. దాని క్రిందఁ గూరు చుండిన ఫలములు చేతికి నందును. దానికించుక యుత్తర భాగమున లతాగృహములుకనఁబడియె. వానియందొక్కచోట మాత్రమే మునివరుఁడు నాతనికించుకదూరమున సాధ్వీమణి యుఁగూరుచుండి యుండిరి. వారికిదక్షిణభాగమున మూఁడు దర్భాసనములు కృష్ణాజినములపైఁ బఱచియుండినవి. అవి చక్కఁగాఁ గనఁబడినవి; కాని యందెవ్వరును గూరుచున్న జాడ కానరాదయ్యెను. ఏలయూరకయున్న వనియూహించితిని. సందేహించుచునించుకసమీపమునకుఁ బోయియమ్మునివర్యుని జక్క గాఁజూచితిని. ఆమహాపురుషుని ముఖమున బ్రహ్మతేజస్సు వెలయుచుండెను. అంకద్వయమున నేవో పక్షులు శయనించి యుండెను. వానిచెంత హరిణశిశువులు రెండు నెమరు వేయుచుఁ బరుండియుండెను. వానిం జూడఁగనే

శ్లో. ధన్యానాం గిరికందరే నివసతాం జ్యోతిఃపరం ధ్యాయతా
మానందాశ్రుజలం పిబంతి శకునా నిశ్శంక మంకేశయాః.

అనుభర్తృహరిశ్లోకము,

క్రియానిమిత్తేష్వపి వత్సలత్వాదభగ్నకామా మునిభిః కుశేషు,
తదంకశయ్యాచ్యుతనాభినాళా కచ్చిన్మృగీణామనఘా ప్రసూతిః.

అను రఘువంశస్థ కాళిదాసమహాకవిశ్లోకము నీ రెండును స్మృతిగోచరములయ్యెను. నన్నుం జూడక యమ్ముని నియతిమై నుండెను. దక్షిణశ్రవణమూలమున జపమాల వ్రేలాడుచుండెను. ఆమూఁడు దర్భాసనములపై నెవ్వరు లేకున్నవారే ఏల? యనుసందేహము నన్ను బాధింప సాగెను. ముహూర్తమాత్రము నిలుచుండఁగా మెల్లన నమ్ముని దేహము కదలినజాడ కనిపించెను. సమాధినుండి యిప్పుడే విరమించుచున్నాఁడని తలంచితిని. క్షణకాలమునకు నేత్రముల విప్పి జలముఁచే వానిం దుడిచి యాచమించి పక్ష్ములనేమనక నన్నుం జూచెను. ఏమనునోయన్న భయము నాకుం గల్గెను. మోమున వింతదైన్యము దోఁచెను. వత్సా! యమ్ముని దేవభాషం బిల్చెను. సమీపించి సాష్టాంగనమస్కారము లొనరించి నిలువంబడ నమ్ముని కూర్చుండ సంజ్ఞచే నియమించి నీరాక నెఱుంగుదు. ఇందలి విశేషములం జూడఁగోరితివి కదా చూడుము. జ్యోతిర్లత లవియే! అవి తామసీరాత్రులందు మండుచుండును. ఆలతలు పచ్చగానుండక తెల్లవిగనున్నవి. చూచితివి కదా! అవి కందమూలఫలాదు లనంబడువానిలోఁ జేరినవి. వాని యాకులు చిదిమిన వెంటనే "పుటకే పుటకే మధు" అన్న న్యాయానుసారము పుష్పరసము స్రవించెను. దానిం ద్రావిన నొకమాస మాహారవాంఛ యుండదు. ఆ లతల కవ్వల నల్లుకొన్న తీఁగలం జూడుము. వానిమూలభాగమున వట్రువగానున్న దుంప యుండును. అదియే కందమనం బడును. వానినొకప్పుడు వహ్నితప్తముగా నొనరించి భక్షిం

చిన నితరాహారవాంఛ చాలకాలముండదు. ఇందు యథారుచిగా భక్షించుట మాయందఱి యాచారము. ఇతరస్థగమనాపేక్ష యాహారవిషయమున మాకు లేదు. వృద్ధగంగయందు స్నానము చేయుదుము. విశేషము లివ్వియే. ఇంక నేమి కోరుదువు? అని ప్రశ్నించెను. మహాత్మా! భవదీయపాదరజస్స్పర్శమున ధన్యుఁడ నైతిని. రెండుమూఁడు సంశయములు గలవు. సెలవే నడిగెద.

ముని—అడుగుము. సంశయమేల! వచింపఁదగినవేని సమాధాన మిత్తును.

ప్రశ్నము—ఆయాసనము లూరకున్నవే. అందలివా రెందున్నవారు?

ఉత్త—వారు గంగాప్రాదుర్భావస్థలమునకు స్నానార్థమరిగిరి. అందే జపము చేసికొనుచుందురు. వచ్చినను వత్తురు.

ప్రశ్న—తమయొక్కయు నామాతృశ్రీయొక్కయు నామధేయమును వినఁగోరెద. ఆముప్వురనాములును వినఁగోరెద.

ఉత్త—మాయిర్వురపేరులు చెప్పఁబడియె. వాని నెఱింగించియే నీవిటకుఁ బంపఁబడితివి. మరలఁ జెప్పనక్కఱలేదు. వారే మేమని నమ్ముము. ఆముప్వురు గర్గ|శౌనక|వైశంపాయను లని పిల్వంబడుదురు.

ప్రశ్నము—వారేల యిచ్చట నున్నారు?

ఉత్త—కలికాలమున భారతభూమి నుండఁదగినది కాదని వచ్చిరి. కలిని గొంతకాలమందే గడపిరి. పిదప వచ్చిరి.

ప్రశ్న—కలికాలమున నట్టివారుండి ధర్మమును గాపాడవలదా? స్వలాభము చూచుకొనుచుండ నేల?

ఉత్త—మహర్షులు నిష్కపటులు. వారిమాట లీకలికాలమునఁ బనికిరావు. డాంబికులపల్కులు వేదతుల్యములు. కావునఁ గొంతకాలము చూచి చివరన బోధింతురు.

ప్రశ్న—కలికాలమున నల్పపుణ్యకార్యము చేసినను మోక్షము కరతలామలక మని చెప్పుదురు కదా! అట్టివా రుండరా?

ఉత్త—అల్పపుణ్యకార్యము చేయుటకుంగూడ వారికి భక్తి యుండదు. శ్రద్ధయు శూన్యమే. కొందఱు చేసినను బ్రతిష్ఠార్థ మొనరింతురు. దాన యశస్సు లభించుటయే ఫలము. అదియుఁగొలఁదికాలముననే నశించును. శ్రద్ధాభక్తులు నిర్మలస్వాంతము లేక చేసినపుణ్యకార్యమునకు ఫలమైహికసుఖమే. అదియునల్పమే. కాఁబట్టియే కలికాలమున నెంతపుణ్యకార్యము శ్రద్ధాభక్తులు గలిగి చేసినను ననంతఫలమని పెద్దలు చెప్పిరి.

అని పల్కియు నింకను నే నేమో ప్రశ్నింపఁబూనుచుండఁగ వత్సా! ముందు నీప్రశ్నములకు నుత్తరము లిచ్చువారు గలరు. వారినడుగుము వేళ యైనది. అనుష్ఠానమునకుఁ బూనుదుము. అనఁగాఁ జేతు లొగ్గి మహామునీ! కృతార్థుండనైతిని. పూర్వపుణ్యవశంబున మిమ్ముదర్శింప నోఁచితిని. ఒక్క మనవి గలదు. వేళ యైనను సెలవీయ వేఁడెదను. అనఁగా నవ్వి యడుగు మనియె. భగవద్గీతాశాస్త్రము ప్రమాణమని యొప్పుకొనుచునందుఁ గొన్నిశ్లోకము లితరులు చేర్చి రనియు భారతమున ననేకభాగములు ప్రక్షిప్తములనియుఁ జెప్పుచుందురు.

సత్య మందేది? అనునంతలో నేను శ్యామసుందరమూర్తి సన్నిధి నుంటిని.

ఆచిత్రచర్య నా కత్యంతాశ్చర్యముగఁ దోఁచెను పెన్నిధినిగోలుపోయినపేదవలె నాయాశ్రమముప్రక్కఁ జూచుచుండఁగాఁ బకపకనవ్వుచు నాచెంతనున్న బాలసుందరమూర్తి చిటిక వ్రేసెను. అంతలో వేఱొకతావుననుంటిమి. ఆపర్వతము మిగుల నున్నతము. దానియొక్కభాగము చూడ విచిత్రముగా నుండెను. దానికిఁ బ్రక్కన నింతకంటెనెత్తుగాఁ గనంబడు పర్వత ముండెను. ఈరెండును గనంబడున ట్లొక్క పవిత్రస్థలము కనంబడియెను. ఆతావున నిలుచుండి వీక్షించిన మహోన్నతాశ్చర్యకరభూరుహాశృంగద్వయము కనఁబడుచుఁ బరమేశ్వరసృష్టివైచిత్ర్యమును జాటుచుండును ఏభూతముగాని యాచోటనున్నచో శాంతగుణప్రధానముగ మాఱునని నాకుం దోఁచెను. సర్వభూతశరణ్యుఁడీచోటఁ బ్రియముననుండునా యనియు స్ఫురించెను. అత్తఱి నామదిఁగలయుత్తలపాటెఱిఁగి నాయానందమునుగుఱించి సర్వజ్ఞుఁడుగావున నిట్లు పలికెను. అతరుణమున నామహాపురుషుని మోమున సంతోషము మూర్తీభవించినజాడ గనఁబడుచుండెను. నాకే యచ్చెరువుగా నింతలో నిట్లు మాఱ్పునొంద నేల! యనియుఁ దోఁచెను.

బదరీనారాయణక్షేత్రము.

వత్సా! ఇది బదరీక్షేత్రమనియు, బదరీనారాయణక్షేత్రమనియు, బదరికాశ్రమమనియుఁ జెప్పఁబడును. పరమపావనము. జగద్విఖ్యాతము. నరనారాయణులను నాదిమమునులు కృష్ణార్జునులుగ నవతరించిరనివింటివికద్దా. ఆనరనారాయణు

ట్టీస్థలమున నిలిచి చిరకాలము శంకరుఁగూర్చి తపం బొనరించిరి. కావున నిది తపస్సిద్ధిప్రదము. పరమపవిత్రము. ఇందున్న పవిత్ర శిలమీఁదఁ బితరుల నుద్దేశించి పిండదానము చేసినచో నక్షయ పుణ్యలోకములు వారికిం గల్గును. పుణ్యపూరుషులు సకలకష్ట ములపాలై యిచ్చటి కరుదెంచి భగవంతుని సందర్శించి పితృ దేవతాసంతృప్తి నొనరించి పోవుదురు. నరనారాయణాశ్రమ మగునిందు మహర్షు లెందఱో తపస్సుచేసి పరమేశ్వరకరుణా పాత్రు లయిరి. ఈస్థలమున నాలునెలలు మునులే భగవంతుని బూజింతురు. హిమశిల ట్టీస్థలమున నపు డావరించియుండును. కావున మనుష్యుల కిచోటు దుర్గమము. హిమశిలలు కరఁగు చుండఁగమనుజు లరుదెంచి భగవంతు నారాధింతురు.చక్కఁగా నీపరమపావనస్థలమును వీక్షించి నమస్కరింపుము. అంతియ కాక యీస్థలము ధ్యానింపఁదగినది. కాఁబట్టి మది నిలుపుకొ నుము. అని యాదేశించిన భక్తినమ్రకంధరుఁడనై నరనారాయ ణక్షేత్రమును ధ్యానించి భగవత్స్థానమగు వైకుంఠమనియే భావించితిని.

అంతలో నెచ్చటికో పోవుచున్నచందము తోఁచెను. రెండుకన్నులు విప్పిచూడఁగా నొకపర్వతశృంగము గోచరిం చెను. నలుప్రక్కలఁ బర్వతపంక్తు లున్నయట్లనాకుం దోఁచెను. శ్యామసుందరమూర్తి బాలకా! యని నన్నుం బిలిచి యీశై లశృంగమును జూడు మనియె. మహాత్మా! ఇది యేపర్వతమని యడిగితి. హిమాలయమనియే నమ్ముము. ఈయాత్ర హిమా లయయాత్రయనియే విశ్వసింపుము. ఈశిఖర మత్యున్నతము. నందదేవీశిఖరమని దీనిని వాడుదురు. ఆకసమును దాఁకుచు

న్నయ ట్లగపడును. మేఘములు దీనియంతర్భాగమున వ్రేలాడు చుండును మేఘమండలము నున్నతిచే మించినదని తలంపుము. ఇది సార్ధద్విక్రోశపరిమితోన్నతిగలది. (4 మైళ్లు 6ఫ. 206 గజములు) దీనిం జూచినంతనే సామాన్యజనులు గిలిగిల్లుదురు. దీని నెక్కఁజాలరు.ఇందు విశేషించి క్రూరజంతువు లున్న వని విఖ్యాతిగలదు! కాని యది కల్ల. యశోద సంతానము. వడయంగోరి యీశిఖరమున భర్తయగునందుని గూడి తపం బొనరించెను. కావుననే నందదేవీశిఖరమనుపేరు జగద్విఖ్యాతంబయ్యెను. దీని నెక్కవలయునను కుతూహలము గలిగినదికదా. ఇదే రమ్మనునంతలో దానిశిఖరమున నుంటిమి.

నందదేవీశిఖరము.

నందదేవీశిఖరాగ్రమునుండి చూచితిని. క్రిందనున్న శిఖరము లతిస్వల్పములుగాఁ గనంబడియెను. గజములు చిన్నపిట్టలకంటె నల్పములుగాఁ బరికించిచూడఁ దోఁచెను. క్రిందిభాగమును జూడఁదగ దనియుఁ దోఁచెను. అత్తఱి నామహాత్ముఁడోయీ! ఈనదిని దిలకింపుమనియె. ఒకభాగమును దిలకించితిని. గండోపలములఁ దనజలవేగమునఁ దొరలించుకొని పోవుచుండెను. అగాధజల మందుఁగలదని తోఁచెను. నాకన్నులు తిరుగసాగెను. నిలువఁజాలనని తోఁచెను. స్వామీ! దిక్కుతోఁపకయున్నదని విన్నవించితిని. భయంపడకుమా యన్నంత ధైర్యము గలిగె.కన్నులు తిరుగుటమానెను.దిటవుగలిగినందునఁ జక్కఁగాఁ జూడఁగల్గితి. ఆనదిలో మునింగియొకవృద్ధుడు కమండలువునిండ జలంబులం దీసికొని వచ్చుచున్నజాడ కనఁబడియెను. ఎవ్వఁడామునిచంద్రుఁడని ప్రశ్నించితిని. ముందు నీకే

తెలియఁగలదు. అనునంతలో నామునివర్యుఁడు కొంతదూరము శిఖరాగ్రమున కెక్కి-వచ్చి యించుకతూర్పునకుందిరిగి కొంచెము దూర మేగి యొకగుహఁ జేరనుండెను. వత్సా! ఆగుహ మనకు సమీపముననే యున్నది. ద్వారసీమం గలపూవులఁగోయుచున్న యమ్మునిచెంత కరుగుము. ఆమునితో నాశ్రమమునకుం బొమ్ము. ఎవఁడవని ప్రశ్నింపక నీతో మాటలాడును. అన్నిసందియములు తొలఁగును. అని పంపఁగా నే నచటికిం జేరునంతలో మరలఁ గమండలువు చేతనందుకొని పుష్పములుంచిన యాకుం దీసికొని గుహలోనికిం బోవుచుండెను. వెంటఁబడితిని. ద్వారభాగము చాలచిన్నదిగానుండెను.ఎట్లు చొరనగునా యని చింతించితి. రెండడుగు లామునివెంట నరిగితిని. ద్వారము దాఁటునంతదనుకఁ గష్టముగా వంగిపోవలసిన ట్లుండెను. ద్వారమును దాఁటఁగనే పాషాణనిర్మితసోపానము లుండెను. వాని నెక్కునప్పు డలవాటులేని నే నించుక యాయాసపడితిని. కాని యెట్లో యమ్మునిదూరముపోకయుండ ననుసరించి పోవఁగల్గితిని. శ్యామసుందరమూర్తి కరుణకలదుగాన నెట్లో చొరఁబడితిని.సోపానములెక్కి దిగఁగానే విశాలభాగము కనఁబడియె. పర్వతభాగమే యని తోఁచెనుగాని యం దంతర్భాగ మని తోఁపదయ్యెను. శిఖరాగ్ర మున్నదా యని పరికించితిని. కాన రాదయ్యెను. గుహాంతరాళమనియు వెలుతురుండుటకుఁ గారణము తెలియఁజాలననియు నూహించుచుండ నాపదములచప్పుడు విని తిరిగి చూచి నవ్వెను. భయము నామదినుండి తొలఁగెను. సంతోషము సగము సత్త్వ మన వినియున్నాఁడను. పలుకరింపక నడువసాగెను. నేనేమియుఁ బ్రశ్నింపక శ్యామసుందరమూర్తియా

నతినమ్మి నడువసాగితిని. నడుచునపుడు కంటకములుగాని కఠినపాషాణములుగాని కానరాక మార్గము మెత్తగనుండెను. లతామండపములు తఱచుగాఁ గనఁబడియెను. అవివలయునని పెంచుచున్నయట్లు తోఁచెను. ఫలవృక్షములు విశేషించి కనఁబడలేదుగాని దట్టముగా నాకాశమువఱకుఁ బెరిగినట్లున్న భూరుహములుమాత్రము కనఁబడియెను. వానిపై హాయిగాఁ గూరుచుండినపక్షులకలనాదములు నన్నానందమునఁ దేల్చెను. నేనంతకుముం దెన్నఁడు నట్టిపక్షులను జూడలేదు. పంచవర్ణశుకములు వేలకు వేలుండెను. కొంగవలెనుండి యీఁకలు దట్టముగనుండుట పక్షములు లావుగానుండఁగాఁ జూచుట కంతసుందరముగాఁ గనంబడకున్నను నది వృక్షశాఖాగ్రమునఁ గూరుచుండి వ్రేళ్లు దానిం దగులునట్లుచేసి యాకొమ్మను జుట్టివచ్చునట్లు తిరుగుచుండుటమాత్ర మచ్చెరువును గల్గించును. నడుమనడుమ నదియొక కలరవ మొనరించును. అది కోయిలకూఁతవలె నింపుగా నుండదన్న ననవచ్చునుగాని కొందఱ కింపుగా నుండును. నాచెవుల కెంతో ముచ్చటగా నుండెను. కొన్ని తావుల నాపక్షులే తనకుటుంబముతో నున్నయపు డావృక్షశాఖయంతయు వెండివలెనే కనంబడును. తమలోఁదా రవియన్నియు నేమోమాటలాడుచుండఁగా నౌరా! భగవన్మహిమము! అనియుఁ బ్రతిప్రాణియు జీవితాశంగనిసుఖము చెందఁగోరి యెంతో ప్రయత్నముచేయునట్లు కల్పించినకర్మ మెంతబలవత్తరము! అనియు మదికిందోఁచును. వేఱొకజాతిపక్షు లంతకుముందు నే నెన్నఁడును జూడనివి విననివి కనంబడియెను. ఆపక్షిజాతివర్ణము పారావతములరంగుఁబోలియుండెను. కాని పావురములు

త్రము కావు. అవి గరుడపక్షియంత యాకారముకలిగియుం డెను ముక్కుమాత్రము దానివలెఁగాక యించుకపొడవుగను సూక్ష్మముగనుండి కొంగముక్కును బోలియుండె ననవచ్చును. అది జలములలోఁ జరియించుమత్స్యములను పైనుండి తటా లున దుముకి పొడిచి తీసికొని పోవుటకుఁగా నిర్మింపఁబడిన దేమో యని తోఁచెను. కాని దానితత్త్వ మిద మిత్థమని నిర్ణ యింపఁజాలకయుంటిని. మఱొకతావున నుడుతలు పలురం గులఁ గనఁబడెను. అవొకవింతగాదు కాని యందొక్కజాతియు డుతలు పొడవుగను లావుగలవిగనుండి పక్షములుగలిగి చివా లున నొకశాఖనుండి వేఱొకశాఖకును, ఒకచెట్టునుండి వేఱొ కచెట్టునకు నెగురుచుండఁగంటిని. తొలుదొలుతఁ జిన్నివానర ములా యని విభ్రాంతినొందితిని. కాని వానివాలములను వీఁపు పైనున్న తెల్లని రేఖలనుజూచినపుడు వానరములుకావు. ఉడు తలే యని నిశ్చయించుకొంటిని. వానరములా యనుకొన్న ప్పుడు వానిపక్షములను గుఱుతింపక యట్లు భావించితి. స్పష్ట ముగా నవి క్రిందినుండి పైకెగురునపుడుడుతలే యనుకొంటిని. ఆయుడుతలు గుంపులుగా నుండునపుడు చూచినచో నెవ్వని కైన మెప్పు తోఁచును. అవి శ్రీరాముకార్యమును యథాశక్తి సాయపడి సాగింప నెగురుచున్న ట్లూహ కల్గును. వానిధ్వని యించుక వానరములకంఠధ్వనిని బోలియుండెను. కాయలు పండ్లు వాని కాహారమైనట్టు లవి సంచరించుచోటఁ బడియున్న విత్తనములే తెల్పుచుండెను. పక్షములు లేనియుడుతలతో నవి కలసియుండక తమజాతియుడుతలతోఁ గలసియుంటయు, వేఱొక్కచో నవి కనఁబడినపుడు వానితోఁ గలహించుట

యుంగంటిని. ఉదుతలకుంగూడ జాతియం దభిమానముకల దుగదా యని గ్రహించితి. ఈయభిమానము సనాతన ముకాని నవీనముగాని యజ్ఞానకల్పిత మనికాని చెప్పవలను పడదనియు సంభావించితి. ఏల స్వల్పజంతువులనుండి యీజా త్యభిమానము కల్పితమయ్యెనో భగవంతునియిచ్ఛ యెట్టిదో యెఱుంగఁజాలకయున్నాఁడను. నావంటియల్పమతి కిది శక్యము కాదేమో యనియు నూహించితిని. కొన్నితావుల నుడుతలం బోలినజంతువులు కన్పట్టెనుగాని యవయవసంస్థితియందు వ్యత్య యము కనఁబడియె. వానిపే రెఱుంగఁజాలనైతిని.

ఆబయలునందు బహువిధవృక్షములు కన్పట్టెను. వాని యం దివ్వియని నే నెఱుఁగజాలినవి బహుస్వల్పతమములనుట కంటె వాఙ్మయము నాకుం దోఁప లేదు. వానియందుఁ గన్పడు పుష్పములు పలువన్నెలుగలవి. పరిమళమును వర్ణింపఁజాలను గాని వానిసౌందర్య మప్రతిమానమని చెప్పఁగలను. క్షణమున కొకతడవ ముకుళించుకొనుచు మరలవికసించుపుష్పముల నంత కుముం దెన్నఁడును జూడ లేదు. ఆసృష్టివైచిత్ర్యము మహాత్ము లకేని వర్ణనాతీతము. భగవంతుఁడే యెఱుంగుననుటనావంటి వానికిం దగినది. ఎత్తుగానుండక తీఁగలవలె నల్లుకొనుశాఖలు గలవి పెక్కు లందుఁ గనఁబడెను. ఆకొమ్మలనిండఁ గుసుమ ములే. పూలపాన్పుపఱచినట్లే కనంబడియెను. అది చూడఁదగి నదేకాని చెప్పఁగా విన్నంతన యంతసంతృప్తియుండదు. కొన్ని వృక్షములనిండ ఫలములే కన్పడియెను. పూవులఁ జూడ నెంచి నను గనంబడకుండెను. అదియు నొకవిచిత్ర మేకదా. ఇట్లు తెలు పసాగిన నందలి విచిత్రపదార్థముల కిట స్థలము చాలదు.

కొంతదూరము మునివెంటఁ జనఁగాఁ జిన్నినది యొకఁడు కనంబడియె. అది స్నానమునకుంగాక తిర్యగ్జంతువులనిమిత్తము స్వల్పజలపూరముతోఁ బ్రవహించుచున్నదని యెంచితి. నా యూహ నిజమే యైనను గాకున్నను మునివరుఁడుమాత్రము గుహకు వెలుపలనున్న సెలయేటికి స్నానమునకు వచ్చినదిమాత్రము సత్యము. దానింబట్టియు నాచిన్నయేటియందు జలమల్పముగ నుండుటయు నాయీయూహకుఁ గారణములయ్యెను. దానిందాఁటఁగనే యాశ్రమస్థలములుగా నున్నవృక్షమూలములు కనఁబడియెను. వేదికలుగా వృక్షమూలములయందమర్పఁబడియుండెను. వ్యాఘ్రచర్మములందుఁ గన్పట్టుచుండెను. వానింజూడఁగనే యించుక మనస్సు చంచలించెను. మునియు నందొకచో నాసీనుఁడయ్యెను. తక్కుంగలయాసనములలోఁ గొన్ని రిత్తవిగ నుండెను. దూరముగఁ గొందఱు కూరుచుండియుండిరి. నేను వ్రాల నిలువఁబడఁగనే ముని యాచమించి కూరుచుండు మనియె. కూరుచుండి చేతులు జోడించితిని. నామది నీతఁడే మడుగునో బదులేమి చెప్పవలయునో యని యాలోచించుచుంటిని. ఇంతలో బ్రాహ్మణకుమారా! యని సంబోధించి నీశంకలకు నుత్తర మీవలయునని భగవదాజ్ఞకదా. నీవాంఛఁ బ్రశ్నింపుమనియె. మునీంద్రా! ధర్మములు మాఱుచుండునని పెద్దలందురు. కలియుగమున నట్లు మార్పు నొందరాదనియుఁ గొందఱందురు. మార్పునొందుట శాస్త్రవిహితమేయైనచో వర్ణాశ్రమధర్మములు తోఁచినట్లెల్ల మార్పవచ్చునా? దీనికి శిష్యవాత్సల్యమున సమాధాన మొందు. మఱియుఁ దోఁచినవాని విన్నవింతు నని యూరకుంటిని.

వత్సా! ధర్మవర్తనము ననుసరించియే యుగము లను విభాగము చేయఁబడినది. కలియుగమున ధర్మమొకభాగముగ, నధర్మము మూఁడుభాగములుగ నుండుటంబట్టి జఘన్యయుగ మని పేరు పెట్టఁబడియె. కృత త్రేతా ద్వాపరములయందు మునులసంచారము గలిగి యుండెను. తపస్సు వ్యయించి లోకమున కుపకారముచేయుచు వారుండిరి. శాపభయమున వారిం గాంచిన నెల్లరు భీతిల్లుచుండిరి. వారు పరమశాంతధనులై ధర్మస్వరూపమును బోధించుచు నుండిరి. కలికాలమున మనుజులకు వారిపైఁ బ్రీతి తగ్గెను. అంతియగాక వేదదూషకులు పెక్కండ్రు ప్రబలిరి. లోకులు కొందఱు వారి ననుసరింపసాగిరి. అజ్ఞానులు జ్ఞానధనుల నిందింపసాగిరి. వీరు వారి నేమనఁజాలక పరిభవింపఁబడుచుండిరి. వేదములందువిశ్వాసము తగ్గుటయేకాక యవి పురుషప్రణీతములే యనువారు పెక్కుమందిగ నుండిరి. ఇఁక శాస్త్రములమాట చెప్పనేల? ఉపనిషత్తులుపన్యాసవేదికలందుఁ దోలుబొమ్మలపగిది నాడింపఁబడసాగెను. ఎవ్వరైనను వాని వినఁజదువ నర్హులే యగుచుండిరి. భగవద్గీత తలమాట యిఁకనేటికి? మంచినీళ్లవలె నవి యుండెను. వానిం బఠింపను యోగ్యుఁ డెవ్వఁడనువిచారము శూన్యమయ్యెను. వేదాంతగోష్ఠి కధికారు లందఱు నయిరి. దుష్కార్యము లొనరించుచు నుపన్యసించునప్పు డుపనిషత్తుల నుదహరించుచుండిన లాభ మేమియుండును? ఆయుపన్యాసము ధనార్జనమునకే యగుచుండు ననక తప్పదుకదా. అట్టివేదాంతోపన్యాసకులే గౌరవపాత్రులగుచుండిరి. వారిశిష్యులసంఖ్య దినదినాభివృద్ధినొందసాగెను. వైరాగ్యసంపద శూన్యమయ్యెను. శిష్యవిత్తాపహారకులే

సద్గురువులైరి. స్త్రీలు భర్తలయానతి లెక్కింపక తిరుగువారైరి. దేవతాప్రార్థనములు గౌరవార్థమయ్యెను. స్మృతులు ప్రతిష్ఠను పూర్వుని పొందింపవలయు ననుదురవస్థకుఁ బాల్పడెను. ఇఁక మును లాభూభాగమున నుండ నవకాశ మెట్లు కల్గును? కావుననే మును లాభాగమును వదలి హిమాలయమునకుఁ జేరిరి. ఇంక భారతభూమి వర్ణాశ్రమధర్మములు నిరంతరము తాఱుమాఱగుచుండును. మును లందుండ వెఱతురు. మాశిష్యులు కొందఱికను బుణ్యభూధరముల నున్నవారు. వారు నింతకు వత్తురు. అనిపలికి యింక నేను బ్రశ్నింతునేమో యని యూహించికాఁబోలు మాకిఁక నాహ్నికమునకు వేళ యైనదని పలుకుచుండఁగనే శ్యామసుందరునిదాపున నుంటిని.

శ్వేతశిఖరి (ధవళగిరి.)

ఆమహాపురుషుఁడు నన్నుం జూచియుఁ జూడనట్లుండి క్షణకాలమున వేఱొకతావున నుండఁజేసెను. నేను బయనము చేయుచున్నట్లుండెనుగాని మార్గమిదనికాని యిట్లు నడుచుచున్నాఁడ ననికాని యెఱుంగఁజాలనైతిని. పరవశముగనే పోవుచున్నాఁడనని నాకే తోఁచుచుండెను. ఆవ్యక్తి నిలువఁగా నేనడక కనిలిచెను. నిలువంబడి యేల యిచ్చోటుచేరితిమి? ఇందేమేని విచిత్రముగలదా? అని యిట్లు మనసునఁ దర్కించుకొనుచుంటిని. నాలుగుప్రక్కలుకలయంగాంచితింగాని యించుకయు నేయూహకు నవకాశముగలుగకయుండెను. తూర్పుపడమర లివి యని తక్కినభాగము లివి యనియుఁ దోఁపకుండెను. మనస్సు కలవిలపాటొందుటయేగాక విచారసాగరమునందు మునుంగుచుఁ దేలుచునుండెను. స్వామీ! యని పిలువను

కొండ నోరాడకుండెను. నాయిక్కట్టుల నాలోచించి కాఁబోలు ముందున్న మహాపురుషుఁడు వత్సా! ఈపర్వతమును జూడుమని హస్తమునెత్తి కడు నచ్చెరువుగాఁ జూపెను. తూర్పో పడమరయో తెలియదుగాని - యాకసమే యిది యనునూహను బుట్టించునత్యున్నతశిఖరి కనఁబడియెను. ఆభూధర మంబరమే యనవలయునుగాని పర్వతమున నవకాశమే లేదు. సమీపమున నున్నందున నించుక పర్వతమే యనునూహ కల్గునుగాని దూరమునుండి వీక్షించినఁ గొండ యిది యని తోఁపదు. మంచు సాంద్రముగా వ్యాపించుటయు నత్యున్నతముగానుండుటయు వృక్షాదులు చక్షుర్గోచరములుగాకుండుటయు, జలధారలు కనఁబడుచున్న నవి మంచుతెఱలనడుమఁ బ్రవహించుట నదులుగాఁ గనఁబడకుండుటయుఁ గారణములుగా నాపర్వతము వ్యోమమే యనితోఁచును. ఈపర్వతమునుజూడుమని శ్యామసుందరమూర్తి తెలుపుట నించుక పరిశీలింపఁగల్గించుచుండెను. కొంతసేపటి కది పర్వతమని తోఁచెను. నడుమ నించుక వర్ణము మాఱినజాడ కనఁబడఁగా నందు వృక్షములుగలవనియు మదికిఁ దట్టెను. జలజలమని పాఱుజలధారలు తుహినశైల మనునూహను గల్గించెను. వెఱ్ఱివానివలెఁ గాంచుచుంటిని. నావిభ్రాంతి నెఱింగికాఁబోలు శ్యామసుందరచక్రవర్తి వత్సా! యని సంబోధించి యిట్లు పలికెను.

విభ్రాంతి నొందకుము. ఇదియు హిమాలయభాగమే. ఇదొకశిఖరము. ఈభాగమును మానవులు శ్వేతగిరి యందురు. పెద్ద లీనామము నొనర్చిరి. దానినే మానవులు వాడుచుందురు. ధవళగిరి యనియుఁ గొందఱందురు. కాని

యినొకశిఖరము. ఉన్నతము విశాలమునగుటఁబర్వతమందురు. దీనివాస్తవనామము కొందఱు మహర్షులకుఁ దెలియును. పుణ్య శిఖరమని యెఱుంగుము. ఈశిఖరమున నపుడపుడు శంకరుఁ డుమాదేవింగూడి ప్రమథులు సేవింప నుండును. ఆసమయ మున మహర్షులాపరమేశ్వరుం దర్శింప నరుగుదెంచి కృతకృ త్యులై యనేకవిషయముల నాశంకరుఁడు తెలుప వినుచుం దురు. ఇందొకచోట నొకవటవృక్షము గలదు. దానిమూలము ననే మహాదేవుఁడు కూరుచుండును. కావున నందలిపాషాణ ములు శంకరపాదపంకజచిహ్నితము లగుటఁ బరమపావన ము లని భావించి సర్వకాలము తద్దర్శనముచేసిపోవుట మునుల కలవాటు. ఈపర్వతశిఖరమున నింకొకవిచిత్రము కనుపట్టును. ఒక్కసారి కనంబడిన పావనస్థల మింకొకపర్యాయ మగపడదు. ఋషుల కిది నివాసస్థలము. ఇందుండువా రాధివ్యాధిబాధితు లు కారు. ద్వంద్వములు బాధింపఁజాలవు. మనుష్యుల కగమ్య ములగుస్థలములు పెక్కులు గలవు. ఇందలిసత్వములు విచిత్ర వృత్తిగలవి. వానినన్నింటిని దెలుప వలనుపడదు. ఈశిఖరంపు టున్నతి సార్ధక్రోశద్వయాధికమని యెఱుంగుము. ఒక్కయాత్రి మమును గనుఁగొందువు. దానిం గాంచినపుడు భయమందఁ గలవు. కాని నామాటను నమ్మి నిర్భయముగాఁ బ్రవేశింపుము. నీకుం గనఁబడకయుండ నేనును వెంబడింతును. అందుండుజం తువు లెవ్వరికి నపకారము చేయవు. సామాన్యులకుఁ గ్రూర మృగములుగాఁ గనఁబడునుగాని జంతువులుమాత్రము కావు. మును లట్టియాకారములఁ గనఁబడుదురు.సామాన్యులు చెంతఁ జేరకుండుటయే యావేషములకు ఫలము. కావున నీ వా

యాశ్రమమును ప్రవేశించునపుడు భీతినొందక వేవేగ యరుగుము. నాయానతిని నెట్టిక్రూరమృగమైనను జెంతకు రావెఱచును. విశ్వాసము నామాటయందుఁగలదా? అన్నంతన చేతులొగ్గి స్వామీ! క్రూరమృగము లన్నంతన గుండె చెదరుచున్నది. నాదృష్టికి శునకముకూడఁ గ్రూరమృగమే. దానిచూపునకే నామది కంపించుచుండును. కావున నట్టియిక్కట్టునకునన్ను గుఱిచేయక కాపాడుఁడు. మీపాదముల నాశ్రయించితిని. వేఱొకరిజోలి నాకేల? శాంతధనులగుమునులఁ జూడఁగోరెదను. అని ప్రార్థించుచు దీనత్వము మోమునం దోఁప నున్న నన్నుంగాంచి చిఱునవ్వు మాటలయందుఁ గలసియుండ నాబాలరూపుఁ డిట్లు పల్కెను.

బాలకా! మాఱుమాటలాడకుము. నాయానతి శిరసావహింపుము. నేను నీ చెంత గనఁబడుచుందును. నావెంటవచ్చుచుండుము.ఇతరులు నన్నుం గాంచఁజాలరు.కాని నీపార్శ్వమున నున్న యట్లు నీవు కనుఁగొందువు ఇఁకనైన భయంపడవుకదా? అనఁగనే నామోము కలకలలాడెను.అట్లేని సింహవ్యాఘ్రసమూహాంతరమునఁ బోఁగలనని యంటిని. అంతలో నాశిఖరము నెక్కుచున్నయట్లు మదికిఁ దట్టెను. వడివడిగ నరుగుచుంటిమి. ఆమంచు పాషాణమువలెఁ గఠినమైయుండెను. కాని దానిపై నెట్లు పాదము లుంచి శీతబాధనొందక యుండ నుంటిమో నేను జెప్పఁజాలను. ముహూర్తమాత్రమున నత్యున్నతశిఖరోపాంత భాగమును జేరఁగల్గితిమి. ఆచోట వానరములు పలువిధములగు రంగులఁ గనఁబడియెను. కొన్నింటికి మోము లెఱ్ఱగనుండెను. కొన్నింటి వెనుకభాగము లెఱ్ఱరంగుగలిగియుండెను. మఱి

కొన్నింటిముఖములు నల్లరంగుగలిగియుండెను. దంతములు జీల
కఱ్ఱపోచలవలె సన్నగనుండి తెల్లగనుండెను. బూడిదరంగు
గల కోఁతులు కొన్ని కనఁబడియెను. వానిం జూచినంతన
యొడలు కంపించుననుట నిక్కము. కాని యవి శాంతమూని
యొండొంటితో నాడుకొనుచుఁ గిలకిలారావములు చేయు
చుండెను. నావైపు కన్నెత్తియైనఁ జూడకుండెను.

మఱియొకవంక మునిపక్షు లనఁబడు గబ్బిలములు కనఁబ
డియెను. వృక్షశాఖలనుండి తుహినజలబిందువులు స్రవించుచుం
డిన నవ్వాని వదలక తలక్రిందుగా వ్రేలాడుచు నిశ్శబ్దముగ
నుండెను. వానింజూడఁగనే తలక్రిందుగా వ్రేలాడుచుఁ దపస్సొ
నరించిన శీఘ్రకాలమున ఫలించుననియు, శీతవాతాదులు బాధిం
పఁజాలవనియు నాకుఁ దోఁచెను. అది నిజమౌనో కాదో యెవ్వ
రెఱుంగుదురు. దివానిశము లవి యట్లే యుండునో క్షుత్తు
తోఁచినప్పుడు సంచారముచేయునో యందలియాచార మెట్టి
దో యెఱుంగఁజాలను. ఆగబ్బిలములు నేనంతకుముందుఁజూ
చినట్టివికాక పెద్దకొంగలంతవిగ నుండెను. వర్ణము నీలము. నీల
రక్తముగ నుండెను. తలయెత్తి వానిం గనుంగొనఁగా నవి
యున్నతభూరుహశాఖల నాశ్రయించి వ్రేలాడుచుండుట చిన్న
విగాఁ గనఁబడి యచ్చెరువు గల్గించెనుగాని సమీపమందున్న
నింక నెంతపెద్దవిగాఁ గనఁబడునో యెఱుంగఁజాలను. మఱొక
ప్రక్కన మార్జాలములు పెక్కుతెఱంగులఁ జూపట్టెను. వాని
వర్ణములు విచిత్రములు. నేనెన్నఁడును జూడక వినక యుండు
నట్టివర్ణములు కలవి. సాధారణముగా వేఁటకుక్కలంతవి.
పొడువుగాఁ గొన్నియుఁ, బొట్టివిగాఁ గొన్నియు నుండెను.

అందుఁ గొన్ని వృక్షముల పెనుఁగొమ్మలపైఁ గూరుచుండియుం డెను. కొన్ని పాషాణములపై నుండెను. కొమ్మలపైఁ బిల్లలతోఁ బిల్లులుండుట యప్పుడే నేఁ గాంచితిని. ఆకొమ్మలయందే యవి నివసించునట్లు నాయూహ. ఎఱ్ఱపిల్లులు చాలఁ బెద్దవి. వానిచూపులు భయముగొలుపును. నల్లపిల్లులు చూడఁజూడ వేడుకగా నుండెను. వానిం జూడఁగనే,

శ్లో. అరణిం కృష్ణమార్జారం చందనం సుమణిం ఘృతమ్,
తిలాన్ కృష్ణాజినం ఛాగం గృహే చైతాని రక్షయేత్.

అను పరాశరస్మృతిశ్లోకము స్మృతిగోచరమయ్యెను. ఒక్కదానిం గొనిపోయి పెంచిన బాగుగానుండుననియుఁ దోఁచెను. దానిబొచ్చు పొడవుగనుండెను. మంచుగురియుతావుల నట్లుండవలయునని భగవదిచ్ఛయేమో! చలిబాధ నాపుకొనుట కది వానికి సాయపడవలయుఁగదా. మచ్చలపిల్లులు మిగులఁ జిన్నవి. కాని దృఢతమములు. గున్నయేనుఁగునుం బోలియుండెను. పొడవు విశేషించి లేకలావుగలిగి క్రొవ్వినట్లుండెను. వానింగనినపుడు నాయొడలు కంపించెను. ఇట్టి వనేకవిధములు గలవు. వానినన్నింటిని జెప్పఁజాలను.

కొలఁదిగ నున్నతివిశేషముగలుగు తావున నొకబిలము గనంబడియెను. శ్యామసుందరుఁడు పార్శ్వమునందుంటంబట్టి యేశంకలు లేక యందుఁ బ్రవేశింప సాహసించితి. ఇతరుల కగపడునో లేదో యెఱుంగఁగాని నాప్రక్కన నడచుచు నన్ను భీతిల్లవలదని హెచ్చరించుచు నడువుమని త్వరపెట్టుచుండెను. నిమ్నోన్నతములుగఁ దోఁచినయాభాగమున నంధకారముగ

నుండుచోట వడివడిం జనంజాలక భీతిల్లుచునే యడుగులిడు
చుంటినిగాని ధైర్యమూనఁజాలనైతిని. మహాపురుషుఁడు చెంత
నుండఁగనే యిట్టులైతిని. ఇఁక నొంటరిగాఁ బోవఁగలనా. ఎట్లో
నడచుచుంటిని. అంతలో నాకాలిక్రింద నొక బృహద్దారుశాఖ
యుండినట్లయ్యె. రెండవకాలు తగ్గున నుండెను. శ్యామసుందర
మూర్తి పక్కున నవ్వెను. నాయొడలు జల్లుమనియెను. వడఁకు
తోఁచెను. నోటమాట వెడలదయ్యెను. ఏమో చెప్పఁబోయితిని.
నీటిలో మునిఁగినవాఁడు పిలిచినశబ్దము దరినున్నవారికి వినఁబ
డనట్టులయ్యెను. ప్రయత్నించి మహాపురుషా! యనఁబూనితిని.
కానియొక్కయక్షర మేనియు వినఁబడఁజేయఁజాలకపోయితిని.
మహాపాయస్థితి నున్నవాఁడనని చెప్పనూహ నాకుదోఁచెను.
ఏమిలాభము! ఒడలంతయుఁ జెమ్మటచేఁ దడిసిపోయెను మృత్యు
వాసన్నమగుతటిఁ గలుగుచిహ్నములు తోఁచెను. తుదకు
మాటాడఁజాలక కన్నీరు వదలితి. పకపకనవ్వుచు నాయాత్ర
త్రాణపరాయణుఁడు వీఁపునఁ జెయిపెట్టి తట్టుచు వత్సా! భయ
పడితివా. మొదలనే చెప్పితినే. ఏల యిట్టిదురవస్థకుఁ బాలైతివి?
ఇదె చూడుమని నిన్ను మ్రింగ నోరు తెఱచుకొని శిరస్సు
నెత్తి నాప్రక్కకు వంచు నాకొండచిలువ తలపైఁ దనపాదము
నిడి త్రొక్కెను. అదియొకనిట్టూర్పువదలెను. ఆధ్వని పదియోజ
నముల దనుక వ్యాపించి యుండకుండునా? యని యే నాయూ
హ. అంతలో నామహానుభావుఁడు హుంకరించి రెండవప్రక్క
నుండి యెత్తినతోఁకను గాలం ద్రొక్కెను. అప్పటియాపరమపు
రుషునిపాదములయంతరము రమారమి యిరువదిబాహువు
లంత యుండుననుట యతిశయోక్తి కాదు. ముందడుగిడుము.

భీతివదలుము. అన నవ్వుల నెట్లో యడుగిడఁబోయి బోరగిలఁ బడితిని. ఒకబాహువంత యెత్తునుండి యడుగు పెట్టఁబూనుట యవివేకము కాదా? అంతలో నాబాలమూర్తి లేవనెత్తి యెత్తుకొనిపోయెనేమో కాని నా కాభీతి యించుక తొలఁగు నంతలో వెలుతురు కనఁబడియెను.

స్వామీ! ఏజంతువు బాధింపదంటివికదా. క్షణ మూరకుండిన మ్రింగియుండదా యని కన్నీరు వదలుచుఁ బలికితిని. మ్రింగునా యని నవ్వెను. పిల్లికిఁ జెలగాటయు నెలుకకుఁ బ్రాణసంకట మన్న ట్లున్నదంటిని. ఇంచుకయుఁ గోప మూనక యాకరుణానిధి వత్సా! నీమది నిలుకడఁ గాంచ నెంచి యూరకుంటిని. లేకున్న దానిం గానరాకుండఁ జేసియుండనా యనియె. ఏమియుఁ బలుకలేక నమస్కరించితిని.దరహాసభాసురముఖసరసిజుండై యాపుండరీకాక్షుఁడు ముందైన భయంపడకుమని హెచ్చరించెను. స్వామీ! భయంపడకయుండఁజేయుభారము నీయదియే యంటిని.

శ్లో. అనన్యాశ్చింతయంతో మాం యే జనాః పర్యుపాసతే,
తేషాం నిత్యాభియుక్తానాం యోగక్షేమం వహామ్యహమ్.

అన్న ప్రతిజ్ఞ నే నమ్మితినంటిని. సత్యము సత్యము అను మాట లెందుండియో వినవచ్చెను. నాల్గుదిక్కులు కలయం జూచితిని. ఎవ్వరును గానరారైరి. బాలమూర్తి మాటలాడి నట్టులుగాక దూరమునుండి వినవచ్చుజాడ కనఁబడెను. విచిత్ర వృత్తాంత మిది భగవన్మాయయే యని తలంచితిని.

అంత నాశ్యామసుందరమూర్తి వత్సా! ముందా శ్రమ ముగలదు. నే నితరాదృశ్యుఁడనై యుందునని ముందే తెల్పి

తీఁగదా. కొలఁదిదూరమునఁ గ్రూరమృగములుకనంబడు. వానిం గాంచి బెగడకుము. నేను వానిని దాఁటిపోవుదనుక నీచెంతనే యుందును. అవి మృగములుకావు. మహర్షులు. ఆరూపముల నితరులకుం గనంబడుదురు. ఇంచుకంతయు సంశయింపక పోవుచునే యుండుము. అనిపలుక స్వామీ! అవికనఁబడఁగనే నాచిత్తము భయరహితముగ నుండునోలేదో చెప్పఁజాలను. అవి కనఁబడకుండఁజేయుము. కనఁబడక తప్పనిచో భయములేకుండఁజేయుము. నాశక్తిని బరిశీలింపకుము. నేనుత్తరకుమారునకంటె ధీరుఁడను. నన్నుఁ బరీక్షింపవలయునా? నాశక్తి తమరెఱుంగనిదియా? యని చేతులొగ్గి ప్రార్థింప నాపరంధాముఁడు నవ్వెను. బదులిడక నడుచుచుండు మనెను. అంతట నూరకయుండక యింతకుముం దాశ్రమమునకు నడువకయుండఁగనే చేర్చుచుంటిరికదా. ఇపు డేమిగ్రహాచారము నాకుఁ జాలదని నడిపించి భయపెట్టుచున్నవారో యెఱుంగనంటిని. ఆమాటకుమాత్రము బదులీయఁబూని కాంబోలు వత్సా! యని పిలిచి యీమునులదర్శించినఁగాని లాభములేదు. వారెల్లఁ దమభయంకరాకృతుల మాని నిన్నుఁ గరుణంజూతురు. కావుననే నడిపించుచున్నాఁడ నని పలుకుచు నడచుచుండెను. తద్దర్శనము చేయుచునే యరుగుచుంటిని.

కొన్నియడుగులుపెట్టితిమి. కుడిప్రక్క నొకలతామండిర మగపడెను. ఊరకుండక దానిని దాఁకితిని. లోపలనుండి రివ్వున బాణవేగమున నొకవ్యాఘ్రము వచ్చెను. అబ్బా! దాని వేగము, నాదము చెప్పనలవిగాదు. దంష్ట్రాకరాళవక్త్రము దెఱచుకొని నాపైకి రాసాగెను. నిక్కము చెప్పఁజాలనుగాని

మీఁది ప్రాణములు మీఁదనే పోయినవి. ప్రపంచము నాకు గోచరింపలేదు. ఆశ్రమముగాని తుదకు శ్యామసుందరమూర్తిగాని కనఁబడలేదు. మ్రాన్పడియుండఁగా నెవరో వీఁపు నిమిరినట్లు తోఁచెను. మఱొకక్షణమునకు నేనుండ నీకేమి భయ మనుమాట చెవిలోఁ జెప్పినట్లుండెను. ఎంతకాల మట్లుంటినో చెప్పఁజాలను. కన్నులు తెఱచితిని. శ్యామసుందరమూర్తి నాకు స్పష్టముగా మందహాసము ముఖారవిందము నలంకరింపఁ గనఁబడియె. ఇట్టి గతికిఁ బాల్పఱచితివి స్వామీ! యని విలపించితిని. కుమారా! మున్నే చెప్పితినిగదా. మునిసత్తముఁడు కాని వ్యాఘ్రముకాదు. ఇంచుక పరిశీలింపుము. అనునంతలో మంత్రించినట్లు మునివరుఁడుగఁ దోఁచెను. ఆజానుబాహువు. శ్రవణమూలలంబమానజపమాలికాజాలుఁడు. కృపాతరంగితాంతఃకరణుఁడు. ఆమహర్షి నన్నుం గాంచి నవ్వి యేల యిటకరుదెంచితివని ప్రశ్నించెను. మహాత్ముల దర్శింప నరుదెంచితిని. నాపూర్వపుణ్యవిశేషమున మిముం గంటి నంటిని. మనుష్యులకగమ్య మీచోటు. ఎట్లు కనుఁగొంటివనఁ బరమేశ్వరానుగ్రహమున నని బదులిచ్చితి. నవ్వుచు నింక ముందు ఘోరరూపులుగా నుండుమునులు గనఁబడుదురు. నీవు భయంపడకుమానవు. ఈమూలికం గొని చనుము. సౌమ్యరూపములఁ గనఁబడుదురని యొకమూలిక నిచ్చెను. దానిని భక్తిమెయిఁ బరిగ్రహించి నమస్కరించి పావనమూర్తి! తమనామధేయము వినఁ గుతూహల ముదయించెడిని. ఈకోరికం దీర్పుమా యని వేఁడితి. అట్టికోరికకలదా, నన్ను వ్యాఘ్రపాదుఁ డందురు. అనఁగా నీయాశ్రమ మెవ్వరిదని ప్రశ్నించితిని. ఇది విశ్వామిత్రు నాశ్ర

మము. పూర్వ మీచోట దక్షిణామూర్తి యనుపేరు దాల్చి శంకరుఁడు తపమొనరించెను. ఇపుడు మే మెల్ల నిందున్నవా రము. విశ్వామిత్రుఁ డిందు నియతిమై నున్నవాఁడు. ముందరు గుమని కనఁబడకపోయెను. అత్తఱి శ్యామసుందరమూర్తి పొడ కట్టెను. కంటివికదా మహాత్ముని! ఇంక సంశయ ముడిగి భీతి వాసి పొమ్ము. వలసినతఱి నన్ను స్మరింపుము. మ్రోలనుండెదనని యదృశ్యుఁడయ్యెను. ముందు నడువసాగితి. నాసంశయము. లెక్కింప నాయాదిశేషుఁడును సమర్థుఁడుకాఁడు. అట్లే పోవఁగా నొక్కచో వివిధమృగములు కనఁబడియెను. క్షణమాత్రమున నారూపములు కూడ మునిరూపములుగఁ దోఁచెను. కాని వారు నాతో మాటలాడక నియతిమైనుండిరి. వారున్నతావు మీఱి కొన్ని బాహువులదూరమరిగితిని.

విశ్వామిత్రు నాశ్రమము.

అందొక రమ్యపర్ణశాల కనంబడియె. పర్ణముల నాచ్ఛా దింపఁబడినదియేకాని దానినిండ లతావిశేషము లల్లిబిల్లిగ నల్లుకొనియుండెను. కావున నది లతాగృహమే యనందగి యుండెను. దానియందము వర్ణింపఁదగినదియే. లతలనిండఁ బుష్పములు పఱచినట్లుండెను. భృంగము లందందుఁ దిరుగు చుండెను. నానావర్ణప్రసూనము లందుఁ గనంబడియెను. ఫల ములు మాత్రము వానియందుఁ గానరాలేదు. ద్రాక్షాఫలము లుండినఁ దిని చూతమనియే నాయూహ. కాని కానరాకుండుట వానిలోపమే గాని నాయపరాధముగాదు. వానింజూచుచు నిలుచుంటిని. ఒకవటువు తాటియాకులపుస్తకమును జేఁదాల్చి వచ్చి రమ్మురమ్మని పిలుచుకొనిపోయెను. ఆబాలకుమోమున

శాంతరసము నటించుచున్నట్లుండెను. బ్రహ్మతేజస్సు వెలుఁగు
చుండెను. కడుంగడుం జిన్నవాఁడు. పదియేం డ్లుండు నని
నాయూహ. ఎవ్వ రిందుండువారని ప్రశ్నించితిని. ఇంతకుముందే
తెలిసికొంటివికదా. మరల నేల ప్రశ్నింతువు? వా రసత్యము
పలుకువా రనుకొంటివా? యని నవ్వెను. ఆసంగతి నీబాలుఁ
డెట్లెఱింగియుండు నను సంశయము తోఁచెను. మఱి నిలువనం
దున మునివర్యా! నీ కెట్లు తెలిసినది? దయయుంచి తెలుపుమా
యని బతిమాలితిని. యోగమహిమమున అనియె. మీ రేమి
చదువుచున్న వారను నా ప్రశ్నమునకు వేదములనని బదులు
వచ్చెను. యోగశాస్త్రపాఠమైనదా యనియుఁ బ్రశ్నించితిని.
యోగశాస్త్రపాఠమా! క్రొత్తమాటవింటినని యతఁడు నవ్వెను.
యోగశాస్త్రపాఠ మన నచ్చెరు వేలయని యడిగితిని. యోగా
భ్యాస మనవలయు ననియె. మాదేశమున యోగోపన్యాసము
లిచ్చుచుందురు. కావున నడిగితి నంటిని. ఆర్యా! యోగము
నభ్యసించువా రుపన్యసింపఁజాలరు. దానివిధ మెఱుంగుట సుల
భము. దాని నభ్యసించుటకే చిరకాలముపట్టును. ఉపన్యాసము
లిచ్చువారు యోగులని మీ రెఱుంగుదురా యనఁగా వారి
యుపన్యాసములనుమాత్రము వింటిని. చక్కఁగా మాటలాడు
దురు. లోకులను మెప్పింతురు. అను నామాటలకు వారికి
యోగసిద్ధియైనదని మీకుఁ దెలియు టెట్లని వటుమహాశయుఁడు
ప్రశ్నించెను. వారికి సిద్ధియైనదో లేదో మీకెట్లు తెలియ శక్య
మగును? అంటిని. ఖేచరులుగా వారరుగుదురా యనియె. నా
కపు డాశ్చర్య మొదవ, మీరన్నదాని కర్థమే మంటిని. వియ
ద్వీథింబోవు శక్తిగలదా యని దానియర్థమనియె. ధూమశకట

మునసే వారు పోవుదురు. మే మెఱింగినంతవఱకు నట్టివారు
దయచేయఁగా గమనాగమనములకు వ్యయమునకై ద్రవ్య
మిచ్చుటయుఁ గలదంటిని. పక్కున నవ్వి, యట్టివారికి యోగ
సూత్రములమాటలు మాత్రమే తెలియునుగాని తదనుభవ
ముండదు. వారితత్త్వమెఱుంగక యందఱు మోసపోవుదురు.
వా రెవ్వరికైన యోగము నభ్యసించునట్టిపద్ధతుల నేర్పినారా
యన నాపాపమునకు వారొడిగట్టలేదని పల్కితిని.

అవటువంతట మఱేమియు మాటలాడక నన్నాయాశ్ర
మములోనికిం దీసికొనిపోయి యొక్కచో వ్యాఘ్రాసనమున
నాసీనుఁడై జపించుమునివరుం జూపి సమాధి చాలించుసమయ
మువఱకు నిందే యుండుమని తనవలయుతావున కరిగెను.
నేను గూరుచుండక నిలిచియేయుంటిని. అత్తఱి శ్యామసుంద
రునియాకృతి నాకగపడకుండెను. కాని కన్నులఁగట్టిన ట్లున్నత
దాకారమును గనుచున్నట్లే యుండెను. నాతో మాటలాడు
చున్నట్లే యుండెను. ముహూర్తమాత్ర మట్లు నిలిచియుం
డఁగా నాముని మెల్లన శ్వాసమువిడిచెను. సమాధిఁ జాలించు
సమయ మిదేకాఁబోలు నని తలంచుచు నేమిమాటలాడవల
యునో యని సంశయించుచు వేచియుంటిని మఱొకక్షణకాల
మునకు నేత్రముల నించుక విప్పినజాడ కనఁబడియెను. దేహ
మును సవరించుకొని నమస్కరింప సిద్ధపడితిని. నిట్టూర్పు వదలి
కన్నులఁ దెఱచెను. జపమాల చెవియందే వ్రేలాడుచుండెను.
జపమాలిక చేతఁబూనక యేమిచేయుచున్నారో యనుశంక
కలిగెను. ఇంతలో నాముని యాచమించెను. నావైపు దృష్టిని
వ్యాపింపఁజేసెను. గోత్రమును నామము నుచ్చరించి నమస్క

రించితి. దీక్షానామమునే యుచ్చరించితిని. లేవగనే సంజ్ఞచేఁ గూరుచుండ నియోగించెను. పాదతలములను వస్త్రమున నాచ్ఛాదించియే కూరుచుంటిని. దోసిలొగ్గియే యుంటిని. ఏల వచ్చితివని వారు ప్రశ్నించిరి. యుష్మత్పాదదర్శనార్థమని బదులిడితి. ముసిముసి నవ్వులతో నీరాక నెఱుంగుదును. అశక్యకార్యమునకుం బూనితివి. భగవత్కరుణకుం బాత్ర మీకాలముకాదు కొంత కాలము జరిగిన నది వచ్చుననియె. మహాత్మా! నాకర్థము కాలేదు. మూఢుఁడ నగునాకు వివరించి చెప్పుమా యని వేఁడితిని. హాసము పలుకులం గలిసియుండ నిట్లనియె.

భగవత్సాహాయ్యముగలకాలములు కృతత్రేతాద్వాపరము లనఁబడును. ధర్మమునకు హాని వాటిల్లుకాలము కలియుగ మనంబడును. ఇది కలికాలము కావున భగవత్కరుణకుఁ బాత్రమగుకాల మిదికాదు. భగవంతుని యనుగ్రహము చాల స్వల్పముగ నుండును. ధర్మము నామమాత్రముగ నుండును. వర్ణాశ్రమములయాచారములు వాఙ్మాత్రములుగ నుండును. ఆచరణమునకంటె విరుద్ధముగ వాక్కులుండును. ఇది కలికాల స్వభావము. అనుటయు మరలఁ బ్రశ్నింప నేమియుఁ దోఁపనందునఁ జేతులు జోడించి స్వామీ! తమనామధేయ మెఱుంగఁ గోరుచున్నాఁడ నంటిని. వారు మౌన మూనియుండిరి కాని ముఖమునఁ గ్రోధచిహ్నము లేవియుఁ గనఁబడకయుండెను. ఇంతలో నొకముని యరుదెంచి వత్సా! శ్రీరామావతారమునకు నాధారభూతుఁడై మూఁడులోకములఁ దనతపశ్శక్తి వణఁకు నట్లుజేసి బ్రహ్మర్షిత్వమందిన విశ్వామిత్రమహర్షి యని యెఱుంగుమనియె. ఆమాటలు విన్నయంతనే నాయానందమునకుఁ బరి

మితిలేకుండెను. పులకాంచితసర్వాంగుఁడ నైతిని. మరల నమస్కరించి నేఁటికి నాజన్మము పవిత్రమయ్యెను. ధన్యతముఁడ నైతిని. నామనోరథములు ఫలించెను. ఆశ్రితకల్పవృక్షును లనందగుమిమ్ము దర్శింపనోచితిని. రామాయణమును సమగ్రముగాఁ బఠించితి. చాలశ్రమించి తెనిఁగించితిని. చాలపురాణములఁ బఠించితి. భవన్మహిమ మపారము. త్రిశంకుచరిత్రమున మీయఖండతపోమహిమము నుతింప శక్యమగునా. ఇతరుల కట్టిమహత్త్వముకలదా. వసిష్ఠునిచేతనే బ్రహ్మర్షివైతి వని యనిపించినమహానుభావుఁడవు. నిరుపమానతపోరాశివి. ధన్యులనుగా నాశ్రితుల నొనరించుకరుణాళుండవు. భవన్మహిమము నెఱుంగ నాతరంబె. అని ప్రార్థించితిని.

మాన మూని కొన్నినిమేషములుండి వత్సా! సీతాకల్యాణానంతరమే నాపని నిర్వర్తించితినని భారతభూమినివదలి యిట కరుదెంచితిని. తపస్సుచేయుచున్నవాఁడ. నీ విందున్న మమ్మెఱుంగుట భగవత్కరుణచేతనే. ద్వాపరయుగంబున నొక్కపర్యాయ ముద్ధవునిజూడ నరుదెంచితిమి. ద్వారకానగర సమీపమున రైవతాద్రియందు వేంచేసియున్నగోపాలబాలుని దర్శించి యుద్ధవునిం గలిసికొని కొన్నిదినములుండి మరలి వచ్చితిమి. కలియుగాంతమున మరల రాఁగల్గుదుము. వినఁగోరు విషయ మున్నఁ జెప్పుము. అనుటయు స్వామీ! యోగవిద్య భారతభూమి నెలకొనియుండెనని పెద్దలందురు. ఇపు డాయోగవిద్య యుపన్యాసములయం దూఁగులాడుచున్నది. అది నశింపకయుండుమార్గ మెయ్యది? దానివివరింపవే యని యభ్యర్థించితిని. ఈనాప్రశ్నమున కామునిచంద్రుఁడు కాంచినయా

నంద మపారము. ధ్యాన మూనియుండి యిట్లు పలికెను. భారత భూమి యోగవిద్య నశింపదు. కాశ్యుత్తరప్రదేశముల నది పాదుకొనియుండు. దాని నభ్యసించువా రుందురు. వారి ప్రఖ్యాతి యంతట నల్లుకొనదు. కాని వారు శిష్యుల కుపదేశించి బీజనాశము గాకయుండఁజేయుదురు. ఇది మది నిల్పుము. యోగవిద్య నభ్యసించువారు లోకులకుం దమప్రయత్నమును జాటరు. కీర్తింగోరువా రుపన్యసింతురు. వారి కది తెలియదని యెఱుంగుము. అభ్యాసమున లేనియోగవిద్య యేఫలము నీయఁజాలదు. కలికాలము గావునఁ గుతూహలురై కొందఱును, విఖ్యాతింగోరి కొందఱును బాతంజలయోగసూత్రాదులఁ బఠించి దాని నెల్లరకుం దెల్పుచుఁ బండితులమని విఱ్ఱవీఁగుచుందురు. శిష్యులకు నేర్పఁజాలరు. సూత్రముల కర్థము చెప్పుట కందఱు సమర్థులే యగుదురు. దాని నభ్యసించి యభ్యసింపఁజేసి దాని వెలయించువా రరుదు. అట్టివారుండినను వారి నితరులు గౌరవింపరు. అదియే మంచిదని వారు భావింతురు. కొన్ని విషయములఁ దెల్పెదము. ఆలకింపుము.

యోగమనునది మనశ్శక్తిని వృద్ధిచేయునది. మన స్సతి చంచలము. దానికన్న విద్యుల్లత స్థిరమని నమ్మవచ్చును. ఏ ప్రయత్నమున నది నిలుకడం గాంచదు. యోగసాధనముననే యది నిలుకడం గాంచవలయును. అదియు బహుజన్మముల నభ్యసించినఁగాని కలుగదు. సర్వభూతదయాపరుఁ డగువానికే దానియం దభిరుచికల్గును. వానిదృష్టి స్వార్థపరత నొందఁగాదు. తనమనశ్శక్తి యెల్లర కుపయోగించునదిగా నుండవలయునని యాతఁడు సంకల్పించును. తనకనికాని మఱికొందఱకనికాని

వానిభావ ముండదు. సర్వభూతక్షేమమును గోరుచు నాతఁడద్దాని నభ్యసించును. అప్పుడే యది వానికి ఫలించును. కామక్రోధాదులు తమంతన తొలఁగిపోవును. భగవత్సాన్నిధ్యమున నవి యుండఁజాలవుకదా. జనసంగము మాని యతఁడు తన పట్టుదల మానక యోగము నభ్యసించును. వానిదృష్టికిఁద్రిలోకములు స్పష్టములుగాఁ దోఁచును. అంతటి యభ్యాసము కలిగినఁగాని మనస్సు నివాతదీపమువలెఁ గనఁబడదు. కొందఱు యోగసిద్ధులంబొందుదురు. వారున్నతసోపానము నెక్కఁజాలరు. యోగసిద్ధులుగల్గుట ప్రథమసోపానము నెక్కినవానికే. అప్పుడు ఫలాపేక్ష లేదేని యతఁడు యోగి యనంబడును. ఎన్నియో యంతరాయములు పొసఁగును. ఎందఱో విఘ్నములఁ గల్పింతురు. అన్నింటిని గడచినఁగాని కృతకృత్యుఁడు కాఁజాలఁడు. కావున నీ కిష్టముకలదేని దానికిం బ్రయత్నింపుము. అనిపలికి కన్నులుమూసికొని క్షణమాత్రముండి కన్నులు తెఱచి వత్సా! ఈజన్మమున నీ కది ఫలింపదు. ప్రయత్నము చేయుచున్నాఁడవు కాని యింకొకజన్మము దానికి వలయును. ఇపు డుపాసించు దేవత నీయందు దయగలిగియున్నది. తదనుగ్రహముననే నీకు నుపాసించుపద్ధతులు సులభములుగ నున్నవి తోఁచినవి. మంత్రము పలుసారులు జపించుట చాలదని నీవు సిద్ధాంతముచేసికొని తొమ్మిదివత్సరము లైనదికదా. జపకాలమునఁ జిత్త మిష్టదేవతాపాదారవిందములయందే నిలుకడఁగాంచవలయునను నీనిశ్చితమే న్యాయ్యము. అది యితరులు నీకుం జెప్పలేదు. నీయంతన దాని నెఱింగితివి. అదియే యిష్టదేవతాకరుణాఫలమని నమ్ముము. ఇఁక నియమములు పాటింప

వలదు. అది ప్రథమసోపానమువంటిది. తొలుదొలుత నియమములఁ బాటింపవలయు. మనస్సు నిలుకడఁగాంచ నది యొక యుపాయమగును. ఉపాసకుఁడు క్రమముగాఁ దొలుత ననుష్ఠింపఁదగునియమముల వదలుచు వానియం దేదిసారమో దానినే యభ్యసింపవలయును. అట్లుగాక మొదటినియమములనే సర్వదా పూని యాచరించునేని వాఁడు ప్రథమసోపానమందే యుండును. వత్సా! చంచలాత్ములకొఱకుఁ బ్రధానముగా యోగవిద్య చెప్పఁబడినది. తొలుదొలుతనే నిశ్చలమనస్కులుగాఁ గొందఱుందురు. వారు పూర్వజన్మమున యోగాభ్యాసముచేసినవారే యని నిశ్చయింపవలయును. కొందఱు యోగము బూటకమందురు. వారు నిక్కముగా నలసులు, మందబుద్ధులు, వంచకులు నగుదురు. వారి నమ్మి మోసపోవరాదు. యోగము నభ్యసించినఁగాని స్థిరత్వమును మనస్సు గాంచదు. అది కుదిరినఁగాని భగవత్కరుణకుఁ బాత్రుఁడెవ్వఁడును గాఁడు. ఆమీఁదఁగాని తరణోపాయము లేదు. కావున జపమాలికను ద్రిప్పుచు నితరవిషయముల మనస్సును వ్యాపింపఁజేసిన నించుకంతయు లాభములేదు. నీ వట్లుచేయక మానితివని యెఱుంగుదు. ఐన నిదియే చాలదు. ఇంకను బ్రయత్నింపుము. ఇష్టదేవతయే మంచిమార్గము తోఁచునట్లు చేయును. ఇపు డీవిషయమున నీకుం దెలుపఁదగిన దింతియే. యోగశాస్త్రపుస్తకములఁ జక్కఁగాఁ బరిశీలించుట లాభకారి కాదు. అంతకంటెఁ దా నెఱింగినదాని నభ్యసించిన లాభమని తలంపుము. ఇంక నేమి వినఁగోరెదవు?

అనునపుడు నాయొడలు నాయధీనమందు లేదు. పరవశముగ నుండెను. ఎట్లో ప్రయత్నించి యిట్లు ప్రశ్నించితిని. మహాత్మా! మీరాచరింపనినియమములు, మీరు పడనికష్టములు, మీరుపొందనిలాభములు లేవని నే నెఱుంగుదును. మీయుపదేశముసకలవేదవేదాంతశాస్త్రసారము. ఈయుపదేశైకభాగలవము గ్రహించి దాని ననుసరించిన ముక్తికరతలామలకము. మిమ్ము దర్శించితిని. ఒక్కసంశయము బాధించెడిని. పంచమజాతి మాంసాహారమును మానినంతన బ్రాహ్మణుఁ డగునని యిపుడు కొందఱ అనుచున్నవారు. సాధ్యమా? ఈప్రశ్నము నితరుల నడిగిన లాభము లేదు. క్షత్రియజాతిజన్మించి బ్రహ్మర్షిపట్టమందిన మహానుభావులరు. కావునమిమ్మేప్రశ్నించెద. నాయీశంకం దీర్పుఁడీ యని వేఁడితి. నావేఁడికోలు నంగీకరించి విశ్వామిత్రుఁ డిట్లుపదేశించెను. బాలకా! లోక మిపుడు కలిమహత్త్వమున వ్యాకులమైనది. వర్ణాశ్రమధర్మములు మాఱును. నామమాత్రములుగ నుండును. స్మృతులను గల్పింతురు. ప్రాచీనస్మృతులు వ్యర్థములందురు. మమ్ముదాహరణముగఁ గైకొందురు. మేమట్లల యుత్తమజాతికి రాఁగూడదందురు. ఈవిషయ మెఱింగియే వ్యాసమహర్షి కలిధర్మములను గలికాలప్రవృత్తులను బురాణములయందు వివరించెను. దివ్యదృష్టి నెఱింగియే పురాణములయందుఁ దెల్పిరి. వానినెల్ల నమ్మువారరుదుగ నుందురు. *అందుఁ గొన్నింటినిం దెల్పెద. ఆరీతి నిపుడున్నదో ప్రవృత్తి

కలివిచిత్రములు.

కూర్మపురాణము. ౨౭ అధ్యాయము.

శ్లో. అధార్మికా అనాచారా మహాకోపాల్పతేజసః, అనృతం బ్రువతే

వేఱువిధముగ నున్నదో నీవేయూహించుకొనుము. ఈ పేర్కొ-
నంబడు పురాణేతిహాసములయం దతీంద్రియజ్ఞులు తెల్పినమహా
విషయములు గలవు. అవియెల్లఁ గలియుగమున సాగకమానవు.
క్రమక్రమముగా నివన్నియు ననుభవమునకు వచ్చును. ఇఁక
విచారించినలాభము లేదు. జఘన్యయుగమునజఘన్యాచారములు
సాగకుండమానునా. కావున వేదశాస్త్రములనమ్మువా రరుదుగ
నుండుకాల మిది యని యెఱుంగుము. ఇఁక నీచజాతిమానవుఁ
డుత్తమజాతికేల రాఁగూడదో యన్నప్రశ్నమునకు నుత్తరమును
వినుము. విప్రక్షత్రియజాతులకు రెండింటికి సమీపస్థితి కలదు.
అనఁగా యజ్ఞాదులయందేమి స్మార్తాచారములయందేమి మిక్కిలి

లుబ్ధాస్తిష్యే తామసజాః ప్రజాః. ౩. దురిష్టైర్దురధీతైశ్చ దురాచారైర్దు
రాగమైః, విప్రాణాం కర్మదోషైశ్చ ప్రజానాం జాయతే భయం. ౪. నాధీ
యంతే కలౌ వేదాన్న యజంతి ద్విజాతయః, యజంత్యన్యాయతో దేవా
న్పతంత్యేవాల్పబుద్ధయః. ౫. శూద్రాణామత్రయోనౌ తు సంబంధో బ్రాహ్మ
ణైస్సహ, భవిష్యతి కలౌ తస్మింశ్శయనాసనభోజనైః. ౬. న ప్రామాణ్యం శ్రు
తేరస్తి నృణాం చాధర్మసేవనాత్, స్నానం దానం జపో హోమో దేవ
తానాం తథార్చనం. ౮. అన్యాని చైవ కర్మాణి న కుర్వంతి ద్విజాతయః,
వినిందంతి మహాదేవం బ్రహ్మాణం పురుషోత్తమమ్. ౯. స్వధర్మే హి రుచిర్నైవ
బ్రాహ్మణానాం కలౌ యుగే, కుశీలదర్పపాషండైర్వృథారూపైస్సమావృతః.
౧౧. బహుయాజనకో లోకో భవిష్యతి పరస్పరం, అట్టశూలా జనపదాశ్శిర
శూలాశ్చతుష్పథాః. ౧౨. ప్రమదాః కేశశూలిన్యో భవిష్యంతి కలౌ
యుగే, శుక్లదంతా మితాక్షాశ్చ ముండాః కాషాయవాసినః. ౧౩. శూద్ర
ధర్మం చరిష్యంతి యుగాంతే సముపస్థితే, సత్సు బాధాః కరిష్యంతి బకవైడా
లవృత్తినః. ౧౪.

సాహచర్యము కలదు.తపస్సే రెండుజాతులకు సామాన్యధర్మము. ఉపనయనాదికాలము లించుకభేదముగా సమానముగనుండు ను. కావునఁ దపోబలమున క్షత్రియుఁడు విప్రుఁడు కానోపు. అట్లే క్షత్రియవైశ్యులకు సాహచర్యము కలదు. వైశ్యుఁడు తపోబలమున రాజర్షి కానోపు. శూద్రజాతికి వేదపఠనాదు లుక్తములు గావు. ఏలన వారియందు మునులకు దేవతలకుఁ గృప లేక కాదు. వారు చేయఁదగినపని వేఱు. ఆపనియందే వారికిఁ బుణ్యము నార్జించుపద్ధతులు చెప్పఁబడినవి. పౌండరీకాదిమహాక్రతువులు చేయుబ్రాహ్మణున కేఫలమో ఖలయజ్ఞము (కళ్లమున ధాన్యదానము యాచకులకుఁ జేయుట) నొనర్చిన శూద్రజాతి కాఫలము గల్గును. వేదపఠన మక్కఱలేకయే సర్వకర్మములు చేయునధికారము దానివలన సంపూర్ణఫలము వారికిం గల్గుననియు విధింపఁబడినది. కావున నొక్కజాతి

---

* బ్రహ్మపురాణము. ౧౨౩ అధ్యాయము.

అక్షత్రియాశ్చ రాజానో విప్రాశ్శూద్రోపజీవినః, శూద్రాశ్చ బ్రాహ్మణాచారా భవిష్యంతి యుగక్షయే. ౫. శ్రోత్రియాః కాండపృష్ఠాశ్చ నిష్కర్మాణి హ్యవీంషి చ, ఏకపంక్త్యామశిష్యంతి యుగాంతే మునిసత్తమాః. ౬. అశిష్టవంతో ఽర్థపరా నరా మద్యామిషప్రియాః, మిత్రభార్యాం భజిష్యంతి యుగాంతే పురుషాధమాః. ౭. రాజవృత్తిస్థితాశ్చౌరా రాజానశ్చౌరశీలినః, భృత్యా హ్యనిర్దిష్టభుజో భవిష్యంతి యుగక్షయే. ౮. ధనాని శ్లాఘనీయాని సతాం వృత్తమపూజితం, అకుత్సనాచపతితే భవిష్యంతి యుగక్షయే. ౯. అట్టశూలాజనపదాశ్శివశూలాశ్చతుష్పథాః ప్రమదాః, కేశశూలాశ్చ భవిష్యంతి యుగక్షయే. ౧౧. సర్వే బ్రహ్మవదిష్యంతి ద్విజా వాజసనేయికాః, శూద్రాభావాదినశ్చైవ బ్రాహ్మణాశ్చాంత్యవాసినః. ౧౨. శుక్ల

యింకొకజాతిగా పుట్టువొందుట యశాస్త్రము. మే ముత్తమజాతివారర మేల కాఁగూడదని వాదించు టుత్తమపద్ధతి కాదు. జాతికిమాత్రమే మర్యాద లేదు. మనుష్యునిప్రవర్తనము ననుసరించి మర్యాద కలదు. కావున నితరజాతిని గోరుట తనజాతి న్యూనమని భావించియే కదా. అదిన్యాయము కాదు. తనజాతియందుండియే భగవత్కరుణకుఁ బాత్రుఁడు కావచ్చును. తనజాతియందు భగవంతునకు ద్వేషమని తలంచుట యుచితము

దంతా జితాక్షాశ్చ ముండాః కాషాయవాససః, శూద్రా ధర్మం వదిష్యంతి శాక్యబుద్ధ్యోపజీవినః. ౧౩. శ్వాపదప్రచురత్వం చ గవాం చైవ పరిక్షయః, సాధూనాం పరివృత్తిశ్చ విద్యాదంతగతే యుగే. ౧౪. అంత్యామధ్యే నివత్స్యంతి మధ్యాశ్చాంతనివాసినః, నిర్హ్రీకాశ్చ ప్రజాస్సర్వా నష్టాస్తత్ర యుగక్షయే. ౧౫. తపోయజ్ఞఫలానాంచ విక్రేతారో ద్విజోత్తమాః, ఋతవో విపరీతాశ్చ భవిష్యంతి యుగక్షయే. ౧౬. తథా ద్విహాయనా దమ్యాః కలాలాంగలధారిణః, చిత్రవర్షీ చ పర్జన్యో యుగే క్షీణే భవిష్యతి, ౧౭. సౌకుమార్యే తథా రూపే రత్నే చోపక్షయం గతే, భవిష్యంతి యుగస్యాంతే నార్యః కేశైరలంకృతాః. ౨౨. కుశీలానార్యభూయిష్ఠా వృథారూపసమన్వితాః, పురుషాల్పం బహుస్త్రీకం తద్యుగాంతస్య లక్షణమ్. ౨౪. అఫలాని చ సస్యాని తరుణా వృద్ధశీలినః, అశీలాస్సుఖినో లోకే భవిష్యంతి యుగక్షయే. ౨౬. వర్షాసు పరుషా వాతా నీచాశ్శర్కరవర్షిణః సందిగ్ధః పరలోకశ్చ భవిష్యంతి యుగక్షయే. ౨౭. అశాస్త్రవిహితో యజ్ఞ ఏవమేవ భవిష్యతి, అప్రమాణం కరిష్యంతి నరాః పండితమానినః. ౩౧. శాస్త్రోక్తస్యాప్రవక్తారో భవిష్యంతి న సంశయః, సర్వస్సర్వం విజానాతి వృద్ధాననుపసేవ్య హై. ౩౨. నృకశ్చిదకవిర్నామ యుగాంతే సముపస్థితే, నక్షత్రాణి విలోగాని న కర్తస్థాద్విజాతయః. ౩౩. భిక్షాం బలిమదత్వా చ

కాదు. భగవంతునకు సర్వజాతులయందు సమానప్రేమము కలదు. దానిని ద్రోసిపుచ్చుటొకయపరాధము. ప్రతిజాతికి భగవత్కారుణను పడయఁగోరునధికారము కలదు. మనస్సు పరిశుద్ధముగా నుంచుకొనునధికార మెల్లజాతులకుం గలదు. అదియుత్తమజాతులకు మాత్రమేకలదని యేపురాణములుతెల్పవు. జా

భోక్ష్యంతి పురుషాస్స్వయం, వంచయిత్వా పతీన్ స్నస్తాన్ గమిష్యంతి స్త్రియోఽన్యతః. ౭౦.

మహాభారతారణ్యపర్వము. ౧౮౮ అధ్యాయము.

బ్రాహ్మణాశ్శూద్రకర్మాణ స్తథా శూద్రా ధనార్జకాః. ౩౧. క్షత్రధర్మేణ చాప్యత్ర వర్తయంతి గతే యుగే, నివృత్తయజ్ఞస్వాధ్యాయాః పిండోదకవివర్జితాః. ౩౨. బ్రాహ్మణాస్సర్వభక్షాశ్చ భవిష్యంతి కలౌయుగే, అజపా బ్రాహ్మణాస్తాత శూద్రా జపపరాయణాః. ౩౩. విపరీతే తదా లోకే పూర్వరూపం క్షయస్య తత్, బహవో మ్లేచ్ఛరాజానః పృథివ్యాం మనుజాధిప. ౩౪. మృషానుశాసినః పాపా మృషావాదపరాయణాః, ఆంధ్రాశ్శకాః పుళిందాశ్చ యవనాశ్చ నరాధిపాః. ౩౫. కాంభోజా బాహ్లికాశ్శూరా స్తథాభీరా నరోత్తమ, న తదా బ్రాహ్మణః కశ్చిత్స్వధర్మముపజీవతి. ౩౬. క్షత్రియాశ్చాపి వైశ్యాశ్చ వికర్మస్థా నరాధిప, అల్పాయుషస్స్వల్పబలాస్స్వల్పవీర్యపరాక్రమాః. ౩౭. అల్పదేహా అల్పసారా స్తథా సత్యాః ప్రభాషిణః, బహుశూన్యా జనపదా మృగవ్యాళావృతా దిశః. ౩౮. యుగాంతే సమనుప్రాప్తే వృథా చ బ్రహ్మవాదినః, భోవాదిన స్తథా శూద్రా బ్రాహ్మణాశ్చార్యవాదినః. ౩౯. మునిచ్ఛద్మాకృతిచ్ఛన్నా వాణిజ్యముపజీవినః, మిథ్యాచ నఖరోమాణి ధారయంతి తథా ద్విజాః. ౪౭. అర్థలోభాన్నరవ్యాఘ్ర తథాచ బ్రహ్మచారిణః, ఆశ్రమేషు వృథాచారాః పానపా గురుతల్పగాః. ౪౮. ఐహలౌకిక మీహంతే మాంసశోణితవర్ధనం బహుపాపం

తియందుత్తమమధ్యమాధమతారతమ్యము లేదు. దానికిం జేరిన వారిప్రవర్తననునుసరించి యది యుండును. ఒక్కొక్కజాతి కొక్కొక్కధర్మము ప్రధానమని భగవంతుఁడు లోకప్రవృత్తి నిమిత్తము శాసించెను. దానిని వదలుట భగవదాజ్ఞను శిరసా వహింపక త్రోసివేసినట్లగును. అదిమహాపాపకార్యము. ప్రతిక్షణమున జాతులను మార్చునధికారము సామాన్యమానవులకు లేదు. భగవంతునకే కలదు. ఆలోచించియే పరమేశ్వరుఁ డొనరించెను. వానిని మార్చిన సంకరమగుటయే కాని తత్ఫలము

ఃసంకీర్ణాః పరాన్నగుణవాదినః. ౪౯. ధర్మస్య బలహానిస్స్యాదధర్మశ్చ బలీతథా, అల్పాయుషో దరిద్రాశ్చ ధర్మిష్ఠా మానవాస్తథా. ౫౦. అధర్మిష్ఠైరుపాయైశ్చ ప్రజా వ్యవహరంత్యుత, సంచయేన తథాల్పేన భవంత్యాఢ్యామదాన్వితాః. ౫౧. ధనం విశ్వాసతోన్యస్తం మిథో భూయిష్ఠశో నరాః, హర్తుం వ్యవసితా రాజన్ పాపాచారసమన్వితాః. ౫౨. నైతదస్తీతి మనుజా వర్తంతే నిరపత్రపాః పురుషాదాని సత్వాని పక్షిణోథ మృగాస్తథా. ౫౩. నగరాణాం విహారేషు చైత్యేష్వపిచ శేరతే, సప్తవర్షాష్టవర్షాచస్త్రియో గర్భధరా నృప. ౫౪. దశద్వాదశవర్షాణాం పుంసాంపుత్రః ప్రజాయతే, భవంతి షోడశే వర్షే నరాః పలితినస్తథా. ౫౫. ఆయుఃక్షయో మనుష్యాణాం క్షిప్రమేవ ప్రపద్యతే, క్షీణాయుషో మహారాజ తరుణా వృద్ధశీలినః. ౫౬. తరుణానాం చ యచ్ఛీలం తద్వృద్ధేషు ప్రజాయతే, విపరీతాస్తదా నార్యో వంచయిత్వారహః పతీన్. ౫౭. వ్యుచ్చరంత్యపి దుశ్శీలా దాసైః పశుభిరేవచ, వీరపత్న్యస్తథా నార్యస్సంశ్రయంతి నరాన్ నృప. ౫౮. భర్తారమపి జీవంత మన్యాన్ వ్యభిచరంత్యుత, తస్మిన్ యుగసహస్రాంతే సంప్రాప్తే చాయుషఃక్షయే. ౫౯. అనావృష్టిర్మహారాజజాయతే బహువార్షికీ, తతస్తాన్యల్పసారాణి సత్వాని క్షుభితాని వై. ౬౦.

నొందఁజాలరు. ఈవిషయము సామాన్యులకుఁ దెలియశక్యము గాకయుండును. మాకుం దెలియ కేల పోవునని పట్టుపట్టిన నిహ పరములకు వారు చెడుదురు.

కలియుగమున నట్టిడాంబికులే పెక్కండ్రుందురు. వారు భగవత్ప్రసాదపాత్రుల మనియే చెప్పుకొందురు. అవతార పురుషులమనియు నందురు. వేదశాస్త్రములు రానికారణమున వానితో లాభము లేదందురు. అవి కల్పితము లందురు. ఆమా టలు తుచ్ఛములే యైనను గొందఱు పండితమ్మన్యులు వానికి సంతసింతురు. శిష్యులగుదురు. వారేమో తరణోపాయమును జూపుదురని నమ్ముదురు. అట్లునమ్ముట యంధుని నంధుఁడు నమ్మి నట్లే. లోకమునఁ బ్రఖ్యాతి కల్గుటయే మోక్షమనుకొనువారే యట్లు ప్రవర్తించువారని యెఱుంగుము. ఇంక నా బ్రహ్మర్షిత్వ మునకుఁ గారణములనేకముల గలవు. నాచరిత్రము రామాయ ణమునఁ జదివితినంటివికదా. దానివలన నెఱింగియే యుందువు. అట్టికారణము ఇట్టి ప్రయత్నముగల్గిన బ్రహ్మర్షిత్వము లభించును. నావిషయ మటుండ నిమ్ము. నీప్రశ్నమునకుఁ జెప్పఁదగి నంత వచించితిని. ఇంకేమి వినఁగోరుదవని యాదృతిం బల్కెను. ఆయాదృతికిఁ బరమానందమంది చేతులు జోడించి మహాను భావా! బ్రాహ్మణులయాచారములు తాఱుమాఱగుచున్నవి. ఇట్లే మాఱుచు మాఱుచు శ్రౌతస్మార్తాచారములు నశించునా. నిలుచునా దయమెయి నానతీయవలయునని వేఁడితి. నాప్రశ్న మునకు నవ్వి వత్సా! సనాతనమతము కలియుగమునందుఁ గూడఁ దుదముట్ట నశింపదని నమ్ముము. బహుముఖముల నుండఁ జాలదుగాని శిష్టులకడ నిలువఁజాలును. శిష్టులుగూడ నల్పసం

ఖ్యాకులే యుందురు. వారును బరులు తమ్ముంగాంచి పరిహాసింపఁ గృపణులై యుందురు. తక్కుంగలబ్రాహ్మణులు నామధారకులై సంధ్యావందనాదులుకూడ మాని శూద్రులుపదేశింపఁగా వారికి శిష్యులై యుండఁగలరు. మాంసభక్షణము సాధారణంబగు. సురాపానము పాపహేతువుగా నెన్నఁబడదు. పాపముల నొనరించి యితరులను బాపాత్ములని యాక్షేపించుటయాచారంబగును. విశ్వాసము శబ్దనిష్ఠమేయగు. ధనార్జనమునకై మంత్రముల నుపదేశించుచు వేదాంతమును బోధించుచు సకలదుష్కార్యముల నొనరించుచు లజ్జలేక తిరుగువారే గౌరవముగలవార లయి యుందురు. ఇతరులు వారిజోలికిం బోవక యూరకుందురు. కొందఱు యోగులవలెఁ దిరుగుచు నేదో యొకధర్మకార్యము చేయుదుమని ధనము నార్జించి కుటుంబపోషణము చేయుచుందురు. వారు పరమభక్తులని పామరులు నమ్మి వారికి సేవించుచుందురు. ప్రతిమానవుఁడునుమతస్థాపనము చేయఁబ్రయత్నించి భంగపడుచుండును. స్త్రీలు స్వేచ్ఛగాఁ దిరుగుదురు. పురుషులు వారినేమనఁజాలక వారియుపదేశము వినుచుందురు. సదాచారములు నశించు. పితృక్రియలు వ్యర్థములని పలుకువారింగాంచి యితరులు వానిని జేయ మానుదురు. ఈరీతిగా విప్రులు తిరుగుచు జాతిగౌరవమును బోఁగొట్టుకొని యకార్యముల నెన్నియేఁ జేయ వెనుదీయక యుందురు. ద్రవ్యము తక్కువకాఁగా దానికై తినరానికూడు గుడిచి కలవలపాటొందుదురు. వేదశాస్త్రపాఠము నామమాత్రమగు. ఎవ్వరేఁ జదివినను వారు పరిహాసింపఁబడుచుందురు. ఇట్లు చెప్పసాగిన నెన్నియో గలవు. వీని నుపలక్షణములుగా భావించుకొని

యూహించుకొనుము. పురాణములం బఠింపుము. సర్వము విదితంబగు. ఏకాలమునఁ గాని దాంభికుల చెంతకుం బోవకుము. అని పలికి యూరకుండెను.

ఆమాటల విని యేమియుందోఁపక మహాత్మా! ఎప్పటికైన నీయనాచారములు మార్పునొందునా యని ప్రశ్నించితిని. కలియుగాంతమున నివి నశించును. సత్యయుగము రాఁగా యథాపూర్వముగా సదాచారములు వెలయుననియె. నేనంతట మునికులతిలకా! ఐదువేలయేండ్లకొక్కసారి కృతయుగలక్షణములు పొడసూపునని కొందఱందురు. అది నిశ్చయమా యని ప్రశ్నించితిని. వత్సా! అది కపటాత్ములమాటలు. సర్వవిధముల నట్లుకాఁ జాలవు. కలియుగమునఁ గ్రమముగా నశింపవలసినవే కాని యభివృద్ధి గాంచఁదగినవి సదాచారములలో లేవు. తెలియనివారియుపదేశములకు మోసపోవకుము. ఒక్కొక్కరును శిష్యులంగూర్చుకొనఁ బ్రయత్నింతురు. పామరులు వారినే యవతారపురుషులనుగా భావింతురు; సేవింతురు. ఫలము ధనవ్యయమేకాని వేఱుకాదు. అని బోధించి యిఁక నీతో మాటలాడ నవకాశము లేదు. నీసందేహములింకనుండిన ముందు నీవుపోయి చూడఁదగిన యాశ్రమములయందు మహాత్ములు కలరు. వా రుపదేశింతురు. ఆమాటలనుగూడ శ్రద్ధమై విని శంకావిరహితుఁడ వై మరలి పొమ్మని యొక్కచిటిక వేయఁగా నే నాశిఖరాగ్రమున శ్యామసుందరునిపార్శ్వమున నుంటిని. నాయప్పటియాశ్చర్యము వర్ణనాతీతము.

అంత నాశ్యామసుందరమూర్తి నన్నుంగని నవ్వుచు నాశ్రమముం గంటివికదా. అపాయము లేవియు లేవు

కదా అనియె. మహానుభావా! తమప్రాపున నున్ననా కేయపా యములు గలుగును? అని విన్నవించితి. ఇంక వేఱొకస్థలము కనఁదగు ననఁగానే పరమేశ్వరా! ఈశిఖరాగ్రమును జూచు కోర్కి కలదంటిని. రమ్మని ముందు నడువసాగెను. ఇంచుకసేప టిలో నందుంటిమి. శ్వేతశిఖరమనునామము సార్థకముగ నుం డెను. విశాలసమభాగమందుఁగన్పట్టెను. మేఘమండలము చేతి కింజిక్కునట్లే యుండెను. అందుండి క్రిందిభాగము చూడఁగా విచిత్రముగాఁ గనఁబడెను. పర్వతశిఖరములు కూడ నత్యల్ప ములుగాఁ గనుపట్టెను. అందలివృక్షము లత్యున్నతములు. వానిపైభాగ మదృశ్యము. హిమ మంతటఁ గప్పియుండుటం బట్టి వృక్షములకొసలు దృష్టికిం దోఁపకయుండెను. ఆవృక్షము లపై నామంచులోఁ గలరవములు చేయుపక్షు లగపడెను. ఇదేమి విచిత్రము మహాత్మా యంటిని. అది స్వభావమే కాని విచిత్ర మిందేదియు లేదని పలికెను. ముహూర్తమాత్ర మట నుంటిమి. చూచితివా యనుప్రశ్నము వినఁబడియె. దీనిమహి మము నెఱుంగ నాకుఁ దరమా యంటిని. తనివి వాయలేదని తోఁచెడిని రమ్మని కొంతదూరము పోయినవెనుక నొకగండ శిలను జూపి కుమారా! నమస్కరింపుము. అనునంతలో సాష్టాం గనమస్కార మొనరించితిని. లేచి చేతులుజోడించి నిలిచితి. వత్సా! ఈపాషాణము పరమపావనము. ఇందుఁ బార్వతీపర మేశ్వరులు కొన్నివేళల నుందురు. వారి పాదపద్మాంకిత మీ పాషాణము. ఈశ్వేతశిఖరము పార్వతికి మెచ్చువచ్చునది. ప్రమ థులంగూడి పరమేశ్వరుఁడు సర్వమంగళాంబయు నిందు నివ సింతురు. ఇందు వేంచేసియున్నభవానిని భగవంతుని మును

లు దేవతలు దర్శించి కృతకృత్యు లగుదురు. దీనిపై కెక్కఁగో రకుము. శిరస్సు సోఁక నమస్కరింపుము. ఇది కడువిశాలము. నిండువేడుక దేవతలందఱు నాయాదిమదంపతుల సేవించు స్థలమిది. ఇదియే యీశిఖరాగ్రమున సేవింపఁ దగినది. మఱికొన్నిస్థలములు కలవుగాని యవి మనుష్యుల కగమ్యములు. కావున నింక వేఱొకచోటికిం బోవుద మనునంతలో నాశిఖరము గాని యాగండశిలగాని గోచరింపకక్రొత్తభాగముగోచరించెను.

ఆభాగము చూచుట కింపుగాక భయంకరముగా నుండెను. పర్వతసానుభాగమా యన్నఁ గాదు. శిఖరమా యని పరికించినఁ గాదు. సమభాగమాయన్న నదియుఁ గాదు. ఎంతయోవిమర్శించితిని. ఇంచుకంతయు గోచరింపకయుండెను. ఎందుండియో చెప్పఁజాలనుగాని ఘోరమృగరావములు మాత్రమువినఁబడుచుండెను. మనస్సు భయసాగరమునమునిఁగి దిక్కుతోఁపక యుండెను. ఏక్షణమున నేజంతువు మీఁదఁబడునో యనుతత్తఱపాటు మాత్రమునన్ను వదలకయుండెను. ప్రక్కన శ్యామసుందరమూర్తి యున్నను గూడ నిట్టిభయము కలుగుచున్నదే. ఇఁక నంతట భగవంతుఁ డున్నవాఁడని నమ్మిక యేమూల నుండెనో. ఇంతటిచంచలస్వభావుఁడనుగదా యని నన్ను నేనే నిందించుకొనుచు

"తేషాం నిత్యాభియుక్తానాం యోగక్షేమం వహామ్యహమ్."

అన్నమాటయందు విశ్వాసము కుదురలేదే. ఏటికో యని చింతించుచుంటిని. ఒకప్పు డులికిపడుచుంటిని. మఱొక్కప్పుడు నాలుగుప్రక్కలుకలయంజూచుచుంటిని. కాని భగవంతుఁ డున్నవాఁడు. అందును జెంతనే యున్నవాఁడు. ఇఁక

నాకేమిభయము? మిన్ను విఱిగి నెత్తినఁ బడినను భయము లేదను నమ్మకము తోఁపకయుండెను. అత్యున్నతభాగమునుండి మదగజతుల్యధారలు మహావేగమునఁ బడుచుండెను. మహాగర్తముదయించి పాతాళముదనుకఁ బోవలసియు నావేగము నోర్చి యాపతనస్థల మెట్లు నిలువఁ గల్గెనో చెప్పఁజాలను. అంతటిధారల నోర్చినశిల లెంతసారముగలవియో యూహింపను కూడసమర్థుఁడనుగాను. ఇన్ని భయంకరకారణములుకనంబడఁగా వినంబడఁగా నాశ్యామసుందరునిసాన్నిధ్యమే లేకయుండిననేమగుదునో. అంతలో నాజగన్మోహనాకారుఁడునామనోధైర్యమును దెలిసికొనెను గాఁబోలు. వత్సా! ఏల చింతనభినయించెదవు? భయంపడెదవే ఏల? అని నవ్వుచుఁ బ్రశ్నించెను. స్వామీ! యొకప్రాణము పోఁజాలక నన్నంటి యున్నదంటిని. చక్కఁగా నన్నుఁజూచి పక్కునవ్వి యేమి యంతదురవస్థకుఁ గారణమని యడిగెను. ఇన్నిస్థలములుచూచితిఁగాని యిట్టిచోటీమహాపర్వతమున నీవఱకుఁ జూడలేదు. మనస్సు నిలుకడఁ గాంచునట్లు లేదు. నలుఁగడల భీతికృన్మృగధ్వనులు చెలరేఁగుచున్నవి మిన్నువిఱిగినెత్తిపైఁ బడునట్లున్నది. ఐరావతమంతధార లనేకములు గలుగున ట్లొకమహానది యెందుండియో క్రిందఁబడుచున్నది. దాని యురవడికి భూమి క్రుంగి పాతాళము నేల యంటకున్నదో యని యూహించుచున్నాను. మన మెందున్నవారము? ఇందుఁజూడఁదగినచోటు లెవ్వియో యెఱుంగనేరకున్నాఁడను. వేఱొండుచోటు కనఁబఱచి నాకుందు మాన్పుమీ యని వేడితి. నా మొఱ యాశ్యామసుందరుం డెఱింగెను. చెంతకేతెంచి వీఁపు తట్టుచు నింతియేనా నీకు నాపైఁగలవిశ్వా

సము? మృగధ్వనుల కులికిపడియెదవా. మృగములు పైఁబడి నను నీకపాయము లేదంటినే. ఆమాట మఱచితివా? ఈతావున కేల తోడితెచ్చితినో తెలిపెద వినుము.

"ప్రయోజనమనుద్దిశ్య న మందోఽపి ప్రవర్తతే."
(పనిలేక వెఱ్ఱివాఁడును దిరుగఁడు.)

అన్నమాట యెఱుంగుదువు కదా. చూచినతావులం గలవిశేషములకంటె నిందెక్కుడు మాహాత్మ్యములు గలవు. వానిం దెల్పుటకే పిలుచుకొని వచ్చితిని. భయంపడకుము. ధైర్యముమదిఁబోడసూపినదా. అని ప్రశ్నించె. దిటవు తెచ్చుకొని ఆఁ పొడచూపినది అనుచుండఁగనే యేనుఁగును మించినంతయెత్తుగల బెబ్బులి వడివడిఁ బైనుండి దిగుచుండెను. దానికంటె ముందు వ్యాఘ్రము వచ్చుచున్నదని తెల్పుటకుంగాఁబోలు గండశిలలు దొర్లుచు వచ్చుచుండెను. వానివెనుక నోరు తెఱచుకొని యావులించుజాడఁ గనంబడఁజేయుచు నేనున్నతావునకే సూటిగా వచ్చుచుండెను. నేను బాలరూపధరునిఁ జూచుచుండితిఁగాన దూరమునుండి వచ్చునపుడే చూడనైతిని. అది దిగి వచ్చునపుడు నభోమార్గమునుండి వచ్చుచున్నట్లు తోఁచెను. కాని దానిని వెనుకనిడుకొనివచ్చుగండశిలలు పర్వతశృంగమని తెలియఁజేసెను. ఇంచుక చూచితిని. ఇంకేమిగతియని తోఁచెను. స్వామీ! పులి యదె యని చెప్పఁబోయి మాటరాక ఆమీ యని నోరు తెఱచితిని. మాటరాదు సరికదా దేహమంతయు నల్లలనాడఁ జొచ్చెను. ఒడలంతయుఁ జెమ్మటచేఁ దడిసిపోయెను. ఆతరతుపునాకడకే రాసాగెను. గట్టిగా నన్నుఁ గాపాడుమా యని వేఁడుదమన్న మాటరాదు. పోనీ! దగ్గ

అనుఁ బోయియాపురుషోత్తముని బిగ్గ గౌఁగిలించుకొందము. తరువాతిగతి చూచుకొంద మనుకొనినను గాళ్లు రావు. నేనేమి చేయవలయునో నాకే తెలియ లేదు. ఏమోచెప్పఁబోవు నట్లు పెదవులాడించుటయే గాని యొక్కయక్షరమైనను జాఱి పడకపోయెను. వ్యాఘ్రము పదిబాహువులంతదూరమున కేతెంచెను. నాగతి మఱింత దుఃఖజనక మయ్యెను. ఆపదుద్ధారకుఁడు కదా పరమేశ్వరుఁడు. ఇఁక వీఁడు జీవింపఁడని తోఁచినదేమో. కొండయంతయు మాఱుమ్రోఁగున ట్లొకహుంకార మొనరించెను. వచ్చుచున్నపులి యట్లే నిలిచిపోయెను. ఉన్నట్లుండి పడిపోయెను. తోఁక నాలుగైదుసారు లాడించెను. నోరు తెఱచెను. నాలుక సాఁచెను. మఱి కదలలేదు. క్షణకాలమునకు నించుకపొరలినట్లుండెను. ముహూర్తమాత్ర మట్లే యుండెను. శ్యామసుందరమూర్తి కరతలస్పర్శమున నెక్కడలేనిధైర్యము కలిగెను. ఇఁక దానింబొడుతునా యంటిని. ఏమోకాని పలుకఁ డయ్యెను. దృష్టి దానిపైననే యుంచెను. నాధైర్యముగాని సాహసముగాని పరికింపఁ డయ్యెను. మహాశయులారా! నిక్కము వచించెద. నామాటల విశ్వసింపుఁడు. ఒక్కవెలుగు నేనెన్నఁ డెఱుంగనిది యావ్యాఘ్రమునోటనుండి వెడలి బాలకుని చెంతకుఁ బరుగిడెను. నాకన్ను లద్దానిఁ జూడఁజాలక మూఁత వడియె. ఆవల నేమిజరగెనో నేనెఱుంగను. నాకుఁ జక్కఁగా స్మృతి కలుగునప్పటికి శ్యామసుందరమూర్తి నన్నుఁ జూచుచుండెను. మహాపురుషా! ఇదేమి విచిత్రము? అంటిని. సుస్మితము నటింపఁగా నీకిది విచిత్రముగాఁ దోఁచినది కాఁబోలును. వినుము.

తొలిజన్మమున నీతఁడు విప్రకుమారుఁడు. మారీచవంశజుఁడు. సునీథుఁ డనువాఁడు. సదాచారసంపదగలిగి వేదము పఠించుచుండెను. సహపాఠులంగూడి వేడుకమెయి సంచరించుచుండెను. గురుశుశ్రూష చేయుచుండెను. బుద్ధిమంతుఁడని పెద్దలయందు భక్తిగలవాఁడని పేరుపొందెను. గురుపత్నియు నీతనిఁ బుత్రప్రీతితో నాదరించుచుండెను. కొంతకాల మీరీతిగాఁ గాలము చెల్లెను. వ్యాఘ్రపాదుఁ డనునొకవిప్రకుమారుఁ డీతనితోఁ జదువుచుండెడివాఁడు. అతఁడు క్రూరస్వభావము కలవాఁడు. కాని సూక్ష్మబుద్ధికలవాఁడు. ఈయిరువురకు సత్యధిక మైత్రి కుదిరెను. ఒక్కనాఁడు గురువుపనుపున నడవికిం జని ఫలపుష్పకుశాదుల సంగ్రహించుచు నందుఁ దిరుగు హరిణశిశువునుగాంచిరి. అదియొకమునిరక్షించునది. ఆశ్రమముదాఁటి యివ్వల బాల్యచేష్టలఁ దిరుగుచుండెను. వ్యాఘ్రపాదుఁ డద్దానింజూచి యాశ్రమమృగశిశువని యెఱింగియు సునీథా ఇది యడవినుండునది. ఒక్కరిస్వత్వముకాదు. దీనిం జంపి వండితిందమా యని హెచ్చరించెను. ఈతఁ డామాటలు వినక యిది చాలఁ జిన్నది, కావున దీనింజంపరాదనియె. కాని వ్యాఘ్రపాదుఁ డటవీమృగము లొకనిస్వత్వమునియమము లేదనియు, నందఱకు వానియందు స్వత్వము కలదనియుఁ గాననములు పర్వతములు నదులు భగవన్నిర్మితములుగాన నెల్లరనుభవింపఁదగినదనియు నెన్నియోయుక్తులుదాహరణములునీతులు తెల్పి మనస్సును మరల్చెను. సునీథుఁడు నామాటలకు లొంగిపోయెను. ఇరువురు నొక్కమాటకువచ్చి దానింబట్టుకొనిరి.

అంతలో దానితల్లి యరుదెంచి దూరమునుండియే తనసంత తిని బట్టుకొనుటయుఁ జంపనుంకించుటయుఁ గన్నులారఁ గాంచి బ్రహ్మాండమునందంతట నుపమానములగు విశాలసుందరనయన ములతోఁ దనయార్తిని దెలుపుచుఁ జేయునదిలేక రోదనము గావించుచు నూరకుండెను. ఈయిరువురును దానింబట్టుకొని పడవైచి గొంతునలిపి పొలియించిరి. ఆతరుణమున నామృగము పరుగిడి యాశ్రమాంతరమున సమాధి నూనఁబోవు మునిప్రా ల నిలువఁబడి కన్నీరు వదలుచుండెను. ఆముని మృగమువంతఁ దిలకించి హేతువేమని దానిచెంతకురాఁగా నది తనసంతతియు న్నయెడకు మోరసారించి నడువసాగెను. ఏమిది యచ్చెరువు గా నున్నదని మునియు దానివెంబడించెను. మృగశిశువును వధించి పక్వముచేయ నుంకించు తావునకు వచ్చి నిలిచెను. మునియు దానిం గన్నులారఁ గాంచి సంతప్తహృదయుఁడై వటువులారా! ఈమృగశాబకము మిమ్ముబాధింపదు. మీజోలికి రాదు. సాధుమృగములసంతతి. అందునుఁ గడుంజిన్నది. మీరు బ్రహ్మచారులు. వేదవేదాంగములఁ బఠించువారు. మీగురువు లుత్తములు బ్రహ్మజ్ఞానపరిష్ఠులనిఖ్యాతినొందినవారు.అట్టివారికి శిష్యులరయ్యు నిట్టిపరమఘాతుకకృత్యమును జేయఁబూనుట న్యాయమా? ఇది యాశ్రమమృగపోతమని దెలియఁదగుగుఱు తులు కలవు గదా. ఆవిషయమును జర్చించియు నెఱింగియు మాంసలుబ్ధులై యీఘోరకార్యమును జేసితిరి. కావున మిమ్మూరక వదలరాదు. మీయిద్దఱిలో సునీథుఁ డనుపేరుఁ బరఁగు నీ వల్పపాపభాక్కవు. కాన వ్యాఘ్రజన్మ మెత్తుము. వ్యాఘ్రపాదుఁ డనునీతఁడు కొండచిలువ యై యుండుఁ గాక.

అని శపించి దానిం గని కరుణారసభరితాంతరంగుఁడు కావున బోరున విలపించెను. ఆమునితోడ నామృగజననియు బిట్టు రోదనము గావించెను. అత్తఱిఁ దమయపరాధము నెఱింగి యాయిరువు రామునిపతిపాదములపై వ్రాలి మాయపరాధమును క్షమింపుమా యని ప్రార్థించిరి. శాపముక్తి ననుగ్రహింపవే యని దీనవదనులై చేతులొగ్గిరి. మౌనిచంద్రుఁడు కరుణానీరధి. కావున వారినిజూచి నావచన మమోఘము. సునీథుఁడు కొలఁదికాలమే వ్యాఘ్రరూపముననుండి యొకమహాపురుషుని దర్శనమున శాపముక్తి నొందఁగలఁడు. వ్యాఘ్రపాదుఁడు లక్ష్యలక్షణపురస్సరముగా నీవధము దోషముకాదని బోధించి రెండవవాని నొప్పుకొనఁజేసెను. కావున నజగరమై చిరకాలముండి శంకరుపాదస్పర్శమున శాపవిముక్తిం గాంచఁగలఁడు. ఇదియ శాపవిముక్తిపద్ధతి. అని పలికి మీకీశాపఫలము రేపుదయమునఁ గనంబడును. గురుకార్యముందీర్చి యడవికిం బొండు. అని యానతి యిడి క్రిందఁబడియున్న హరిణశాబకమును దిలకించి డగ్గుత్తికతో హవ్యవాహనా! నీవు త్రిమూర్తిమయుఁడవు. జగదాధారుఁడు—కరుణాస్వరూపుఁడవు. ఇట్టినిన్నే కొలుచు నాకీ యుపకార మొనరింపుము. ఈహరిణశాబకము సజీవమై జననికి నాకు నుల్లాసమును గల్గించుఁ గాక. నేను సత్యమునే యుపాసింతునేని, భగవంతుఁడు సత్యస్వరూపుఁ డగునేని సత్యమే సర్వదా విజయముగాంచుననుమాట వేదవిహితమేని నాయీవాంఛను త్రిమూర్తిమయుండగు హవ్యవాహనుఁడు ఫలింపఁజేయుగాక యని చేతులొగ్గి నిమీలితనేత్రుఁడై తేజస్స్వరూపుఁడగు పరాత్పరుం బ్రార్థించెను. తల్లియుల్లంబు పల్లవింప

మునితల్లుజుచిత్తం బుల్లాసమొంద నాహరిణశాబకము నిద్ర నుండి లేచునట్లు పొరలిపొరలి లేచి. మానినాయకునిచెంతకు వచ్చెను. దానింగాంచి దూరముగనున్నదానితల్లి త్వరపడి వచ్చి తనబిడ్డను నాకుచు నిలువంబడెను. వటువులు తమదు శ్చేష్టకుఁ గుందుచు నింటికింబోయి గురువున కావార్తం దెలిపి తెల్లవాఱకముందే యదవికింబోయిరి. అనునీధుఁడే యీవ్యాఘ్రము. దాని కీదినమున శాపవిముక్తి యయ్యెను. నీకుం దెలిసికొన శక్యముగాని యాకృతితో నొకవ్యక్తి దానికిం గనంబడెను. తద్దర్శనమున నది క్రూరవ్యాఘ్రరూపముం దొఱంగి యూర్ధ్వలోకంబునకుం జనియె. ఇందులకే నిను నిచటికిందోడ్కొనివచ్చితిని. అజగర మీపర్వతముననే నొకచోట నీకుం గనంబడియెఁగదా. దాని కింకను శాపవిముక్తికాలము రాలేదని నమ్ముము. ఇఁక నీస్థలమాహాత్మ్యమును వినుము.

స్వర్ణమందాకిని. (కాంచనగంగ)

వత్సా! తూర్పున నత్యున్నతశిఖర మొక్కఁడు కనంబడియెడిని, చూడుము. అది యాకాశమువలెఁ గనంబడును. పరీక్షించి చూడుము. అత్యున్నతము, తుహినసాంద్రసమాక్రాంతము నగుట శైలశృంగమా యాకాశమా యనుసంశయ మొందవచ్చును. కాని యాకసమునుండి సెలయేఱు ప్రవహించుట కలదా. ఆగుఱుతునుబట్టియైన నిది మహత్తరపర్వతమున నొకశృంగమని గ్రహింపుము. ఆనది స్వర్ణగంగయను పేరంబరఁగును. ఆయున్నతశిఖరమునుండి నిర్గమించుచున్నది. నూటయెనిమిదిధారలుగా నది భూభాగమునకు దిగుచున్నది. అనదిని బట్టియే యాశిఖరమునకుస్వర్ణగంగయను పేరు ప్రసిద్ధమయ్యెను.

నీ కింకను శృంగమేది యనుసందియము తొలఁగినట్లు కాన రాదు. ఆగంగధారలు నిర్గమించుచోటికి నిరుప్రక్కల దృష్టిని బఱపుము. వృక్షము లున్నజాడ లగపడియెడిని. మంచు దట్టముగాఁ బైఁగప్పుకొనినను నల్లఁగా నున్నట్లు కనఁబడుట లేదా. మహోన్నతవృక్షము లట్టులున్నవి. అని యెంత చెప్పినను మహాత్మా! ఆజాడ నాకగపడ లేదంటిని. నవ్వి యొకలతావిశేషమును జూపి దానిపసరు కంటిపై స్పృశింపఁజేయుమనియె. ఆలతరక్తవర్ణముగా నుండెను. దానిపూవులుపచ్చగా నుండెను. పత్రములకుఁ బూవులకు భేద మగపడకుండెను. పరిమళమును బట్టి యిది పుష్పమని యిది పత్త్రమని గ్రహింపఁదగియుండెను. దాని నింతకుముం దెన్నఁడు విన్నదియు లేదు. గ్రంథములను జదువునపుడు నట్టిదున్నట్టు తెలియంగను. చాల వింతగా నుండెను. దాని పత్రసారమును గైకొని కనుల పైభాగమునఁ బూసితిని. ఏమని వర్ణింతును. బట్టబయలుగఁ దోఁచెను. దూరముగానున్న యాయత్యున్నతశిఖరను చెంతనున్న యట్లగపడియెను. మహాత్మా! చక్కఁగాఁ గనుఁగొనఁజాలితి నంటిని.

నవ్వి యామహాత్ముఁడు వత్సా! ఇందుండియే యీమందాకిని యవతరించి యదృశ్యమై యింతకుముందు నీకుఁ గనఁబఱచినచోట స్పష్టముగాఁ గనఁబడును. అంతదనుక భూస్పర్శము కాక పర్వతోర్ధ్వభాగముననే ప్రవహించుచుఁ బోయి యాచోటున దిగి భూమిమీఁదం బ్రవహించును. దీనిచరిత్రమత్యద్భుతము. శతధారలుగాఁ బడఁగారణమే మందువా యొకధారగా నిది యవతరించిన యీపర్వతమే నిలువఁ జాలదని నమ్ముము. ఆగంగావిర్భాగమునకుఁ బైనసున్నదియే శిఖరాగ్రము.

ఇటనుండి సత్రిపాదక్రోశమున్నతిగలదని యెఱుంగుము. ఈశిఖరమునకు శంకరశిఖర మనునామాంతరము కలదు. ఉమామహేశ్వరు లీశిఖరాగ్రమున విహరింతురు. అత్తఱి దేవతాధీశులకే నిది యగమ్యము. ఈశృంగము దర్శనమాత్రమున సకల పాపముల నడంచును. ఈశిఖరాగ్రమున నొకశిలాఫలకము కలదు. అందు శంకరుఁడు పార్వతింగూడి ప్రమథులు సేవింపనుండఁగా జాంబవంతుఁడను భల్లూకరాజు వచ్చి సేవించెను. ఆయన వంశమునకు సంబంధించినభల్లూకము లిందు వేనవేలుగా నున్నవి. మనచెంతఁ బాఱుచున్ననదిని బరికింపుము. గుఱ్ఱము లెన్నికలవో అవి సలిలాశ్వము లనఁబడును. నీటి యేనుఁగులు గలవు. ఈభాగమున విశేషసంఖ్యలుగా మృగము లుండును. స్థలజంతువు లెన్నిగలవో జలజంతువు లన్నియు నిందుఁ గలవని తలంపుము. వనవృషభము లందందు అంకెలు వేయుచున్నవి. అవి మనుజులజోలికి రావు. మాంసభక్షకములు కావు. తృణపర్ణాశనములు. కాని మనుజులు తమ్ముఁ బట్టఁబూనుదురని తోఁచినఁ గొమ్ములం గ్రుమ్మి తప్పించుకొని పోవును. హరిణజాతులనేకములు గలవు. అవి తఱచు నాశ్రమములయందు శయనించును. సాధుతమజంతువులుగాన శాంతధనులగు మహర్షుల పొంతనే యుండును. విశేషించి వ్యాఘ్రాదిక్రూరజంతువులు తమ్ముం దఱిమి చంపుననుభీతి వానికిం గలదు. అట్టియాశ్రమములయందు వ్యాఘ్రాదిక్రూరజంతువులవలని బాధ కలుగదనియు నివాసార్హము లాశ్రమములే యనియు వానికి విశ్వాసము. మునులు కూడ వాని నతిప్రీతిం బెంచుచుందురు. వారు సమాధియందుండుతఱిని వారియంకపీఠముల నవి శయనించి

నెమరు వేయుచుండును. తదంగస్పర్శము పవిత్రమని మౌనులు భావింతురు. ఆహరిణము లీచోటc బెక్కుజాతులు గలవు. అల్లదిగో యొకగుంపు పోవుచున్నది చూడుము. అవ్వియు హరిణజాతికిం జేరినవే. రురుజాతియని దానియవాంతరభేదము. వానియంగములనిండ మచ్చలు గలవు. కొమ్ములమూలముల నెఱ్ఱని మచ్చలుగలవు. తీcగలనమలియు నాకులc జప్పరించియుc దృణమును మేసియు హిమజలములc ద్రావి యవి జీవించును. హరిణములలోనివి యెత్తైనవి. కొమ్ములు వాడిగా నుండనేల యని సందేహింతువా. ఎవ్వరేc దమ్ముc బట్టుకొన వానిసాయమునc దప్పించుకొనc గలమని వానికి నమ్మకము గుదురుటకై యవి నిర్మింపcబడినవనియు నవి యందులకుంబనికివచ్చుననియు నెఱుంగుము. ఇట్టిపావనభాగమును దర్శించితివి. ఇందొక్కమహర్షియాశ్రమము కలదు. దానింజూపుటకే నిన్నిటకుం దోడితెచ్చితిని. అనుచుండునంతలో నొకభయంకరాకారముగలపక్షి పోవుచుండెను. మహాపురుషా! యదేమి జంతువు? భయమగుచున్నదంటిని. శ్యామసుందరమూర్తి నవ్వి వత్సా! పురాణములc జదివితినంటివే. దీని నెఱుంగవా యని ప్రశ్నించెను. బదులిడcజాలక యూరకుంటిని. నాశంక నెఱింగి యిట్లు పలికెను.

బాలకా! ఇదియే గండభేరుండ మనుపక్షి. పక్షిజాతులయందింత క్రూరస్వభావముగలది వేఱొకcడు లేదు. ఇది సదా హింసాకర్మమున జీవింపcగోరును. ఎట్టిమృగమునైన నిది కాళ్లసందున నిమిడించుకొని సులభముగాc బోవును. దానిపాదతాడనమున మృగదేహము రెండగును. ఇది వచ్చువేగమునకే వ్యాఘ్రాదిజంతువులు తూలి యొకయోజనదూరమునcబడును.

మంచియేనుగులు దీనిగాలి సోఁకినంతన వృక్షమూలములఁ బరుండును. వృక్షచ్ఛాయ నున్న నిది రాదని వానిభావము. అనావరణస్థలముల నున్నచో నీగండభేరుండము గజమును గాళ్లం దన్నికొనిపోవును. ఏనుగును దన్ని మోచికొనిపోవఁ గలదా యని సంశయింపకుము. దీనియాకారము భద్రజాతి గజరాజమునకన్న నాఱెంత లుండును. పక్షము లిరువదిబారల వులవిశాలము గలిగి బలిష్ఠము లై యుండును. ఆపక్షివాత మునకుఁ జిక్కిన యేజంతువైనను నిలువఁజాలదు. దానిం బరిశీ లింపుము. గున్నయేనుఁగును జంపికొని పోవుచున్నది. ఒక్క దినము కడుపార భుజించిన నిది పదిదినములదనుక నాహార మును గోరక సుఖముగాఁ దనయావాసమున నుండును. మిక్కిలి భుజించినచో నిరువదిదినములు వెలుపలికి రాఁగోరదు. ఇది వృక్షములనుండుపక్షి కాదు. గుహాంగణముల నివసించును. ఇంతజంతువునకు సర్పమువలన భీతి మెండుగ నుండునట్లు విధి కలదు. అజగరముల నిది లెక్కింపదు. సామాన్య సర్పములం గాంచిన నిది వణఁకుచుఁ బాఱిపోవును. అవి గుహాంగణమున నిది శయనించియుండుతఱి దీనికర్ణవివరమును జొచ్చి యందుఁ గల మృదుపదార్థమును దినును. ఆబాధ కది తాళఁజాలక మృతినొందును. కావుననే సర్పములంగాంచిన నిదిభయంప డును. ఇది యుండుతావునను దట్టముగా మంచు గప్పియుం డును. ఆచోటికి సర్పములు పోఁజాలవని దీనివిశ్వాసము. గం డభేరుండము వేయవిన్న సింహములు శరభములు గడగడ వడఁకును. కాని సాళువము దీని ననలీలం జంపును. అది యంత పెద్దపక్షి కాదు. కాని వజ్రతుండమున దీనిం బొడుచును.

ఆజాతి యీభాగమున లేదు. ముందు చూడఁగలవు. అని పలికి మఱియు నిట్లు పల్కెను.

సిద్ధాశ్రమము.

ఇఁకఁ జూడఁ దగినయాశ్రమమునకుం బోవుదము. అని కొంతదూరము నడచి నన్నుంజూచి వత్సా! ఈసానుమూలమున నల్లదిగో, గండశిల కనఁబడుచున్నదికదా అచ్చటికింబోయినచోఁ జిన్నిద్వారమొకఁడు కనఁబడును. దానింజొరుము. ఆవల నాశ్రమము తోఁచు. నిశ్చయముగా నరుగుమని వీఁపు తట్టఁగా భయమనునది నామది నుండి పరుగిడెను. ఇఁక నేజంకు లేక యరిగెదనని సెలవంది వెడలుచుండఁగా నాపరమపురుషుఁడు నీవెప్పుడు స్మరింతువో యపుడే కనఁబడుదునని యభయప్రదానమున నన్నలరింప నేనాచోటికింబోయితి. అందు గండశిల ఛత్రాకారముగనుండెను. దానిక్రింద వేయిమంది నిలువవచ్చును. దానియందుత్తరభాగమున నొకవివరము గనఁబడెను. చీఁకటిగా నుండెనుగాని మనుష్యుఁడు వంగిపోఁదగినంతమాత్ర మంతర మందుఁగలదు. శ్యామసుందరుని మదినుంచుకొని నిశ్చయముగ నే ప్రవేశింపఁజాలితి కాని ప్రవేశించునపుడు సర్పములు మృగము లున్ననాపని యేమగునా యను శంక మాత్రము కలుగకపోలేదు. ఏమో మొండిధైర్యముచేసి ప్రవేశించితిని. నాలుగుమూరలుపోవునప్పటి కందు వెలుతురు కనఁబడియెను. బాలమూర్తిధరుఁడు చెప్పినట్లే కొలఁదియడుగులు పెట్టుదుగడా యాశ్రమమే గోచరించెను. ఆశ్రమమునఁగా నంతకుముందుఁ జూచినట్లుగాక సమీపముననే శిలాధఃప్రదేశము. అదియే యాశ్రమమని నాకుం దోఁచెను. ఆభాగ

మున కించుకసమీపమునకుంబోవ నందుఁగొందఱు కూరుచుండి పరస్పరము మాటలాడుజాడ కనఁబడియెను. మఱింత సమీపించితిని. వారు నన్నుంగని యేమో చెప్పుకొన్నయట్లుండెను. సాష్టాంగనమస్కారమందుండియే యాచరించితి. నాగోత్రసూత్రముల వినిపించితిని. రావచ్చునన్నమాట కనఁబడియెను. చెంతకుంబోయితి. వారాఱుగురుమునులు. ఇరువురువృద్ధులు. ముప్పురు విగళితవయస్కులుగాఁ దోఁచిరిగాని యంత ముదుసలు లనవలనుపడదు. ఒక్కరుమాత్రముతరుణవయస్కురితులు. ఇట్లాయాఱుగురు నాకు నేత్రపర్వ మొనరించిరి. వారిని దర్శించినంతనే నాకెంతో యానందము భక్తియుఁ దోఁచెను. మరల నమస్కరించితి. వారియనుమతిచేఁ గూరుచుంటిని. ఆసనమొకటి యుండెను. దానిమీఁదనే కూరుచుంటిని. ఆయాసనము నేనెఱుంగనియాకులతోడనో యొకవిధమగునారతోనో యల్లినట్లగపడియెను. దర్భాసనముమాత్రముకాదు. దానిపైఁగూరుచుండఁగా నాగమనకారణంబేమని యొకముని ప్రశ్నించెను. దర్శనమునఁ బావనమతి నగుటకు మహాత్మప్రేరితుఁడనై వచ్చితి నంటిని. ముదుసలిముని వత్సా! ఎఱుంగుదు నీయాగమనకారణమును. మహాపురుషప్రేరితుఁడ వనియు నెఱుంగుదు. చాల సంతోషము. వినఁగోరినవిషయమును దెల్పుము. అనఁగా నేను బ్రాంజలినై మహామునులనామధేయములను వినఁగోరెదను. ఈయాశ్రమనామమును వినఁ గుతూహలము గలదు. ఇవేల యనిభావింపక నాపైఁగలపుత్త్రవాత్సల్యమునఁ దెలుప వేఁడుచున్నాఁడను. అనుటయు నావృద్ధతపస్వి యించుక యోజించెను. ఆకసమువంక దృష్టి నిగిడించెను. మరల నన్నుం

జూచెను. మరలఁ దక్కినమునులంగాంచెను. మరల నాకస మును గనుఁగొనియెను. వారును వృద్ధమునిని గనుఁగొనిరి. ఏమో మాటలాడుకొనిరి. ఆభాష గీర్వాణభాష మాత్రము కాదు. ప్రాకృతము కాదు. సంస్కృతభాషను బోలియుండెను. కొలఁదిక్షణములకు వృద్ధమహర్షి ననుఁగాంచెను. ప్రసన్న ముఖుఁడైనట్లు నాకుఁదోఁచెను. అది యాలోచనమునకుఫలము కాఁబోలు.

వత్సా! చక్కనిప్రశ్నము చేసితివి? కాని మానామ ధేయశ్రవణమునఁ గలుగుఫల మేమియో తెలియకున్నది. నీవు చేయఁబోవుప్రశ్నముల కదిముఖ్యమనియుఁ దోఁచెను. కాన వచించెద. ఇది సిద్ధాశ్రమము. పూర్వ మిందే శంకరుఁడు తప స్సొనరించెను. కామదహన మిందే సాగెను. నాటంగోలె నిది సిద్ధాశ్రమనామమునఁ బ్రసిద్ధమయ్యెను. మహాత్ము లెందఱో తపంబొనరించి సిద్ధిపొందిరనువిశ్వాసమున మేమందఱ మిటఁ జేరితిమి. భగవంతు నారాధించుచున్నవారము. శంకరాజ్ఞ చేతఁ గాబోలు కందమూలాదు లిందు సమృద్ధిగా నుండును. ద్వంద్వబాధ లిందుఁ బొడసూపవు. తుహినబాధయు లేదనియే నమ్ముము. నాత్యుష్ణముగను, నాతిశీతముగ నీయాశ్రమభాగ ముండును. దేవతార్చనము నిమిత్తము పరిమళవంతములు పరమపావనములు నగుసుమము లిందెల్లకాల ముండును. చెంతనే మందాకినీశాఖ ప్రవహించుచుండును. ఆశ్రమము దాఁటి యేకార్యమునకును మేమావలఁ బోవనక్కఱయుండ దు. పుణ్యాశ్రమాంతరదర్శనాపేక్ష గలిగెనేని పోవుదుము. అంతియగాని మాకుఁ గావలసినవస్తువులకొఱకుఁ బోవనక్కఱ

లేదు. ఇది యీయాశ్రమచరిత్రము. ఇందుండుమాపేరులు మునులని తెలిసికొనుట చాలదా. మాపేరులు విన్నఁ గలుగు లాభ మేదియో గోచరింపకయున్నది? మహాపురుషానుమతుఁడవు. కావునఁ జెప్పెదను. నన్నెల్లవారు మైత్రేయుఁ డందురు. ఈతఁ డుద్ధవుఁడు. ఆముని గార్గి. ఆవలిముని శమీకుఁడు. తరువాతితపస్వి జాబాలి. వారికవ్వలఁగూరుచున్నయావటువు శృంగి. ఇవియే నామధేయములు. ఇంక నేమి వినఁగోరెదవు? అన నానందాశ్రువులు వెల్లిగొన నిట్టులు విన్నవించితిని. మహాత్ములారా! మీనామధేయశ్రవణమున నాశ్రవణములే కాక యితరేంద్రియములును ధన్యము లయ్యెను. నాజన్మము కృతకృత్య మయ్యెను. నాపుణ్యములు ఫలించినవి. సకలవ్రతదానము లొనరించితినని స్పష్టమయ్యెను.

శ్లో. "న హ్యమ్మయాని తీర్థాని న దేవా మృచ్ఛిలామయాః,
తే పునంత్యురుకాలేన దర్శనాదేవ సాధవః."

అన్నయభియుక్తోక్తి నమ్మియున్నాఁడ. కావున మహాత్ములరగు మిము దర్శింపనోచితి. నాయొనరించినపాపములు భస్మములయ్యె నని నమ్ముచున్నాఁడను. భక్తి నామది నిఁకఁ బాదుకొనునని తలంచెదను. మునీంద్రులారా! భాగవతాదిపురాణరత్నము లందుఁ దమనామధేయములఁ జదివితిని. పూర్వపుణ్యవశమున నిపుడు సందర్శించితిని. నామనస్సందేహములు తొలఁగు కాలము వచ్చినది. శిష్యుఁ డింక నొక్కమాఱు ప్రశ్నింపవేడుక పడియెడు. సెలవైనఁ బ్రశ్నించు నంటిని. ప్రసన్నవదను లై యట్లే యడుగవచ్చు ననిరి. ప్రాంజలి నై ధన్యమతులారా! తమరెల్లరిచ్చటి కరుదెంచి యెంతకాలమయ్యె. అంతకుముం

దెందు నివసించి యేభూభాగము కృతపుణ్యముగాఁ జేయు చుంటిరి? ఆలుగురొక్కపర్యాయమే వచ్చితిరా? అపుడపుడు వచ్చితిరా? అను నీవాక్యములు ముగియకముందే మైత్రేయ ముని వత్సా! విన వేడుకపడుచున్నాఁడవు. దీని నెఱుంగుటచేఁ గల్గులాభము తెలియఁబడదు. ఐన నుత్తర మిచ్చెదను. అవ ధానమున వినుము. ద్వాపరాంతమున శ్రీకృష్ణనిర్యాణ మున కించుకముందే నేను హిమాలయమున కేతెంచితిని. నీవింతకుముందే చూచియున్న యాశ్రమమునఁ గొన్ని దినము లుంటిని. ఉద్ధవుఁడు మఱి కొలఁదివత్సరముల కరుదెంచెను. గార్గియు జాబాలియు నాకంటె ముందే యిందుఁ జేరి తపస్సు చేయుచుండిరి. కృష్ణనిర్యాణానంతరమునఁ గొలఁదివత్సరము లకు శమీకముని తనయుఁడగు శృంగిని గూడి వచ్చెను. ఇయ్యాశ్రమమున నింకను గొందఱు మునులు గలరు. వారం దందు వృక్షమూలముల వసియించి యున్నవారు. ఈయాశ్ర మము వర్తులముగాగణించిన నొకయోజనము గలదు. ఎందఱో మునివర్యు లీసిద్ధాశ్రమమున నున్నవారు. వారిపేరులు నాకును దెలియవు. ఇదియ మాయందఱయుదంతము. నీమది తృప్తి నొందినదా. వత్సా! ఏల యింతయాసక్తితో నడిగితివో మా యుదంతము నాలకించునపుడు బాష్పముల వదలుచున్నవాఁ డవో వచింపుము. అని పరమాదరమున నడిగెను.

ఆమహాముని యాదరంబునకు సంతసించుచు నిట్లు విన్న వించితిని. పరమపావనము మీవృత్తాంతము. ఇది వినుటకంటెఁ బుణ్యకార్యము వేఱొండు లేదని నావిశ్వాసము. కృతార్థుఁడ నగుట కిదియే నాకుంజాలును ఒక్కవిన్నపముగలదు. దానికి

ను_త్తర మనుగ్రహించి యీదీను నుద్ధరింపుఁడు. సెలవే యని విన్నవించితిని. నాయనా! అడుగుము. తెలిసినవిషయమును దాఁపక చెప్పెదను. అని యాదరము మీఱంబలికెను. మహాత్మా! ఈప్రశ్నమునకు ఫలమేమని యాలోచింపకుఁడు. పామరుఁడను గాన నడుగుచున్నాఁడను. పరీక్షిత్తును శపించినదీశృంగిమహర్షియే కదా. శమీకముని నాఁడు పరీక్షిత్తువైచినసర్పశవమును మోయుచు నారాజేంద్రునిపై నీసుపూనని మహాత్ముఁ డీయనయే కదా అని వేఁడితి. నవ్వుచు నౌనని బదులు చెప్పెను.

ప్రశ్నము—బాలుఁడగుశృంగి రాజును శపించినట్లు.

శ్లో. "తస్య పుత్రోఽతితేజస్వీ విహరన్ బాలకార్భకైః,
రాజ్ఞాఘం ప్రాపితం తాతం శ్రుత్వా తత్రేదమబ్రవీత్.
అహో అధర్మః పాపానాం పీవ్నాం బలిభుజామివ,
స్వామిన్యఘం యద్దాసానాం ద్వారపానాం శునామివ. ౩౩
బ్రాహ్మణైః క్షత్రబంధుర్హి గృహపాలో నిరూపితః,
స కథం తద్గృహే ద్వాస్థస్సభాండం భోక్తుమర్హతి. ౩౪.
కృష్ణే గతే భగవతి శాస్తర్యుత్పథగామినామ్,
తద్భిన్నసేతూనద్యాహం శాస్మి పశ్యత మే బలమ్. ౩౫.
ఇత్యుక్త్వా రోషతామ్రాక్షో వయస్యానృషిబాలకః,
కౌశిక్యాప ఉపస్పృశ్య వాగ్వజ్రం విససర్జ హ. ౩౬.
తతో లంఘితమర్యాదం తక్షకస్సప్తమేఽహని,
ధక్ష్యతి స్మ కులాంగారం బోధితో మేతతద్రుహమ్. ౩౭.
తతోఽభ్యేత్యాశ్రమం బాలో గళే సర్పకళేబరమ్,
పితరం వీక్ష్య దుఃఖార్తో ముక్తకంఠో రురోద హ. ౩౮."

అనునీ శ్లోకములుమూలమునఁ గనఁబడియెడిని. 'గ్రహణధారణ పటుర్బ్బలః" అనునియమము ననుసరించినను బండ్రెండువత్సరములకంటె మించియుండవనుట విరసోక్తి కాదు. ఇపుడు ముప్పదివత్సరములవయస్సుగలవాఁడుగాఁ గనఁబడియెడిని. ఐదువేలవత్సరములు దాఁటినవి. ఇది యెట్లు పొసఁగునా యను శంక యజ్ఞానమునఁ గలిగి బాధించెడిని. దీనిందీర్చి నన్ననుగ్రహింపుఁడని ప్రార్థించెదను.

ఉత్తరము—ముసిముసినవ్వులు గనంబడుచుండఁగా వత్సా! తంత్రములంజదివితివి కదా. ఘుటికాసిద్ధి, పాదుకాసిద్ధి, అంజనసిద్ధి యనునీమొదలగుసిద్ధు లున్నట్లు తెలియదా. జరావ్యాధులు బాధింపకయుండ మూలికాప్రభావమున మును లుందురు. యోగాభ్యాసప్రభావమున నందును. లంబికాదియోగాభ్యాసమున దీర్ఘకాలము జీవింపఁగలుగుదురు. ఈశృంగి బ్రహ్మచారి. విశేషించి యోగాభ్యాసనిరతుఁడు. జితేంద్రియుఁడు. కావున నిర్జరులవలె నుండుట గొప్పది కాదు. అదియు నొకవాంఛయే కావున నేవాంఛలు లేనిమాబోంట్లకు వ్యాధిభయము కల్గదు. గాన జర ప్రవేశించెను. అదియుఁ దొలఁగవలెనన్న నోషధిప్రభావమునఁ దొలఁగును.

ప్ర—స్వామీ! దానిని దొలఁగించుకొనిన యోగాభ్యాసమున కనువగుమార్గ ముండునుగదా. ఇదియు సద్వాంఛయే కదా. అంటిని.

ఉత్త—సద్వాంఛయేగాని జరవలన నేబాధలు మాకుం గన్పడ లేదు. యోగమునకది యంతరాయమును గల్పింపఁజాలదు.

చిరంతనాభ్యాసవశమున నింద్రియములు స్వాధీనమున నున్నవి.

ప్ర—మహాత్మా! భారతభూమిని వీడి యిట నుండఁ గారణ మెఱుంగఁజాలను. ఆశ్రమప్రభావమున మీకుఁ గల్గఁదగిన ఫల మేదియో యెఱుంగను. సిద్ధసంకల్పులు కదా మీరు. తమసన్నిధానప్రభావమునఁ బామరులు జ్ఞానులు కా నవకాశము గల్గును. అధర్మము జంకుచుఁ బావనస్థలములఁ బ్రవేశింపకుండును. ధర్మరక్షణ మందఱకుం గర్తవ్యము కదా. ఆపనిమాని యిందుండుటకుఁ గతమేమో?

ఉత్త—వత్సా! ఇంచుక వచించెదను. ఇపుడు భారతభూభాగమున భగవత్సన్నిధానము స్వల్పము. యుగము కలినామకము. దానిమహిమ కొన్నిదినములు సాగవలయును. దాని కడ్డుపడ రాదు. అధర్మము నుదుపుచుండ నడ్డుట కొకభగవంతునకు సామర్థ్యము కలదు. కాని యితరులకు లేదు. పాపలోకముల నుండఁదగుజీవులు పెక్కుమంది పుట్టిరి. పుట్టుచున్నారు, పుట్టఁగలరు. వారికర్మానుభవముల మాన్పఁ జాలువాఁడు లేఁడు. కర్మానుభవము తప్పదనునది భగవదాజ్ఞ. దానిని దలఁదాల్పవలయును. మావంటివారితప శ్శక్తి యధర్మము నెల్లయెడల నడంపఁజాలదు. సహస్ర సంఖ్యాకులు మునులుచేరినను గలిధర్మములఁ దొలఁగింప సమర్థులు కారు. మును లాకార్యము నేల చేయరాదను శంక నొందకుము. సాగవలసినవి సాగకపోవునా యని తలంచి యుద్వేగమును మానుము.

ప్ర—కలియుగమున నైదువేలయేండ్లకు మరలఁ గృతయుగ ధర్మములు నడచుననియు నది యైదువేలేండ్లుండి త్రేతా యుగధర్మములు సాగ నవకాశ మొసఁగుననియు నవియు నైదువేలయేండ్లుండి ద్వాపరయుగధర్మములు నడవ నవ కాశ మొసంగుననియు నిట్లే రథచక్రమువలెఁ గాలము తద్ధర్మములు మాఱుచుండుననియుఁ గలిధర్మములే సర్వ కాలమునిలువవనియు నాహేతువునుబట్టి యైదువేలేండ్లు మీఱినవి కావున నిఁకఁ గృతయుగధర్మము లారంభించు ననియుఁ గొందఱు పల్కుదురు. ఇదియంతయు సత్యమా? కొంతమాత్రము సత్యమా? అంతయు నసత్యమా?

ఉత్త—నవ్వుచు బాలకా! నీప్రశ్నమునకు నుత్తరముచెప్పుటకు ముందే యొకప్రశ్నము చేసెద. బదులిడుము. అనఁగాఁ జిత్తమంటిని. అయిదువేలయేండ్లు దాఁటి కొలఁదివత్సరము లయ్యెఁగదా. తపస్సెట్లున్నది? వాక్కులయందును బుస్తక ములయందు నాట్యమాడుచున్నది. అడవులనుండి యాశ్ర మములు గల్పించుకొని యందు నివసించువా రెంద ఱున్నారు? అటవీపాలకోద్యోగులు తద్భటులు నున్న వారు. నాల్గుజాతులవారును గ్రామములలో నగరములలో హాయిగా నున్నవారు. ఆయుద్యోగులలోమాత్రము కొందఱు బ్రాహ్మణు లున్నవారు. నిత్యకృత్యములనంబడు ప్రాతస్స్నానాదికము లెట్లున్నవి? ప్రాతస్స్నానము చేయు వారందందు యోగదృష్టింగాంచినఁ గనంబడుదురు. వారిలో ఫలాహారార్థము కొందఱు స్నానముచేయుదురు. మిగిలినవారిలోఁ గొందఱు సంధ్యావందనము చేయుదురు.

అందును గొందఱు మాత్రమే గాయత్రీజపము చేయుదురు. వారిలోను గొందఱుమాత్రమే గాయత్రి చక్కఁగా నుచ్చరింప నసువై యుండు. భస్మధారణము చేయువారు వారిలోఁ గొలఁదిసంఖ్యగలవారే యంటిని.

అందుల కాముని యచ్చెరువంది నిట్టూర్పులు పుచ్చి ధ్యాననిష్ఠనుండి మరల నన్నుం జూచి ఇఁక బ్రహ్మయజ్ఞాదుల మాట యడుగవలసిన యవసరమే కనఁబడదే. అనునంతలో మహాత్మా! బ్రహ్మయజ్ఞము పర్వములయందుఁ జేయువారు కూడఁ గలరు. శ్రాద్ధదినమునందును మానువారు కలరు. అదేదో గొడవయని దాని నెఱుంగనివారు పెక్కుమంది గలరు. తక్కినజ్యోతిష్టోమాదియజ్ఞములు కుండలధారణార్థము చేయువారు కొందఱును, వివాహాదిశుభకార్యములయందు ద్విగుణ తాంబూలాద్యర్థము చేయువారు కొందఱును, భగవత్ప్రీతిగా జేయువారు మిగులసంఖ్యాకులును గలరు. మఱియుఁ గాలము గడువను గడువను యజ్ఞములు క్షీణించుచున్నవి. పంచమహా యజ్ఞములవలన విఖ్యాతిరాఁజాలదుగాన నవి వదలఁబడుచున్నవి. అనునామాటలు కర్ణశూలములుగా నుండుటం బట్టి కాఁబోలు వానిని విన్నంతనే మోము వెలవెలఁబాఱఁగాఁ దోడిమౌనులం గాంచి వింటిరిగదా కలిప్రభావమును. మనమును కొనినటు లయ్యెను. ముందేమి జరగనున్నదో చూచుచుందము. అనిపలికి నన్నుం గాంచి యట్లు పలికెను.

ఉత్త—వత్సా! వినుము. పంచసహస్రవర్షములకొక్క [illegible] యుగధర్మములు మాఱుననునవి కపటోక్తులు. అందుసత్యమిసుమంతయు లేదు. కలియుగమునఁ గృతయుగధర్మములు

నడచుట కల్ల. క్రమముగా నధర్మము ధర్మమనఁబడుచు నది యలవాటుపడి మానవుల కిది యధర్మమని తోఁపక యుండఁ జేయుచుఁ గాలము మార్పునొందినట్లు కనఁబఱచును. ధర్మముదాంభికమనియుఁ దోఁచునట్లు చేయును. భోజననియమము పాడదనియు, నుపవాసములు నిరర్థకము లనియు వ్రతాదులు భోజనాతిశయమునకే యనియు, స్నానము దేహమలిననిర్మూలమునకే యనియు నెల్లరకుఁ దోఁచునట్లు చేయును. అనియతభోజనమున, నపరిశుద్ధఫలాదిభక్షణమున, నాచారవర్జనమున నారోగ్యముచెడియాయుస్సు నశించును. కలియుగమునఁ గొంతకాలము జరగఁగా నాయువు తగ్గుచు వచ్చి వచ్చి పదాఱు వత్సరము లగును. ఆపదాఱువత్సరములును జీవించువారు కొందఱే యుందురు. సర్వకష్టసుఖముల నాయత్యల్పకాలమునందే యనుభవించి వేసరువారు కొందరు. ఒక్కయుగమున నితరయుగధర్మము నారంభవిరామసంధికాలములయం దించుక గానంబడును గాని విశేషించి కనఁబడవు. కృతయుగధర్మములు నడచినచో నాల్గువందలవత్సరము లాయుస్సుండవలయుఁ గదా. అట్టిమాటలు నమ్మరాదు. కలియుగమున వర్ణాశ్రమధర్మములు శూన్యప్రాయము లగుననిపురాణము లెన్నివత్సరములకుముందో చెప్పలేదా. వానిని నాదరమునఁ జూడనికతమున నిట్టిశంకలు గల్గును. అల్పమతులు గురువులై సర్వజ్ఞత్వమును వహింతురని పురాణములయం దుండలేదా. అదేరీతిగా నిపుడు సాగుచుండ నేల వానిని నమ్మరాదు? అట్లు నమ్మకయుండఁ జేయునది. కలికాలమున విజృంభించునధర్మమే గాని వేఱొండు గాదు.

వంచకులు త్రికాలవేత్తలగుదురు! వారినే యెల్లవారు గురువులని పూజింతురు. తెలియనివిషయములఁ దెలిసినచందమున నుపన్యసింతురు. వానిని విని యెల్లవారు నమ్ముదురు. పెక్కండ్రు మతస్థాపకు లగుదురు. వారికి శిష్యులు పెక్కండ్రుందురు. అనధికారులు శ్రుతులం బఠింతురు. కాని తత్ఫలము దుష్ఫలముగాఁ బరిణమించును. శాపానుగ్రహ సామర్థ్య మడుగంటును. వంచనసేయు సామర్థ్యము వెల్లివిరియును. ధర్మకార్యసమాచరణము నశించును. ధర్మకార్యనిరతి యుపన్యాసములయందు మాత్రము నటించును. సత్యము మర్యాద లేక యుండును. అసత్యము గౌరవమును గాంచి యిల వెలయును. స్త్రీలమర్యాద లోక విధముగా మాఱియుండును వారి ప్రాచీనమర్యాద గౌరవమునకు దూరమగును. స్త్రీపురుషుల కన్యోన్యసంగతి హెచ్చును. అదిలోకమునకు మహోపకారమనియుఁ దోఁచును. పరస్పరవంచనాదికార్యములు స్వభావము లగును. కపటస్నేహము పెచ్చుపెరుగును. నిష్కపటమైత్రి యొకానొకచోఁ గనఁబడుచు నదృశ్యమగుచు విద్యుల్లతికవలె నుండును. ఆత్మస్తుతిపరాయణత్వ మధికమగును. పరస్తుతి కార్యానుసారముగ నుండును. పరనింద యెల్లర కలవాటగును. ముఖస్తవముసర్వసామాన్య మగును. పరోక్షస్తుతి యపూర్వమగును. వర్ణాశ్రమధర్మాభిమానము నామమాత్రముగ నుండును. వర్ణాశ్రమ ధర్మదూషణము వృద్ధినొందును. లోకవంచకులు మెండుగ నుందురు. లోకోపకారతత్పరులు మిగుల నరుదుగ నుందురు. ఇట్లు వివరింపఁబూనిన నింక నెన్నియో

విషయములు గలవు. వానినన్నింటిని జేర్కొన నిపు డవ కాశము చాలదు. అని మానివర్యుఁ డూరకుండెను. ఆవా క్కులకెంతయు నచ్చెరువందుచు మరల నిట్లు ప్రశ్నించితి.

ప్ర—మహాత్మా! సంశయింపక యడుగునంత చనవిచ్చితిరి. కానఁ బ్రశ్నించుచున్నాఁడను. మతధర్మములు పాటింపఁదగవని యు, నవి తెలివితక్కువచేఁ గల్పింపఁబడినవనియు, వాని నడంగ ద్రొక్కినఁగాని వాస్తవమగుజ్ఞాన ముదయింపద నియు, మతధర్మములనునవి మానవునియభివృద్ధికి భంగకర ములనియు, నెంతవేగమున వాని నశింపఁజేసిన నంత వేగ ముగా విజ్ఞానము పొడసూపుననియు, నామహాకార్యమున కెల్లరుఁ బ్రయత్నింపవలయుననియుఁగొందఱు పలుకుదురు. ఇది సత్యమా! లేక తెలివితక్కువ ప్రసంగమా? మఱియు,

శ్లో. "చాతుర్వర్ణ్యం మయా సృష్టం గుణకర్మవిభాగశః,
తస్య కర్తారమపి మాం విద్ధ్యకర్తారమవ్యయమ్."

అనుమహాభారతాంతర్గతభగవద్గీతావాక్యము నుదహ రించుచు నీచాతుర్వర్ణ్యము గుణకర్మవిభాగమునుబట్టి వచ్చు చుండునుగాన శూద్రుఁ డైనను వేదాభ్యాస మొనరించిన సద్బ్రాహ్మణుఁ డగుననియు, బ్రాహ్మణుఁడు నీచకార్యరతుఁడైన శూద్రునికంటె హీనుఁ డగుననియుఁ గావునఁ బూర్వకల్పితవర్ణ ములు మార్పునొందఁ దగుననియు భగవత్కరుణ కెల్లవారును బాత్రులే యనియుఁ బలుకుదురు. ఇందలియాథార్థ్యమును సెల వీయఁ బ్రార్థించెదను. పై సిద్ధాంతముక్రొత్తదిగానదానిననుసరించి నచోఁ జండ్రి శూద్రుఁడుగను కుమారుఁడు బ్రాహ్మణుఁడుగను గావచ్చును. కొంతకాలమున కాతనిగుణములను గర్మములను

బట్టి వేఱొకకులమునకుఁ జేరవచ్చును. ఒక్కమనుష్యునిజీవితమునందొక్కఁడే బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులనునాలుగుజాతులయందును జేరి యెన్నియోపర్యాయములు మాఱ్పునొందుచుండవచ్చును. కావునజాతిమతములు నీటిబుగ్గలవలెఁ బ్రతిక్షణమున నడంగవచ్చును. ఈవిషయమున మీభావము నెఱుంగఁ గోరుచున్నాఁడను. మిమ్మే ప్రశ్నించి యీవిషయమును దెలిసికొనుటకుం గలకారణమును బిదప విన్నవించెదను. శిష్యరక్షణబద్ధదీక్షులు గావున మీరీవిషయమును దెలిపి నన్నుం గృతకృత్యుని జేయుదురని నమ్మియున్నాఁడను.

అనునీనాప్రశ్నము ముగియఁగనే యామైత్రేయమహాముని జొటజొటఁగన్నీరు ప్రవహించుచుండఁగాఁ గొంతసేపూరకుండి ధ్యానస్తిమితలోచనుఁడై కన్నులువిప్పి నిట్టూర్పులు పలుసారులు పుచ్చి దీర్ఘముగ యోజించెను. అత్తఱి నాకించుక భయము తోఁచెను. విషాదకరమగు నీప్రశ్నము నేల చేసితిననియే యాభయము. దాన నొడలు వడంకెను. మాటవెడలనంతగా నాకంపము మాఱెను. అద్దానిని గ్రహించి యామునివరుఁడు వత్సా! భయంపడకుము. నీప్రశ్నము నాకు విచారము గల్గించెననియూహించి భయంపడ నవసరము లేదు. నీప్రశ్నము సమంజసమే. నాచింత దానఁగాదు. కాలవిపరిణామమునుగూర్చియే యని నిశ్చయింపుము. ప్రతిక్షణము వంశములు వృత్తులు మాఱుచుండుననుటకన్న దుష్కాలపరిణామ మింకేమిగలదు? భగవంతుఁడిట్లుచెప్పెనను వారందుకాలమునకంటెఁగలికాలము వేఱొండుగలదా? కలికాలమెంత విచ్చలవిడిఁ బరుగిడుచున్నది! ధర్మభీతి నెంతవేగముగ నెడఁబాసెను! అనియించుకనే పూర

కుండి నన్నుం దిలకించి వత్సా! కాలత్రయమును బరిశీలించి యాయాయిప్రాణికోటి కాయాకులములు వృత్తులు కర్మానుసారము విభజించితినని భగవంతునియాశయమని గీతావాక్యము తెల్పును. ఆయాకాలానుసారము మార్చుకొనుఁడని శ్రీకృష్ణుఁడు వచింపలేదు. "తస్య కర్తారమపి మామ్" అనియెడునుత్తర వాక్యము తెల్పున దిదియే. సంసారమునకు లోఁబడితివని యర్జునుఁడు ప్రశ్నించునేమోయని "విద్ధ్యకర్తార మవ్యయమ్" సగుణబ్రహ్మత్వమునను నిర్గుణబ్రహ్మత్వము నంగీకరించువాఁడను నేనే యని యాశ్లోకచతుర్థపాదము బోధించును. ఏయేజాతుల నెట్టియెట్టి వారు జనించి యాయాజాతిధర్మముల నభివృద్ధి చేయుదురో నశింపఁజేయుదురో వారెల్ల నాజాతి గౌరవాగౌరవములకుఁ బాత్రు లగుదురు. పతితులైనచో నరకప్రాప్తు లగుదురు. వజ్రమనుమణియందు నించుకగనో గొప్పగనో మచ్చగలిగిన నందది యల్పమని తెల్పునేకాని జాతిని మార్పఁజాలనట్లు బ్రాహ్మణుఁడు మఱియొకజాతిధర్మముల నాచరించి తనధర్మముల వదలినపుడు తత్పాపవశమునఁ దిర్యగ్యోనుల యందు సంభవము గాంచును. అంతియగాని తావన్మాత్రమున వర్ణాంతరుఁ డనఁబడఁడు. అట్లుచెప్పుట న్యాయము కాదు. ఆజాతిబ్రువుఁ డనఁబడునని యెఱుంగుము. వత్సా! భగవద్గీతలు ప్రమాణములని యంగీకరించువా రింకను గలరని నీప్రశ్న మూలమున నెఱింగితిని. అటులైనచో

శ్లో. "తస్మాచ్ఛాస్త్రం ప్రమాణం తే కార్యాకార్యవినిర్ణయే,
జ్ఞాత్వా శాస్త్రవిధానోక్తం కర్మ కర్తుమిహార్హసి"

అను నీయది భగవద్గీతావాక్యమే కదా. దీనికేమి సమాధానము చెప్పెదరు? స్మృతిశాస్త్రముననుసరించి కర్మముల నాచరింపవలయునని భగవంతుఁడు విధించెను. వానిని దృణీకరించినవారు గీతావాక్యములను దృణీకరింతురనుట కేమిసంశయము? దీనింబట్టి భగవద్గీతలఁ గాలక్షేపమున కుపయోగింతురనియుఁ దదుక్తధర్మాచరణము లేదనియు నిశ్చయింపకతీఱదు. అట్టివారికి గులము లేల? ఆచారము లేల? భగవంతుఁ డేల? కలికాలమునే యాశ్రయింతురుగాక. త్రికాలవేత్తలగుమహర్షులు మతధర్మముల నేర్పఱచిరి. అది తెలివితక్కువచేఁ గల్పింపఁబడిన వనువారుగలరే? వానినడంగంద్రొక్కినఁ గాని జ్ఞానముదయింపదా? అదియా వాస్తవజ్ఞానము? మతధర్మములు మానవునియభివృద్ధికి భంగకరములా? కటకటా! ఎట్టిదుష్టవాక్యము వినవలసివచ్చినది. అట్టివాక్కుల నాదరించువారు పెక్కండ్రుందురుగాక. కలికాలమున నిచ్ఛానుసార మధర్మము వ్యాపించుఁగాక. ఈశ్వరేచ్ఛ యదియే యగు. నిర్మలబీజముల భావిప్రజార్థము భగవంతుఁడు పరికించుఁగాక. వేదశాస్త్రప్రమాణబుద్ధులు కొంద ఱుండినను జాలును. ఇంతియు నీకిపుడు చెప్పందగు సమాధానము. అని యామహర్షి యేమో యోజించుచుండెను. నేనును జాలక్షణము లూరకుండి వారి కీప్రశ్నములవలన నసూయ కలుగలేదని నిశ్చయించి మరల నిట్లు పలికితిని.

మహాత్మా! మఱొక్కవిషయమును గూర్చి ప్రశ్నింపవేడుకపడుచున్నాఁడను. సెలవే విన్నవింతు. తమయమూల్యభగవదారాధనకాలమును వ్యర్థముచేయుచున్నాఁడని విసుగు

నొందరని నమ్మెదను. మీవంటినిర్మలస్వాంతులు నావంటియల్ప మతికి దొరకు టెట్లు?

అనునాప్రార్థనము విని యించుక నవ్వి వత్సా! ఏల జంకుపడియెదవు? అడుగుము. కలియుగవార్తాశ్రవణమున నించుక యచ్చెరువు కలుగుచున్నది. నీ మదింగల శంకాలేశ ములం దీర్పంబూనియే కాచియుంటిని. భగవదాజ్ఞ మెయి నీవరు దెంచితివి. కడుంగడు సంతోషించుచున్నాఁడను. అని యా మైత్రేయముని పలుకఁగా నిర్భయమున నిట్లు ప్రశ్నించితిని.

ప్ర—ఈప్రస్తావ మేలయని మాఱుపలుకక యీపాదసేవకుని ప్రార్థనమును జెల్లింపుఁడు. కొందఱు వృద్ధులు తమరు మా దేశము నుద్ధరింప దయచేయుదురనియుఁ గ్రొత్తయాచార ములు నెలకొల్పి యెల్లరఁ బరిశుద్ధాత్ములనుగా నొనరింతు రనియుఁ బలుకుదురు. వీరభోజవసంతరాయలని తమకుఁ బేరు గల్గునని కొందఱందురు. మఱికొందరు తమ రవత రించితి రందురు. ఇంకనుంగొందఱు తమరొక్కమహాత్ముని యం దావేశింతు రందురు. అపుడు వర్ణాశ్రమధర్మములు బూటకములని మీరుపదేశింతురనియు మఱికొంద అందురు. పెక్కండ్రు పెక్కురీతులఁ బలుకుచున్నారు. ఇందెంతమాత్రము సత్యము గలదు? తమ రింతదనుక వర్ణాశ్రమధర్మములు తాఱుమాఱయ్యెనని నేఁ జెప్ప విని చింతించితిరి కదా. అట్టిమీరె ట్లుపన్యసించి యవి నిరర్థక ములని నిరూపింతురు? ఈ సంశయముఁ దీర్చి నన్ను గ్రహింపుఁడు. అని మఱియేమియుఁ బలుకక యూరకుం టిని. నాప్రశ్నము ముగియుట కించుకముందే మోమునఁ

క్రోధావిర్భావలక్షణములు తోఁచెను. బొమ్మ లించుక ముడివడియెను. అధరము కంపించెను. దేహమంతయు నించుక చలించినట్లే నామదికిఁ దట్టెను. అత్తఱి నాకు స్వామీ! యీక్రోధము నన్నేమి చేయునో కదా యనుశంక జనించెను. దాన బుద్ధితక్కువయగుటఁ బ్రశ్నించితినే. ఇఁకఁ జేయు నుపాయమేది? నాగతి యేమగును? మహాశాంతాత్ముని మోమునఁ గోపలక్షణము లగపడుచున్నవే! నన్ను రక్షించు వా రెవ్వరు? అనునూహ కలుగఁగనే నెవ్వరో వీఁపును దట్టి భయంపడకుము. అని హెచ్చరించినట్లయ్యెను వెనుకకు దృష్టిని బఱపితిని. కాని యందెవ్వరు కనఁబడ లేదు. శ్యామసుందరమూర్తియే యైయుండునోపునని నిశ్చయించి యాకస్మికముగా భీతితొలఁగి ధైర్యోత్సాహములు కలుగుట కానందించి యుత్తరమునకై యెదురు చూచుచుంటిని. ముహూర్తమాత్రము వారిమోమును జూడక క్రిందుచూచుచుంటిని. తలయెత్తి మైత్రేయుమోమును జూచితిని. అత్తఱి నే ననుకొనినరీతి మహత్తర కోపమాకృతిందాల్చినయట్లు కనంబడియెను. కాని యంతటి కోప మామోమునఁ దాండవమాడుచుండినను నాకించుకంతయు భీతి కలుగక పోవుట భగవదనుగ్రహ మనియే తలంచితిని. అంతలో నామైత్రేయునిమోము వింతగ మాఱెను. సుముఖముగఁ దోఁచెను. ఇంక నాప్రశ్నమునకు బదులు వచ్చునన్నయాశ జనించెను. ఇంచుక సేపు సమాహితచిత్తుఁడనై యుంటిని. అంత నామహర్షి నాపై దృష్టినిలిపి

ఉత్త—వత్సా! నీ ప్రశ్నము నాకత్యంతవిషాదమును గల్గించి నది. దాన నీపై నాకాగ్రహము లేదు. కాని లోకమున నెందఱు ధూర్తులు కలరు? వారి యసందర్భప్రలాపముల కర్థము గలదా? వారిమాటల నమ్మువారును బెక్కండ్రు కలరనుటయే విషాదమును గల్గించెను. కానిమ్ము. కలికాల మున నింకనిట్టి వెన్నియో జరగఁగలవు. ఎందఱెందఱవత రింతురో వచింపఁదరముకాదు. కలికాలప్రారంభమునందే యిట్టులుండఁగా నిఁక నాకాలము నంతరమున నంతమున నెట్టివిచిత్రములు కలుగునో! ఇఁక నుత్తరమును వినుము. భగవంతుఁడే యేకారణమున నేనవతరించును. లేక తనయం శమునో, తదేకదేశమునో, యొకరియందుఁ జేర్చును. పరశు రామవ్యాసాదులట్టియవతారపురుషులే యని యెఱుంగు ము. మేమన్ననో భగవత్పాదసేవకులము. తత్సేవచే నొక యానందముగలుగునని నమ్మియున్న వారము. ఒకప్పుడద్దాని ననుభవించుచుండుటయుఁ గలదు. ఎప్పుడే నొక్కక్షణకాల మాయానందము ననుభవించునదృష్టముకలదా యని య హోరాత్రములు పరాత్పరపాదారవిందముల ధ్యానించుచు నుండు మే మవతరించుట యనఁగా నసంగతము కాక వే ఱేమగును? సర్వదా యిది యనృతము. ఎవ్వరో ధూర్తులు కల్పించి గౌరవము నొందవలయునని ప్రవర్తింతురని తోఁ చెడిని. ఇట్టి కల్పనల నమ్మకుము. నాయవతారకల్పనమున నేమేని సనాతనవర్ణాశ్రమధర్మములకు హాని కలిగినదా? తెలు పుము. విని విషాద మనుభవింతును. అని యూరకుండెను.

నేను నామాటల కద్భుతంబందుచుఁ దెలిసినవిషయమును దాఁచిన శపించునేమోయన్న భీతిచే నిట్లు పలికితిని. మహాత్మా! పరిశుద్ధచిత్తమున్నంజాలుననియుఁ, బ్రాఁతయాచారములు, యజ్ఞాదికర్మములు వదలవలయుననియు, దానిచే జగద్గురుదర్శనమగుననియు ముక్తి గలుగుననియుఁ గొంద ఱుపదేశించుచుండఁగా విన్నాఁడను. అనఁగనే మైత్రేయమహర్షి చెవులు మూసికొని హరిహరీ! నాకేమి దుష్టగ్రహచారము పట్టినదో తెలియదనుచుఁగన్నీరువదలెను. నేనేలయీమాటలుచెప్పితినని నేనును విచారించితిని. కొలఁదినిమేషముల కాముని వాక్కులిట్లు వెడలెను. వత్సా! ఒకమాట చెప్పెద. చక్కఁగా నాలకింపుము. చిత్తము పరిశుద్ధముగా నుండవలయునన్న ననేకసత్కర్మముల నాచరించుచు, యోగానుష్ఠానము చేయుచుఁ గర్మఫలము నించుకంతయుఁ గోరక భగవత్పాదారవిందములకే సమర్పించుచు ననేకజన్మముల నీరీతిగా నాచరించినఁ గాని కలుగదు. స్వేచ్ఛగాఁ జరించుచు నిష్ఠాహారముల నియమము లేక భుజించుచు నెల్లరతో సర్వదా మాటలాడుచు నుండువారి కాచిత్తశుద్ధి కలుగుననుమాట గగనకుసుమమే యని నమ్ముము. శిష్యుల నభివృద్ధిచేసి దానఁ గీర్తి సంపాదింపఁగోరి తెలియనివిషయములఁ దెలిసిన ట్లుపన్యసించుచు నుండువారు దాంభికు లనఁబడుదురు. వారి కేవిషయము తెలియదు. జగద్వంచకులు. రామకృష్ణాద్యవతారలక్షణము లెట్టివో పురాణములనుండి గ్రహించితివి కదా. వీరియందా లక్షణము లున్నవా? వేదములు ప్రమాణములు కావనువారు నాస్తికప్రాయులుగాక మఱేమగుదురు? వారిమాటలనమ్మువారు

మఱియెంతయజ్ఞానులు. ఒకప్పుడు వారిమాటలునమ్మినను ఆవిశ్వాసము చిరకాలముండదు. క్షణభంగురమన్న నీతి కుదాహరణము గనుండును. ఆయుపన్యాసములకుఁగాని వారియుపదేశములకుఁగాని మూల్యముశూన్యమే. కావున నట్టివారిమాటలను సాధువులు నమ్మరు. నమ్మువారే యధికసంఖ్యాకులందు వేని వారజ్ఞానప్రధానులు. మతతత్త్వము వారెఱుంగరు. అట్టివారిసంఖ్యయెంతవృద్ధిగాంచిననేమి? వారెల్లఁ గలిపురుషాంశము గలవారే. కావున సనాతనధర్మము నశించునని భయంపడకుము. అది కాలానుసారము క్షీణించినట్లు కనఁబడినను మరల వృద్ధి నొందఁగలదు. దాంభికులమాటలకుఁ జెవియొగ్గకుము. స్వేచ్ఛాప్రవర్తకులకు వేదమార్గములు గిట్టవు. అవి వారిస్వేచ్ఛనడ్డగింపఁ జూచును. కావున వారు బౌద్ధతుల్యులు. నాయవతారమని పల్కువారు వంచకులని తలంపుము. నే నెవ్వారియందు నావహింపఁజాలను. భగవత్పాదపద్మములయందావహింప నాతలంపూహించుచున్నది. అది యెప్పుడగునో అపుడే కృతార్థుఁడనగుదును. మహర్షులు లోకవ్యవహారములయందుఁ బాల్గొనరు. వారు నిస్సంగులుఁగా నుండఁగోరుదురు. నీప్రశ్నమునకు బదులుచెప్పితిని. మఱేమి వినఁగోరుదువు?

అని మైత్రేయుఁడు పలుక నాకచ్చెరువు చింతయుఁ గలిగెను. లోకమున నెందఱెన్ని వేషములఁ దాల్చుచున్నారన్న యూహ కలిగెను. అయిన నింకఁ బ్రశ్నింపకయుండుట మంచిది గాదనియుఁ దోఁచెను. వారికి నాయందుఁ గలవాత్సల్యము మఱియెంత నన్నుఁ బ్రోత్సహించెను. ఇట్లు మరలఁ బ్రశ్నించితిని.

ప్ర—మైత్రేయమునీంద్రా! శ్రీమద్భాగవతమున విదురునకుఁ దమరు వర్ణాశ్రమధర్మములంగూర్చి యేమి యుపదేశించితిరి? ఆయుపదేశమునకు విరుద్ధముగాఁ గాలము మాఱినందున మీరు కాలానుసారము మాఱి వర్ణాశ్రమధర్మముల వదలవలయునని బోధించితిరని తెలుపుచున్నారు. ఇందలి యాథార్థ్యము నెఱుంగఁ గోరుచున్నాఁడను.

అనునామాటలు ముగియఁగనే యామైత్రేయముని నన్నుం గాంచి బాలకా! శ్రీమద్భాగవతమున విదురునకు నాకు సంవాదము గలదంటివే. దానిం జదివితివి. నే నేమని విదురునకుం జెప్పితినో యెఱింగితివికదా. వర్ణాశ్రమధర్మముల వదలవలయునను టకంటెఁ బాపము వేఱొక్కటి కలదా? అదినాస్తికులు పలుకుమాట. బదులుచెప్పెద వినుము.

ఉ—కర్మము లనేకప్రకారములు. అందఱి కన్నిరూపముల నవి ప్రతిఫలించుచుండును. సుఫలదుష్ఫలము లందఱకు సమానములు కావు. ఏయేధర్మముల నెవ్వ రెవ్వ రాచరింప నప్పాలో వారొనరించిననే యవి ఫలమునిచ్చును. రాజసింహాసనమున నితరులు కూరుచుండ రాజ్యలక్ష్మి వారికిం జేకూరునా? అట్లే వర్ణోచితకర్మములునని యెఱుంగుము. స్వస్వవర్ణోచితకృత్యములను భక్తిమై నొనరించినచో ఫలము సమానముగాఁ గల్గును. పౌండరీకము చేసినవిప్రునకు, ఖలయజ్ఞము భక్తిభావమునఁ జేసినశూద్రునకు ఫలము సమానముగా స్వర్గమున లభించును. శూద్రుఁడు పౌండరీక మొనరించినను విప్రుఁడు ఖలయజ్ఞము సులభము కదా యని యాచరించినను ఫలము శూన్యముమాత్రమేగాక విపరీత

ముగాఁ బరిణమించును. మంత్రసహితముగాఁ గర్మములు చేసినవిప్రునకు, మంత్రరహితముగాఁ గర్మములఁ జేసినశూద్రునకు దేవతలు పితరులు సమానముగా దయచూపుదురు. కావునఁ బక్షపాతము దేవపితృములకు లేదని యెఱుంగుము. తారతమ్యము లేకలోకప్రవృత్తి సాగదు. ఎల్లరు రాజులైనను, ఎల్లవారు సేవకులైనను రాజ్యపాలనము సాగదు. రాజు సేవకుఁడు నను భేద మేల యుండవలయునని ప్రశ్నింపరాదు. ఆప్రశ్నము తెలివితక్కువనే తెల్పును. రాజసేవకులకు భేదము కల్పించినందున దేవతలు పక్షపాతము గలవా రనరాదు. కర్మానుసారము మర్యాద కలుగుచుండును. కొందఱు చిరకాలము జీవించుటయు మఱికొంద ఱల్పకాలమునమరణించుట యేల యని ప్రశ్నించు టెట్టిదో యీప్రశ్నము నట్టిదియే యగు. ఏకాలమునఁ గాని మానవులందఱొక్కరీతిగా నుండరని నమ్ముము. దేవతలట్టివారే. సింహమున కేల యంతబల ముండవలయు? నక్కకేల యుండలేదు? అని ప్రశ్నించిన లాభ మేమి? కర్మములు బహువిధములని, తము చేసికొన్నకర్మముల ననుసరించి జన్మముకలుగునని, ఆజన్మమునకుఁ దగినకర్మముల నాచరించిననుత్తమజన్మము కలుగునని యెఱుంగవలయును. ఏజాతియందైన నుత్తమజ్ఞానముకలవారు ముక్తు లగుదురు. బ్రాహ్మణుఁడై పుట్టినఁగాని ముక్తిలేదని వాదించువా రల్పమతులు. అట్టినిర్మలజ్ఞానము కలుగుటకే వర్ణాశ్రమధర్మములు నియమింపఁబడినవి. మహాపురుషదర్శనాదులవలన నేజాతికిఁగాని నిర్మలజ్ఞానమలవడవచ్చును. దాన వాఁడు ముక్తినొందును. కావున నట్టి

ముక్తివిశేషవిధి కుదాహరణ మగును. ఎల్లవారికి నది లభిం పదు. వత్సా! వర్ణాశ్రమధర్మములు నిరర్థకము లనువారి కంటె మూర్ఖులు గలరా? భక్తికెల్లవారు సమానులే యన వచ్చుఁ గాని యది యెల్లవారి కొక్కరీతిగా ఫలము నీఁ జాలదనిమాత్ర మెఱుంగుము. ఏల? ప్రహ్లాదునివలె నెల్ల భక్తులు భగవత్కరుణ కేలపాత్రులు కాఁగూడదు? భగవం తునకుఁ బక్షపాతము లేదే? అన్నలాభ మేమి? ఈనియమ ముచేతనే యెల్లవారు నొక్కవిధమగుకర్మములను జేసిన వారు కారనియుఁ దమకర్మముల ననుసరించి ఫలములు గలుగుననియు నెఱుంగవలయు. వేదములు శాస్త్రములు పనికిరావనియు, నెవరికిఁ దోఁచినట్లు వారు ప్రవర్తింపవల యుననియు, నిర్బంధములు వృద్ధికిఁ బ్రతిబంధకము లనియు వాదించువా రల్పమతులు. తొలుత నిర్బంధము లుండవల సినవే. అవి లేకున్న మానవుఁడు బుద్ధిమంతుఁడు కాఁజా లఁడు. బాలుని స్వేచ్ఛగా వదలినచో వాఁడు చెడిపోవును. ప్రేమముననే వాని నిష్టానుసారము పోవకుండ నిర్బంధించి వానివృద్ధి కనువగుత్రోవలను దెల్పుచుండవలయుననియే శాస్త్రము లుపదేశించును. అంతియగాని వానిపై నలుక పూనుమని యేశాస్త్రము తెలుపలేదు. వేదములు సనాతన ములనియు, నవి యాజ్ఞాపించినట్లు నడుపవకయున్న మాన వుఁడు భగవత్కరుణకుఁ బాత్రుఁడు కాఁజాలఁడనియు దుష్ట కర్మముల నొనరించినవారు తెలిసికొనఁజాలరు. అట్టివారికి నమ్మకముపుట్టింపఁ బూనుట యంతమంచిపనికాదు. అది ఫలిం పని పని. కాన వ్యర్థాయాస మగు. కర్మాసక్తులు కానియలసులే

యితరుల కట్లు బోధింతురు. వారి ననుసరించువా రట్టివారే. వారినిగుఱించి చింతించిన లాభ మేమి? కలియుగమునఁ గర్మముల నాచరించువా రత్యల్పసంఖ్యాకులు. ఆస్తికప్రాయులు పెక్కండ్రుందురు. కలియుగస్వభావ మదియేకాన దానిం గూర్చి చింతించి లాభము లేదు. విదురుఁడు నన్నుం బ్రశ్నింపఁగా నే నిట్లు పల్కితిని.

శ్లో. "ముఖతో వర్తత బ్రహ్మ పురుషస్య కురూద్వహ,
యస్తాన్ముఖత్వాద్వర్ణానాంముఖ్యోఽభూద్బ్రాహ్మణో గురుః.
బాహుభ్యో వర్తత క్షత్రం క్షత్రియ స్తదనువ్రతః,
యో జాతస్త్రాయతే వర్ణాన్ పౌరుషాన్ కంటకక్షతాత్. ౩౧
విశో వర్తంత తస్యోర్వో ర్లోకవృత్తికరీర్విభోః,
వైశ్య స్తదుద్భవో వార్తాం నృణాం యస్సమవర్తయత్. ౩౨
పద్భ్యాం భగవతో జజ్ఞే శుశ్రూషాకర్మసిద్ధయే,
తస్యాం జాతః పురా శూద్రో యద్వృత్త్యా తుష్యతే హరిః.
ఏతే వర్ణాస్స్వధర్మేణ యజంతి స్వగురుం హరిమ్,
శ్రద్ధయాత్మవిశుద్ధ్యర్థం యజ్జాతాస్సహ వృత్తిభిః." ౩౪

శ్రీమద్భాగవతము. ౩స్కం. ౬ అధ్యాయము.

ఇదియే నాయభిప్రాయము. అపు డిట్లు పలికి యిపుడు మతమును మార్చుకొని తుచ్ఛవాక్కు లేల పల్కుదును? అట్లు నేను బల్కితినని వంచకులు పలికినను లోకులు బుద్ధిమంతులే యైన నమ్మరు. దుర్బుద్ధులు నమ్మిన నేనేమి చేయఁగలను? అని పలికి యామైత్రేయముని యూరకుండెను.

వారి యాశయము చక్కఁగా నెఱింగి నేనేమియు మాటలాడక కొలఁదినిమేషము లుండి మహాత్మా! సర్వసంశయ

ములు తీఱినవి. తమపాదదర్శనమునఁ గృతార్థుఁడ నైతిని. ఇఁక నాకుపదేశింపఁదగు విషయములను దెల్పి ధన్యుంజేయుఁడు. నాకేమికావలయునో నేనే యెఱుంగఁజాలకున్నాఁడను. అని పలికి యూరకుంటిని.

మైత్రేయమహాముని వత్సా! గురూపదేశమునొందినవిష యమునే చక్కఁగా నభ్యసింపుము. దేవతాద్వేషము నీకు లేకుం డుట నీపూర్వకర్మవిశేషము. నీవభ్యసించుయోగమే చాలును. ఉపాసించునపుడు జపమాలికపై దృష్టి నునిచినను వదలి నను దేవతాపాదారవిందములయం దునుచుట ముఖ్యము కదా యని నీవూహించినయది సత్యమే. సంఖ్యలేక చేసిన జపము ఫలించదనుట పామరులకోలకు. నీవు నమ్మియున్న దేవత సత్త్వ రూపిణి. కావున సర్వదా నీకు మనోమోదము నొసంగఁజాలును. విగ్రహార్చనము మానితివి కాన నాయుపదేశమావిషయమున నిఁక నక్కఱలేదు. అహంకర్తృత్వమును మాని యాపరమే శ్వరినే నమ్మియున్నాఁడవని యెఱుంగుదును. ఆదేవతయే కదా నిన్నిక్కడకుం దెచ్చెను. ఆపరమేశ్వరికరుణకుం బాత్రుఁడవు కాన నిన్నాశీర్వదించుచున్నాఁడను. ఇఁకఁ బొమ్ము. మేమును యోగనిష్ఠ నుందుము. కన్నులు మూసికొనుమని యామహాత్ముఁ డాజ్ఞాపించెను. నే నట్లే చేసితిని. కన్నులు తెఱచునంతలో శ్యా మసుందరచక్రవర్తి నన్నెచ్చటనుండి పొమ్మనెనో యాచోట నుంటిని. నాపార్శ్వమున నామహాపురుషుఁడు తోఁచెను. వారి దర్శనమున నాకుంగల్గినయానందపారవశ్యమునకుఁ బరిమితియే లేకుండెను. ఆమహాత్మునింగాంచుచు నానందబాష్పములు ధార గాఁ బ్రవహింప నూరకుంటిని. శ్యామసుందరమూర్తియు బాల

కా! వేఱొకచోటు కనఁబఱచెద. రమ్ము. అని ముందు నడువ సాగెను. నేనును బోవసాగితి. వేగమున నడచుచుండ నొకశిఖ రము దృగ్గోచరమయ్యెను. ఇంతకుముందుగాఁ జూచినతావు నకుఁ బడమటిభాగమున నది యున్నట్లు పొడకట్టెను.

అద్భుతశిఖరము.

ఆశిఖరమును జూడఁగనే నాచిత్తమున నొకవింత దోఁచెను. అదియొకరమ్యహర్మ్యమైనట్లును, దానియందుఁ బెక్కం డ్రుదేవత లుండినట్లును వెల్లముగ నాకగపడియెను. ఏమి యుందోఁయని నిలుచుంటిని. వెనుకకుఁ దిరిగి చూచి కుమా రా! ఏమట్లు నిలుచున్నాఁడవు! దీనిసొబగు చూచియా? నాచెంతకు రమ్ము. అని పిలువ నేను శ్యామసుందరమూర్తిదరికరి గితి. వ్రేలు చూపుచు దానింజూడుము. ఇదియే యద్భుతశిఖ రము. ఇది యున్నయట్లు మానవు లిటీవలఁ గనుఁగొనిరి. మన మింతకుముందు చూచినశిఖరమున కిది పశ్చిమభాగమని యెఱుంగుము. ఈశిఖరము దూరమునుండి పరికించిన యంబ రమున మేఘమాలికరీతిఁ గనఁబడును. దీనియున్నతము సార్ధ క్రోశద్వయము. (28278 అడుగులు. అనఁగా నైదుమైళ్లు 2 ఫర్లాంగులు. 186 గజములు) అద్భుతాకృతిగలది. చూచు వారల కిది యొకహర్మ్యముగాఁ గనంబడును. దీనియందు సిద్ధులు నివసింతురు. వేనవేలుగాఁ గనఁబడుదురు. వారెల్ల భగ వదారాధనతత్పరులు. మర్త్యలోకమునకు మేలుగోరువారు. ఆసిద్ధులు రెండుతెగలుగా నున్నవారు. పితృదేవతలకు సంబం ధించినవారు కొందఱు దేవతలకు సంబంధించినవారు కొందఱు. అందుఁ బితృసంబంధము గలవారు తమతమగోత్రాభివృద్ధినే

గోరుచుందురు. దేవతాసంబంధముగలవారు సకలప్రజాభి వృద్ధిని గోరుదురు. ఇదియే వారికిం గలభేదము. నాప్రేలుమూలముగాఁ జూడుము. అల్లదో యొకవృక్షషండము గనంబడును. దానినడుమ నొక యాశ్రమమున్నది. చూడుము. కనఁబడుచున్నదియా? పరికింపుము. కనఁబడకున్నను మోమోటమిఁగనఁబడినదనకుము. అనఁగా జక్కఁగాఁ గానంబడినది. తమయనుగ్రహమున్నఁ గానరాని దెద్ది? అని పలికితిని. నవ్వి యాశ్యామసుందరమూర్తి వత్సా! ఆయాశ్రమమున సిద్ధులు పెక్కండ్రుగలరు. నరనారాయణులను నాదిమమునులు కొంతకాల మిందు నివసించి తపముచేసిరి. ఆయాశ్రమమునకుఁ గొంతదక్షిణభాగమున నొకసానువు కనంబడును. దానినుండి యొకనది ప్రవహించుచున్నది. చూచితివా. ఆజలమువెంటఁ బెద్దకొండలవలెఁ గొన్నిపడుచున్నవి. ఏమని నీయూహా? అనఁగా నవి పర్వతశిఖరము లంటిని. పక్కున నవ్వి బాలకా! కాదు కాదు. అవి తుహినము గట్టిపడఁగా గండోపలములవలెఁ గానంబడును. మంచుగడ్డలు సుమా! అవి కరఁగఁజాలవు. జలమున నుష్ణగుణము లేనికతన నాజలమున మునుఁగుచుఁ దేలుచునవి పడుచుండును. అవి సర్వదా జలవేగమున నాకృష్టములై పడుచునే యుండును. ఆచెంత నెవ్వరుగాని నివసింపఁజాలరు. ఆజలపతనస్థానమున నొకగండోపలము గలదు. అదియే లేకయున్న నీపాటికి భూమిని వివరముపడియుండదా? ఈనదీవేగమును భరించుట కలవియగునా? ఈనదియే గంగానది కుపనదియై స్వకీయజలప్రవాహమున దానిని వృద్ధిచేయుచుండును. ఇందు మునివరులు త్రికాలములయందు స్నానము చేయుచుందురు. కొం

తకాలమీ జలము గడ్డకట్టినట్లుండును. కాని యట్టిమాసముల యందు దుర్భరశీతజలమున మహామునులు స్నానము చేయుచునే యుందురు.

ఈశిఖరమున నొక్కవిశేషము కలదు. ఈశిఖరోపరిభాగము స్పష్టముగాఁ బరికింప శక్యము కాదు. సూక్ష్మదృష్టి నొసంగెద. పరికింపుము. శ్యామలవనావళి కనఁబడుచున్నది కదా. అందు దృష్టి నిలిపి చూడుము. ఒక్కచెట్టునుండి వేఱొక్కవృక్షమున కెగురుచున్న పక్షులను జూడుము. అవియే ఋషిపక్షులు. వానినే గబ్బిలము లందురు. వానివర్ణము లనేకములు. ఎంత పెద్దవిగా నున్నవో చూడుము. ఈశిఖరమునఁదప్ప నింకెక్కడ నిట్టివి లేవు. వృక్షశాఖలఁ గదలక మెదలక యున్న జంతువులఁ గాంచితివా? అవి వానరములు. నా తర్జనిమార్గమున లక్ష్యమును భేదించునట్టి దృష్టిని బఱపుము. ఆ తెల్లనివృక్షము చెంత నున్న దేదో తెలిసికొంటివా? అదియొక చిఱుతపులి. అది పరుండియున్నది. ఇప్పుడే మదపుటేనుఁగంత యున్నది. లేచినపు డెంత యుండునో యూహింపుము. ఇట్టిచిఱుతపులు లింకెందును గానరావు. ఈజాతిలో ననేకవిధములు గలవు. వాని నెల్ల నిపుడు తెలుపవలనుపడదు. ఈశిఖరాగ్రమున శ్రీభవానీపరమేశ్వరులు కొలఁదిదినములు నివసింతురు. ఆచోటు పరమపావనమని మహర్షులు దేవతలు దర్శించి పోవుచుందురు. ఒక్కముహూర్తమాత్ర మోర్చుకొనుము. సంతసముప్పొంగ నొక్కవిశేషము చూడఁగలవు. అనిపలుకుచుండఁగనే యత్యంతదూరోర్ధ్వభాగమున మేఘమాలికవలె నొక్కవస్తువు నా నేత్రములకుఁ బండువు గావించెను.

దానింగాంచినంతనే నాకు నచ్చెరువుగల్గ శ్యామసుందర మూర్తీ! ఇదేమని ప్రశ్నించితిని. నవ్వుచు నామహాత్ముఁడు వత్సా! అది యొకవిమానము. నీవు దానిని మున్ను చూచిన గండభేరుండపక్షియని భావించి కదా ప్రశ్నించితివి. అందున్న వారు దేవతలు. విమానారూఢులై తమయన్నులమిన్నలం గూడి విహరింప నరుదెంచినవారు. ఈశిఖరమునఁ గల పార్వతీ పరమేశ్వరావాసముం జూడ వచ్చియుందురు. గొలఁదిముహూర్తము లుందురు. అందున్నవారు స్పష్టముగాఁ గనబడుచున్నవారా? అన లేదంటిని. ఇంకొక్కసారి చూడుమనియె. అంతలో నాకన్నుల కొక్కక్రొత్తచూపు కలిగెను. అందున్నవారెల్లఁ జెంతనున్నయట్లే కనఁబడిరి. వారిదివ్యతేజస్సు నాదృష్టి చూడఁ జాలెను. ఔరా! వారియాభరణములు విచిత్రతమములు. అనుపమానములు. అసాధారణములు. వారిచెంతనున్న కాంతలు పదాఱువర్షముల ప్రాయములు కలవారు. వారింగాంచి నమస్కరించి మహాత్మా! వీరెవ్వరని మరల ప్రశ్నించితిని. కరుణచే నాశ్యామసుందరమూర్తి బాలకా! దేవతలని చెప్పితిని గదా. వారిపేరు లిపుడు చెప్పరాదని మానితిని. ప్రశ్నింపకుము. అన విని యిందఱు కాంతామణులు కలరు. కాని యొక్కరిచెంతను శిశువులు లేరే. ఏల యని ప్రార్థించితిని. దానికి బదులు చెప్పఁబూని తొల్లి దేవతలను బార్వతీదేవి సంతానహీను లగుదురని శపించెను. శాపమునకు ముందుగాఁ బుట్టినవారు తప్ప మరల సంతతి లేదు. అందు దివ్యసింహాసనమునఁ గూరుచున్నవాఁడు జయంతుఁడు ఇంద్రపుత్త్రుఁ డనియెను. నేనామాట విని

మహానుభావా! చిన్ననాట నేను జంపూరామాయణమును బఠించితిని. అందు

"అనపత్యానథామర్త్యాక్ బహుభార్యాం చ మేదినీం,
అకరోదంబికాకోపః పుత్రాభావసముద్భవః."

అనుశ్లోకము గలదు. షణ్ముఖజననఘట్టమున దీనింజదువునపుడు కల్లయని భావించితిని. ఇపు డట్లుభావించుట తప్పని తెలిసెను. అనఁగానే శ్రీశ్యామసుందరుఁడు వత్సా! తెలియని వన్నియుఁ దప్పులని భావించుమూర్ఖులయాశయము నంగీకరింప కుము. దేవరహస్యములు మానవుల కగమ్యములు. అల్పమతులు దురూహములగువిషయము లసత్యములందురు. ఆమాటల విశ్వసింపకుము. మహర్షి వాక్యము లనృతములు కావని నిశ్చయింపుము. అని మందమందమృదూక్తులం బలుక విని మరల నిట్లు ప్రశ్నించితిని.

విమానము లిపుడు మానవలోకమునఁగలవు. వానియాకృతికిని దీనియాకృతికిని బోలికయైనను సరిపడదు ఏల? నాకుం దెల్పుమా యనగానే పక్కన నవ్వి యేల యిట్లు ప్రశ్నించెదవు. ఇవి మంత్రసిద్ధములు. కామగమనములు. ఏనాటికిఁ జెడనవికావు. తపఃఫలసంజాతములు. ఇవొక్కక్షణము స్వర్గమునకుం బోవఁగలవు.మానవకల్పితములు సాపాయములు కృత్రిమములు వానికి వీనికిని సాటి యెట్లు? ఈ శిఖరమును బరిశీలింపఁగోరిన మానవులు భగ్నాశులైై పోయిరి. ఈ హిమాలయమునఁగల విచిత్రము లేకాలమునను మానవులకు గోచరింపవని నమ్ముము. బుద్ధిమంతులు తపస్సొనరించి దైవబలమున వీనిం జూడఁగలరు. మానవబుద్ధిబలమే కార్యక్షమమని భావించువారి కీపర్వతవిశే

షములు దుర్జ్ఞేయములని నిశ్చయింపుము. ఇంక నీశిఖరమునఁ గలవిశేషములఁ గనఁబడఁజేసెదనని పలుకునంతలో మేమిరువురమా శిఖరాగ్రమున నుంటిమి. నాయొడలు కంపింపసాగెను. భయంపడకుమా. హిమానీబాధ నిన్నలముకొనఁ జాలదని యాపరమేశ్వరుఁడు హెచ్చరించెను. దాన ధైర్యము యథాపూర్వముగా నాకుం గల్గెను. అత్తఱి నామహాపురుషుఁ డిట్లనియె.

పరమేశ్వరస్థానము.

వత్సా! ఇదె మున్ను తెల్పినపావనస్థానము. ఈవటమహీరుహముక్రింద నీశ్వేతపాషాణముమీఁదఁ బార్వతినిగూడి పరమేశ్వరుఁ డుండును. ఆతరుణమున బ్రహ్మాదు లాయాదివ్యదంపతులఁ గొలువ నరుదెంతురు. అటు చూడుము. ఆచోట మునులు కూరుచుండువారు. పరమేశ్వరుఁడు వారికిఁదత్త్వము నుపదేశించును. ఈపాషాణమునకుఁ దలసోఁక నమస్కరింపుము. అని పలుక నట్లే నమస్కరించితి. ఆచోటునకు దక్షిణభాగమున నున్నసరోవరమును జూపి యాసరోవరజలముల శిరస్సునఁ జల్లుకొనుము. ఆసరస్సు పార్వతీసరస్సనుపేరం బరఁగు. ఆదేవి యందు నప్సరఃకాంతలంగూడి జలకమాడును. అందెవ్వరుగాని మునింగిన స్త్రీలగుదురని యాశర్వాణి మున్ను నియమము చేసెను. కావునఁ బ్రమాదమున స్నానము చేయుదువేమో యనఁగా మహాపురుషా! ప్రమాదంపడి మునిఁగి స్త్రీనైన నన్నుఁ బురుషునిగా మార్ప నీవుండలేదా యంటిని. నవ్వి శ్యామసుందరమూర్తి తెలియక యిట్లు పల్కితివి. ఆమహాదేవియాజ్ఞ మీఱ నెవ్వరికేఁ దరమా? త్రిమూర్తులా జగజ్జనని మ్రోల సేవని చేయశక్తులు గారని నమ్ముము. నీవు భక్తిభరిత

స్వాంతుఁడవై యుపస్పర్శన మాచరించి రమ్ము. వంశమున కొక్కఁడ వేకదా పురుషుఁడవు. స్త్రీత్వమందిన నెట్లు? అని పరిహసింప నామహాత్మునానతి మౌళిం దాల్చి యట్లే యొనరించితిని. ఆసరోవరమునకు నలుగడల మహీరుహము లంబరమును ముద్దు పెట్టుకొనుచుండెను. వానిపై ననేకపక్షులు కూరుచుండి యానందమునఁ గిలకిలాలాపములు సలుపుచుండెను. అవి యెట్టివారికైన నానందమును గూర్పకమానవు. ఒక్కవిధమగురంగుగలపక్షు లొక్కచోఁ గూరుచుండఁ జూడఁ జూడ వేడుకగా నుండెను. ఆపతత్త్రులచెంత వింతవింతరంగులు గలవానరము లుల్లాసమునఁ గిచకిచలాడుచు నుండెడు. వానిం గాంచినంతనే భీతిజనించెను గాని వానినించుకతడవు చూచినంతనే యుల్లాసము గలిగెను. అవి పరమసాధుజంతువులనియే తోఁచెను. క్రోఁతిచేష్టలనుమాట యటఁ గల్లయాయెను. అందుఁ గొన్ని నీలవక్త్రములఁ గన్పట్టెను. అవిమాత్రము నన్నుఁ జూచి వింతపడి చెంతకరుదెంచెను. కాని యవిచెంతకు రాఁగా నాయొడలువడఁకసాగెను. శ్యామసుందరమూర్తి వత్సా! భయంపడకుము. ఇంచుక వానిమనస్థితిని బరిశీలింపుము. ఆవల నీకే యానంద ముదయించుననియె. ఎట్లో యామాన్యునిమాటఁ బట్టియుంటిని. అవి చెంతకరుగుదెంచి నిక్కిచూచి నాలుగు ప్రక్కలు తిరిగి మరల నన్నుంగాంచి యేమో మాటలాడెను. ఆమాటలయర్థము నేనెఱుంగఁజాలనైతిని. మహాపురుషుఁడబ్బా యీ! యీస్థలమునకు మానవులు రాఁజాలరే. నీ వెట్లు వచ్చితివని యడుగుచున్నవనఁగా నీమహాపురుషుని సాయమున వని బదులిడితిని. ఆమాటలయర్థము నెట్లు తెలిసికొనెనో

యెఱుంగఁజాలను గాని వెంటనే యథాస్థానమున కరిగి వాని జాతివానరములతో నేమేమో చెప్పుచు నవ్వుకొను చుండుటఁ గన్నులారఁగాంచితిని. ఆవిచిత్రచర్య యావజ్జీవము మఱపునకు రాదని గట్టిగాఁ జెప్పఁగలను. ఆసరస్సును గాంచుచుఁ గొన్ని నిమేషము లుండఁగా నామహాపురుషుఁడు వేఱొకతావునకు నడువసాగెను. వెంటనే నేనును బోవసాగితిని. ఒక్కశిలాఫలకము గనంబడెను. అందు వాడనిపుష్పములు కుప్పగాఁ గనఁబడియెను. ఇవేమంటిని. ఇది శివపాదచిహ్నితపావనస్థలము. నిత్యము మహామునులు స్నానానంతరము మంచిపూవులంగోసి యీశిలాఫలకముపై నిడి నమస్కరించి యాశ్రమములకుం బోవుదురు. ఇంక నొకక్షణమునకు మరలఁ గొందఱరుదెంతురు. అని పలుకుచుండఁగనే పదునొకండ్రు మునిబాలకులు తడి వస్త్రములతో నరుదెంచి పూవులనవలంద్రోచి తమరు సేకరించి తెచ్చినవాని నందిడి తలసోఁక మ్రొక్కి యొక్కఁడొక్కఁడుగా నడువసాగిరి. మేమున్నజాడ వారికిఁ గనఁబడినజాడ నాకుఁ దోఁపదయ్యె. వారరుగ మహాపురుషా! వీరియం దెవ్వరుగాని మనలఁ బలుకరించలేదే? ఏల? అని యడిగితిని. నవ్వి కుమారా! మనము వారికిం గనఁబడినఁ గదా ప్రశ్నింతురని బదులు చెప్పి యేదో యొకశబ్దము నుచ్చరించెను. ఆచోటువాసి యొక్కడికో పోయితిమి.

కైలాసము (ఎవరెస్టు).

ఆచోటు మేము చేరితిమిగాని నాకేమో దిక్కు తెలియదయ్యెను. ఇంతకుముందు నే నెన్నితావులలో చూచితిని గదా. దీనిలో శతాంశమున కవి సరిపోలవని తోఁచెను.

మేమున్నచోటు సముద్రప్రదేశమే. దానికిఁదూర్పుగానొకయున్నతప్రదేశము కనఁబడియెను. అది పర్వతభాగమని యూహింప శక్యమే గాదు. ఆకాశమున శ్వేతాభ్రము లావరించి యున్నట్లే తోఁచెను. మహాపురుషా! పర్వతము సమాప్తి నొందినదా? ఈసముద్రప్రదేశమునుండి యెచ్చటికిఁ బోవలయును? అని ప్రశ్నించితిని. ఫకఫక నవ్వుచు నాభాగము నంగుళింజూఁపి కనఁబడుచుచు నదేదో తెలిసికొనఁ గలవా యనెను. అది తెలిసికొంటిని. తెల్లని మేఘము లావరించినయాకాశము. వర్షధారలు విడిచి యీవర్ణమును మేఘములు దాల్చెను.

శ్లో. "త్వదన్యతస్తావదనన్యకార్యో
గుర్వర్థమాహర్తుమహం యతిష్యే,
స్వస్త్యస్తు తే నిర్గళితాంబుగర్భం
శరద్ఘనం నార్దతి చాతకోపి."

అని రఘువంశమునఁ జదివితి నంటిని. పరిహాసము చేయుచు మంచిపరిశీలకుఁడవుగా నున్నావే? చాలుఁ జాలు. చక్కఁగాఁ బరీక్షింపు మనియెను. లక్షించి చూచి యార్యా! శరత్కాల మేఘమాలికలచే నావృతమగునంబరమే. సంశయ మేల? అని నిశ్చయముగా బదులిడితిని. ఇంకనైనఁ దెలివి కలుగలేదే యని పరిహసించి, శరద్ఘనము లావరించినవియా? కావ్యశ్లోకములు చదివితివి గాని లోకజ్ఞానము శూన్యముగాఁ దోఁచెడిని. ఇంకొక్కమాఱు పరీక్షింపుమనియె. ఒక్కముహూర్తమాత్రము తదేకదృష్టిం బరికించి మహానుభావా! ఏలనన్నుఁ బ్రతారించెదరు. చక్కఁగా మేఘమాలిక లగపడుచున్నవి. అవి యాకసమునే కదా యావరించును? సంశయ మేల? అని దిట్టతనమున బదు

లిచ్చితిని. నాపైఁ జూపాలయఁగా బుద్ధిహీనుఁడవుగా నున్నాఁడవు. మేఘమాలికలనుండి నదులు ప్రవహించునా? ఆసెలయేఱు కనఁబడలేదా? అని యొకచోటు చూపెను. అందు ననర్గళవేగముతో జలప్రవాహము గనఁబడియెను. ఇదేమి వర్షము? కుంభవృష్టియనివింటిని కాని యిది పర్వతమంతధారగాఁ బఱగిడుచున్నదే. ఏమి వింత! ఏమి వింత! దీనిపేరేమో తెలియఁగోరెదను. నన్నూటాడింపక తెల్పుఁడు. అని వేఁడితిని. నాయజ్ఞానమునకు నచ్చెరువంది యిఁక నీవు కనుఁగొనఁజాలవని తెలిసినను. తెల్పెద. ఆలకింపుము.

ఇది హిమాలయశిఖరము. మర్త్యలోకమున దీనినిమించినది లేదు. దీనినే కైలాసశిఖర మందురు. మనమున్న తావునుండి సార్ధపంచక్రోశములయెత్తుగలదీశిఖరము. (గ్రైం. ౪ ఫ207 గజములు) దీనిని మానవులు పరిశీలింపఁజాలరు. ప్రయత్నించిన వారు భగ్నాశులు గాక తప్పరు. దీనిమహాత్త్వము నాలకింపుము సంశ్రవణమాత్రమునఁ బాపములు తొలంగును. దీని యగ్రముననే భవానియు భవుఁడును బ్రమథగణములంగూడి యుందురు. ధర్మార్థ లైశ్వర్యములయందు బ్రహ్మాయు విష్ణువు సురేశ్వరుఁడు లోనగువారు వచ్చుచుందురు. మహాఋషును లచ్చోటికింబోయి పరశివపాదారవిందములకుం బ్రణమిల్లి యదుక్తుల వినుచుందురు. సర్వేశ్వరునానతిం గైకొనక యెవ్వరేనరుగ వలంతులు కారు. అంగుళిపన్యాసమాత్రమున సురాసురుల నడలింపఁజేయునందికేశ్వరుఁడు ద్వారమున నుండును. ఈశిఖరాంతరమున నొక్కకొందఱు మానవు లుందురు. వారు నిరీహులు నిర్ద్వంద్వులు. మృగసహాయులు. తపోధనులు నై

యుండురు. వారింగాంచి మృగములు బెదరవు. అవి యొక్క జాతిమృగములనియే యవి తలంచును. వారిమనస్సులు కరుణారసపరిపూర్ణములు. కావున నాఁకొన్నమృగములు వారిం జేరంజని వారియొడళ్లను రాపాడును. వారు వానియంగద నెఱింగి యాహార మిచ్చి పంపుదురు. భూతదయ యన నిట్లుండవలయును. వత్సా! ఈమాటలఁ జక్కఁగా మనోవీథిని బదిలపఱుపుము. "భూతదయ గలవారమని చెప్పుకొనువారు వంచకులు ఎవ్వారింగాంచినఁ గ్రూరమృగములు సైతము చెంత కరిగి ప్రేమించునో తమబాధలఁ జిహ్నములచేఁ దెలుపునో వారే భూతదయావిశిష్టులు" అని నమ్ముము. అట్టివా రీశిఖరాంతర్భాగములఁ గలరు. మంచుగడ్డ లిందలిభాగములనుండి దొరలునపుడు గజఘటలువానిక్రిందఁ బడి మృతినొందును. మఱియు వానిశరీరకలములు హిమాకృతిందాల్చి యెంతకాలమునకునట్లే యుండును. ఇందలివాయువులు సోఁకినంతన మానవులు రోగపీడితులగుదురు. ఇది యడుగుభాగమునఁ గలవార్త. పైభాగమున మానవశరీరములు నివసింప సమర్థములు కావు. అది పుణ్యభూభాగము. పాషాణములుహిమావృతములగుట వెండికొండ యనిపేరు దీనికే గలిగెను. ఇందు మందాకినీనామమున గంగానది ప్రవహించును. అందలికమలములు స్వర్ణవర్ణములు గానుండును. సౌగంధికము లనునొక జాతిపుష్పము లిందలిసరోవరముల నుండును. వానిసౌరభ మనుపమానము. సహస్రపత్రములుగల కమలములే యిందుండునవి. వానింగోసి దెచ్చి పరశివుని మహాత్ములు పూజింతురు. ఇది కేవలపుణ్యాత్మప్రదేశము. ఈశిఖరమునకు నమస్కరింపుము. పరశంకరునిగా దీనినే ధ్యా

నింపుము. అని పలుక నానందాశ్రువులు కనులనిండ "ఓం నమ
శ్శంకరావాసాయ పర్వతేంద్రాయ సుధీశసేవితాయ మహోత్తుం
గరూపాయ" అని సాష్టాంగనమస్కార మాచరించితిని. లేచి
ప్రాంజలి నై నిలువంబడితిని. కాని నాకేమియుం దోఁపదయ్యెను.
శరీరము మ్రాన్పడినట్లుండెను. భయమునకవకాశమే లేదు. ఏల
యిట్లున్నదని నాలో నేనే ప్రశ్నించుకొనుచుంటిని నాయీవ్యా
కులత నెఱింగి శ్రీశ్యామసుందరమూర్తి యిట్లు పలికెను.

వత్సా! ఎట్టివారింగాని యీమహోన్నతోత్తమతమశిఖర
ము మ్రాన్పడఁజేయకపోదు. ఇందు దేవతలు మహర్షులుందురు.
సాక్షాత్పరమేశ్వరుఁడు నివసించుతావిది. దీనిని స్మరించినంతనే
పాపములడంగును. ఇఁకఁ బ్రత్యక్షముగాఁ గాంచినఁ జెప్పవలసిన
దేమి? వేఱుగా భావింపకుము. కృతార్థుఁడ వైతివి. సకలపాప
ములు నశించెను. నీకులపూర్వులు తరించిరి. ఈపంక్తిలో నున్న
శిఖరములే పెద్దవి. అందు నిది సర్వోన్నతము సుత్తమము
నగు. ఎన్నిజన్మములఁ జూడఁగోరి తపమొనరించినఁ గాని యిది
సందర్శించుభాగ్యము లభింపదు. అందును గృతకృత్యతంగోరి
దర్శించువారికే ఫలము గల్గును. దీనివినోదముగాఁ జూచువారి
కొకవిధముగఁ దోఁచుఁగాని యందలిదేవతలు కనఁబడరు.
మహర్షులు కనఁబడరు. దివ్యవృక్షములు కనఁబడవు. మంచు
కరుడులు మాత్రము కనఁబడును. గండశిలలు సామాన్య
వృక్షములు మృగములు సామాన్యపక్షిజాతులు చూడఁ
బడును. అంతియగాని కల్పవృక్షములు పావనమృగములు పర
మపతత్త్రులు చక్షుర్గోచరములగుట కల్లయని నమ్ముము. ఈశిఖర
మున నీవొంటి నరుగఁదగుస్థల మొక్కఁడైన లేదు. కాని యిత

పలుక దృశ్యుండనై నీకుంగనంబడుచు మహర్షులంగూడ మా యచే నాచ్ఛాదించి నేనుందును. మహామునుల యాశ్రమ ముల కరుగుదము. నిమీలితనయనుండవై శంకరుపదపంకజ ముల ధ్యానించుచుండుము. అని పలుక నట్లే చేయుచుంటిని. గాని నామనస్సున నెటకోయెగిరిపోవుచున్నజాడ పొడకట్టెను. ఏమియు నిశ్చయింపంజాలని యల్పమతినిగాన నూరకయుంటిని. కన్ను లుస్మీలనములు కావచ్చునను మాట వినంబడియె. అట్లే చేసితిని. ఒకదివ్యాశ్రమమున నుంటిని. నాకుం గుడిపార్శ్వమున శ్యామసుందరమూర్తి కనంబడుచునే యుండెను. నాకు నామ హాపురుషునకు నంతర మొకబాహువుమాత్ర ముండునని నాయూహ.

మహామునులు.

ఇంతలో నొక్కమునికుమారుండు వచ్చి నన్నుంజూచి విచిత్రముగాం దోంచినదికాంబోలు. మాటాడక నిలుచుండెను. ఆకుమారునిముఖమున బ్రహ్మతేజస్సు తాండవమాడుచుండెను. దానింగాంచినంత నెట్టిపాపాత్ముండైనం బరమభక్తుండు కాకపోం డని నానమ్మకము. ముహూర్తమాత్రమట్లే యుండెను. నేనును బలుకరించిన నేమిచెడందయో యని యూరకుంటిని. మఱొక మునివరుం డరుదెంచెను. గీర్వాణభాషతో నాకుమారునిం గాంచి యేమట్లున్నావని ప్రశ్నించెను. మఱియు నీతండు మానవుండు. ఏలకో యెట్లో యరుదెంచినవాండు. పూర్వజన్మమునం జేసికొన్నపుణ్యవశమున నిచ్చోటికి కేతెంచెను. సంభాషింపుము. అని పలికిపోయెను. ఆకుమారుండు నన్నుంగని నీ వెవండవు? నీగోత్రమేమి? ఏల వచ్చితివి? పేరేమి? అని ప్రశ్నించెను. నేను

నునించుక తెలిసినసంస్కృతభాషతో నేబ్రాహ్మణుఁడను. కాశ్యాపసగోత్రుఁడను. పుణ్యస్థలదర్శనార్థినై యరుదెంచితిని. సంధ్యావందనమునఁ దాండవకృష్ణశర్మననియు వ్యవహారమున శేషాద్రిశర్మననియుఁ జెప్పుకొందును. దీక్షానామము కలదు. అని దానిం గూడఁ జెప్పితిని. నాదీక్షానామమును గోత్రమును విన్నయంతనే పరమానందభరితుఁడై చెంతకు వచ్చి కౌఁగిలించుకొనియెను. ఒక్కసంప్రదాయమునకుఁ జేరినవారమే మనమిరువురమని గ్రహింపుము. మనమిరువురము సోదరులము. ఏకగోత్రజనితులము. అని యామునికుమారుఁడు పలుకఁగా నాకత్తఱిఁ గల్గినయానందాశ్చర్యములకు మేరయే లేకుండెను. క్షణకాలము మాటరామి నూరకుంటిని. పదంపడి ప్రయత్నపూర్వకముగా నిట్లంటిని. మహాత్మా! మీమాటలు నాకర్థము కాలేదు. ఏకగోత్రజులము కావచ్చును. కాని యొకసంప్రదాయమునకుఁ జేరినవారమంటిరి. విశదముగాఁ దెలిపి నాశంకఁ దీర్పుఁడు. నేను కేవలము పామరుండను. అని విన్నవింపఁగా నవ్వి చేయి పట్టుకొని నాలుగుబాహువులదూరము తోడుకొనిపోయి వృక్షమూలమున శిలాఫలకముపైఁ గూరుచుండఁ జేసి యిట్లు పలికెను.

సోదరా! గౌతమీతీరమున శ్యామశాస్త్రినాఁ బ్రఖ్యాతిని వహించి దీక్షానామమున (చెవిలోఁ జెప్పెను.) నిట్లు యశస్సునార్జించినమహాత్ముఁడు కలఁడని నీగురువు చెప్పఁగా విన్నాఁడవుకదా. వా రిందున్నారు. వారికి నేను శిష్యుఁడను. కావున మనము సోదరులము కామా? అన నేనించుక మాటలాడఁజాలితిఁగాన నిట్లంటిని. మహాత్మా! శ్యామశాస్త్రిగారు మృతినందిరి

రని వారు యోగాగ్నిదగ్ధకల్మషులని కావున వారిని భూమి యందు యతీంద్రునివలె స్థాపించిరని విన్నాఁడను. నాగురువులా సంప్రదాయమునకుఁ జేరినవారలే. ఆశ్యామశాస్త్రిగారెట్లువచ్చి యిందున్నారో యెఱుంగఁజాలక యడుగుచున్నాఁడ. వినిపిం పుమన్నంతనే నవ్వి సోదరా! మానవతనువును వదలి దేవతా శరీరమును దాల్చి యిందున్నవారు. ఈకలికాలమునఁ గూడఁ దమసంప్రదాయము నశింపకుండుఁగాక యని సర్వదా కోరు చున్నవారు. వారిని దర్శించి కృతకృత్యుఁడ వగునట్లు చేసెద. అని పలికి కుశలవార్తల నొకముహూర్తకాలము గడపి నన్నుందోడ్కొని లోపలికరిగెను. శ్యామసుందరమూర్తి కనఁ బడకుండెను. స్వామీ! నన్ను ఘోరాటవి వదలితివే యని చిం తించితిని. అంతలోఁ గనఁబడి భయములేదు. సోదరదర్శనమున నన్ను మఱచితివని యూహించితిని. సంతోషము. కనఁబడుచుం డెదను. భయంపడనేల? వాగ్దానము మఱతునా?

శ్లో. అనన్యాశ్చింతయంతో మాం యే జనాః పర్యుపాసతే,
తేషాం నిత్యాభియుక్తానాం యోగక్షేమం వహామ్యహమ్.

అన్నశపథమును మఱతునా ? అనియె. ఆమహనీయమూర్తి వెంటరా లోపలి కరిగితిని. అం దొకవిశాలస్థలము కనఁబడెను. అందుఁ గుశాసనములు కనఁబడెను. వానియందుఁ గూరుచుండి మహానియతింతపమాచరించు మహాత్ములు కనఁబడిరి. ఆముని కుమారుఁడు వారినడుమనుండి నన్నుఁ దోడ్కొని మఱొ క్కతావున కరిగెను. అందొక్క మహాతేజస్వి వ్యాఘ్రాసన ముపైఁ గూరుచుండియుండెను. నమస్కరింపుమని యావటువు సంజ్ఞచేయఁగా గ్రహించి సాష్టాంగనమస్కార మాచరించితిని.

ప్రాంజలినై నిలువంబడితిని. కన్నులు విప్పిచూచి కూరుచుండ నియోగించి యామహాత్ముఁ డిట్లు పలికెను. ప్రశిష్యా! నీగురువు నకుం గుశలంబే? యని ప్రశ్నించి మా గురుపరంపరలోనే నేమానవనామమున శ్యామశర్మనని యీవటువు చెప్పెఁ గదా. కడు సంతసమయ్యెను. నీరాక మున్నే యెఱుంగుదును. అని యెన్నియో వార్తల నడిగి యీయాశ్రమము మనుష్యాగమ్యము. పూర్వపుణ్యమున నీకుం గన్పడినది. గురుపరంపర నభివృద్ధి గావింపుము. కలికాలమైన నొకానొకఁ డుండకపోఁడు. మంత్రమూలముననే కలియుగమునఁ బుణ్యము రావలయు గాని వేఱొకనిర్మలమార్గము కానరాదు. యాగాదుల నొనరింపఁగలసాధుమతులు విరివిగాఁ గానరారు. నిరపాయమైన మార్గ ముపాసనమే. కావుననే శ్రీకృష్ణభగవానులు గీతాశాస్త్రమునందు "యజ్ఞానాం జపయజ్ఞోఽస్మి" యని వివరించిరి. ప్రాయశ్చిత్తములు లేక యెంతచేసినను ఫలము నొసంగుచుమనశ్శాంతిని గల్గించుచు భక్తిని దృఢపఱచుచు జ్ఞానమును గల్గించి వృద్ధిచేయుచు నుండునది జపయజ్ఞమే యని తలంపుము. గురుపరంపరాప్రాప్తమగు నామార్గమును విడువకయుండుట మేలని నీకుఁ దెలిసినదియే కదా. మనపరంపరను పెంపొందింపుము. అందును దేవీసమర్చనము సామాన్యపుణ్యమున లభించునది కాదు. కావున నెవ్వఁడే నద్దానిం గోరిన నాలసింపక యొసంగుము. దైవీపూజ పరమపురుషార్థము నొసంగునన్న నమ్మకము గలవారికే యద్దానిం దెల్పుము. దేవీమంత్రముల నుపదేశింప నెవ్వఁడు ప్రయోగరూపమున నితరుల బాధించునో వానికిం

దెల్పకుము. వత్సా! నిన్నుంగంటిని. చాల సంతోషించితిని. నావార్త నీశిష్యుఁడు తెల్పెఁ గదా. ఎక్కువగా నేనేమియుఁ జెప్పఁ దలంచుకొనలేదు. ఇఁక నేమేని వినఁగోరిన నడుగుము. అన విని నేనెంతో మోదమున నిట్లు ప్రశ్నించితిని.

మహామతీ! సద్గురువర్యా! లలితాసహస్రనామపీఠికయందు "స్వజన్మత్రితయేఽపి చ" అని యుండెడు. దానిభావ మేమో వినఁగోరెదను. ఎందఱో వేలువేలుమార్గముల నర్థముం దెల్పెదరు. ఆవిషయమున నాకు సంశయము వీడకున్నది. అనుటయు మోమున నానందముప్పొంగ నిట్లు బదులుపల్కెను. శిష్యా! జననము, ఉపనయనము నను రెండును గాక మూఁడవది దీక్షాకాలమని యెఱుంగుము. శాంభవీపద్ధతి ననుసరించి మంత్రదీక్షగైకొనుటయే మూఁడవజన్మము. కొందఱు సన్న్యాసము మూఁడవజన్మమందురు. మహావాక్యములు కూడ శాక్తదీక్షయందు లభించును. కావున నదియే మూఁడవజన్మము. దానినుండి తరించుట సులభము. యోగశాస్త్రము తదంతర్భూతమని యెఱుంగుము. ఎప్పుడుగాని శాక్తమతవిషయమై దుర్వాదము లొనరించుమూర్ఖులతో బదులు వాదింపకుము. అది మనశ్శాంతికి భంగ మొదవించునని నమ్ముము. ఎన్నిజన్మములకైన నుపాసకుఁడయియే తరించును. రిక్తశాస్త్రార్థములు చేయువారు దురభిమానులు. తరణోపాయము వారికి దొరకదని నమ్ముము. జపకాలమున బుద్ధినభీష్టదేవతాపాదారవిందములయందు సంలగ్నము గావింపుము. అదియే యోగశాస్త్రఫలము. మోక్షసాధనమగును. ఊరక గ్రంథములఁ జదువుచుఁ బ్రొద్దుపుచ్చకుము. తెలిసినదాని నుపాసింపుము. అదియే చాలును. పుస్తకపాండిత్యము

వ్యర్థమగును. విశేషించి పరప్రతారణమును జేయఁదగునను బుద్ధిని బుట్టించును.

శ్లో. "నాపృష్టః కస్యచిద్బ్రూయాన్న చాన్యాయేన పృచ్ఛతః,
జానన్నపి హి మేధావీ జడవల్లోక ఆచరేత్."

అను మనుస్మృతి ద్వితీయాధ్యాయప్రమాణమును స్మరింపుము. పంక్తిపావనులంగూడి భుజింపుము. అట్టిభోజనముదొరకినపుడు జపమునకు విఘ్నము కలిగినను సంశయింపకుము.

శ్లో. "అగ్ర్యాస్సర్వేషు వేదేషు సర్వప్రవచనేషు చ,
శ్రోత్రియాన్వయజాశ్చైవ విజ్ఞేయాః పంక్తిపావనాః.
త్రిణాచికేతః పంచాగ్నిస్త్రిసుపర్ణష్షడంగవిత్,
బ్రహ్మదేయాత్మసంతానో జ్యేష్ఠసామగ ఏవచ.
వేదార్థవిత్ప్రవక్తా చ బ్రహ్మచారీ సహస్రదః,
శతాయుశ్చైవ విజ్ఞేయా బ్రాహ్మణాః పంక్తిపావనాః."

అన్నమనుస్మృతి తృతీయాధ్యాయప్రమాణమును మఱువకుము. సభలలోఁ గూరుచుండి ఖ్యాతినిగోరి మంత్రరహస్యములఁ దెలుపకుము. అది చేయరానిపని. మఱియుఁ దెలియని విషయమును దెలిసినట్లు నటింపకుము. తెలిసినవిషయము నభ్యసింపక యింకను దెలిసికొనవలయునని ప్రయత్నింపకుము.

శ్లో. "అజ్ఞేభ్యో గ్రంథినశ్శ్రేష్ఠా గ్రంథిభ్యో ధారిణో వరాః,
ధారిభ్యో జ్ఞానినశ్శ్రేష్ఠా జ్ఞానిభ్యో వ్యవసాయినః."

అనుమనుస్మృతి పండ్రెండవ యధ్యాయప్రమాణము నెఱుంగుము. దానిని మీఱి ప్రవర్తింపకుము. విశేషించి దుష్పరిహాసమును వదలుము. దేవతాదూషకులు దుష్టులని మొదట

నెఱుంగుము. వారికంటె దుష్టులు లేరనియు నమ్ముము. అని యనేకభంగుల నుపదేశించి వత్సా! చాలసంతసము గల్గెను. ఇంకేమేని వినగోరిన నడుగుమనియె.

ఆమహాత్మునియాదరంబున కలరి స్వామీ! యిందున్న వారెవ్వరని ప్రశ్నించితిని. నాప్రశ్నమును విన్నయంతనే కుమారా! వీరెల్లఁదపఃప్రభావమునసీరోగులై జితేంద్రియులైయాకల్పము జీవింపఁజాలి మానవులకు మేలుగోరుచుఁ గలికాలమున నశించు విద్యలనెల్లఁ గృతయుగమానవుల కుపదేశింపఁ గోరి యిందున్నవారని యెఱుంగుము. వీరినామముల వచింప వలనుపడదు. వీరెల్లఁ దాపసులు. శాంతధనులు. పరమార్థతత్పరులు. సకల విద్యావిదులు. అని మాత్రమే నీకెఱింగింపందగు. వీరికెల్లర కొక్కసారి భక్తి నమస్కరింపుము. అని పలుక వారి నందుండియే కాంచుచు సాష్టాంగవందనముల నాచరించునంతలో వేఱొకచోటున నుంటిని. శ్యామసుందరమూర్తి నాప్రక్కన నవ్వుచుండెను. నాలుగుదిక్కులు చూచుచు విభ్రాంతుఁడ నై యుంటిని. ఏమి చూచెదవని ప్రశ్నించెను. మహాపురుషా! నేను మాటలాడుచున్న వారెరీ యని యడుగ నింక నాప్రస్తావము వదలిపెట్టుము. నీకెంత కావలయునో యంతయు జరగును. ఈశిఖరమునఁ జూడఁదగినవిశేషములు గలవు. వానింజూపనెంచితినని నాకన్నులుకానరాకయుండఁ గరకంజములఁ గప్పెను. అంతలో నొకప్పుడేఁదలంపనట్టిచోటున నుంటిని. కన్నులమూయుటమాని యిట్లనియెను.

పరమేశ్వరస్థానము.

వత్సా! ఇది పరమేశ్వరస్థానము. ఇందే సనకాదియోగీంద్రులు శంకరు నారాధింతురు. విగ్రహారాధనము పామరులకు ఫలము నొసంగును. ఇది మానసికపూజకు సాధనము. లింగరూపమున శంకరు నారాధించుట యత్యుత్తమము. అది నిర్గుణమును బోధించును. నిరాకారుఁడు కదా భగవంతుఁడు. అట్టి భగవంతుని గిరీటాదిభూషణముల నలంకరించి ధ్యానించు టుత్తమము గాదు. అది పామరులకు మేలు కూర్చును. కొంత కాలమున కానియతి మాని నిరాకారునిగా నాదిదేవు నారాధింపవలయును. ఆవల వ్యక్తిపూజయే మాని మానసమునఁ దేజోరూపునిగా నుపాసింపవలయు. తరువాత సర్వభూతాంతర్యామిగాఁ దలంచుటయే యుపాసన మనంబడును. దానికి మించినది లేదని నమ్ముము.

శ్లో. "సర్వభూతస్థమాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని,
ఈక్షతే యోగయుక్తాత్మా సర్వత్ర సమదర్శనః.
యో మాం పశ్యతి సర్వత్ర సర్వం చ మయి పశ్యతి,
తస్యాహం న ప్రణశ్యామి స చ మే న ప్రణశ్యతి.
సర్వభూతస్థితం యో మాం భజత్యేకత్వమాస్థితః,
సర్వథా వర్తమానోఽపి స యోగీ మయి వర్తతే."

అనుగీతోపనిషత్షష్ఠాధ్యాయమునఁ గలప్రమాణవాక్యములఁ దలంపుము. సంశయములు తొలంగును. మఱియు నిందుఁగల విశేషముల నెఱుంగుము.

ఇందుఁ గలజంతువులన్నియు నైజవిరోధమును మాని సాధుసోదరులవలె నుండును. ఏలయని ప్రశ్నింపఁ దలంచితివి.

కదా? వినుము. భగవంతుని తేజస్సు విశేషముగ నేచోట వ్యాపిం
చునో, ఆచోట దానిశక్తినిమీఱి యేవిగాని తిరుగఁ జాలవు.
దుర్ధర్షమా తేజస్సే కదా. ఇందుఁ జొచ్చినజంతుకోటి పరమ
శివభక్తిం గ్రాలుచునుండు. ఇట్టిపరమపావనస్థానము వేఱొ
కటి లేదని తలంపుము. సకలదేవతలు మునులు బ్రహ్మాదు
లీచోటును దర్శించి యీలింగవర్యమును బూజించి కృతార్థ
లనుగాఁ దమ్ము నెంచుచుఁ బోవుచుందురు. నాయొసంగు దివ్య
దృష్టివలన నిందుఁ గలతేజోలింగమును దర్శింపుము. ఆతేజస్సు
సామాన్యదృష్టికిం జూడఁ దరముకాదు. అని పలకునంతలో
నాయెదుట నిరుపమానతేజోరాశి యగులింగ మొండు గనం
బడియె. ఆతేజస్సు

శ్లో. "పశ్యామి త్వాం దుర్నిరీక్షం సమంతాత్
దీప్తానలార్కద్యుతిమప్రమేయం."

అని గీతాశాస్త్రమునఁ జెప్పఁబడిన ట్లుండెను. అబ్బబ్బా! దాని
వర్ణింప నాకుఁ దరంబగునా? బ్రహ్మాదులకేఁ దరంబా యని
నాయూహ. ఆతేజస్సును జూచుచుండఁగా నాకన్నులకుఁ
జల్లఁగా నుండె. గాని భీతికరముగా లేదు. మహానంద ముద
యించెను. ఒక్కక్షణమున కాతేజస్సు నాపైఁ గ్రమ్ముచున్నట్లు
తోఁచఁగా వెనుకంజవేయ సాగితిని. వీఁపుతట్టి శ్యామసుందరమూ
ర్తిసాష్టాంగ నమస్కార మొనరింపుమనియుపదేశించెను. "త్రాహి
మాం పరశంకర" యని సర్వాంగాలింగితభూతలుండ నైతదే
కాగ్రమనస్కుఁడ నైతిని. అదేమిమాయయో కాని యిఁక లెమ్మా
యనునంతలో వేఱొకచోటున నుంటిని. నాకుఁ గుడిప్రక్కన
మహాపురుషుఁ డుండి వత్సా! యందుండఁదగినకాల మంతియే

పరమశివుని జూచితివి. చాలును. అని యీచోటునకుం జేర్చితి. ఇది కైలాసశిఖరమధ్యమభాగము. ఇందు మానవులు నిలువఁ జాలరు. హిమశీకరములు ప్రాణములఁ దీయక మానవు. ఇందు గలవ్యాఘ్రములు పరమసాధువులే యైనను జూచినంతనే భీతి నిర్ప్రాణభీతినిగూడఁ గల్గింపక వదలవు. వత్సా! ఇందున్నమానవు లం జూడుము. అల్లవారె స్నానముచేసి దిగంబరులై కొంద ఱును, కృష్ణాజినముల ధరించి కొందఱును బోవుచున్నారు. వారెల్లఁ జిరకాలముగ నిందే యుండి సంతతింగని తపోధను లనఁ బరఁగువారు. వారివెనుకనే పోవుచున్న హరిణములం జూడుము. వారియడుగులజాడనే పోవుచున్నవి. వీనికాహార మును వారు ప్రసాదింతురు. వారు నియమానుష్ఠానతత్ప రులై యుండ నీహరిణములు వారిచెంతనే శయనించి నెమరు వేయుచుండును. వారివలననే బాధలు కలుగువని వాని నమ్మ కము. ఇంతకంటెఁ బుణ్యదేశము కలదా?

శ్లో. "కృష్ణసార స్తు చరతి మృగో యత్ర స్వభావతః,
స జ్ఞేయో యజ్ఞియో దేశో మ్లేచ్ఛదేశ స్త్వతః పరః."

అనుమనుస్మృతి ద్వితీయాధ్యాయశ్లోకము నెఱుంగుదువేకదా. అది యిందే చెల్లునని నమ్ముము. ఈభాగమునఁ జూడఁదగినవిశే షము లివ్వియే. అనిపలికి చిటికె వేసెను.

కైలాసోర్ధ్వభాగము.

మఱుక్షణమునకు శిఖరమునూర్ధ్వభాగమున నుంటిమి. ఆభాగమును జూడఁగనే నాకుఁగల్గినయానందమునకుఁ బరిమితి లేదు. ఏమియాప్రదేశమహాత్త్వము! ఏమియా దివ్యక్షేత్ర ప్రభావము! చూడ రెండుకన్నులు చాలవు. వర్ణింపఁబూనిన

సహస్రముఖములు కావలయును. ఆవదనములకుఁ దగినట్లు బుద్ధిచమత్కృతి యుండవలయును. అప్పుడేమైనఁ బ్రయత్నము చేసి చూడవచ్చును. కాకులు తెల్లగాఁ గొన్నియు నల్లగాఁ గొన్నియు నుండెను. అవి ధ్వనిచేయుచుండ శ్రుతులకు నానందము గలుగుచుండెను. అవి కాకములా యని యడుగ నామహాపురుషుం డౌననెను. ఇంతశ్రావ్యనాదమా యన నిది కైలాసశిఖరము కాదా యనుబదులు వచ్చెను.

తే. "ప్రమదమునఁ దేఁటు లెలుగెత్తి పాడుచోట
శారిక లనంగశాస్త్రముల్ చదువుచోటఁ
గీరకలకంఠములు క్రొవ్వి కేరుచోటఁ
బావురము లారజంబులు పల్కుచోట."

అనుమనుచరిత్రపద్యము స్మృతికిరాఁగా నంతకుమున్నిది కేవలవర్ణనమే యనుకొన్న నేను మహాకవిపెద్దనగారివాక్కు సత్యప్రాతమనియే తలంచితిని. కాకులట్లు శ్రావ్యముగాఁ గూయుచుండఁగా నితరపక్షులగళనాదమేమని చెప్పవలయును! పిచ్చుకలు పసుపువర్ణము కలవి కొన్ని యగపడెను. అవిమాటలాడుకొనుచుఁ గిచకిచలాడునట్లు వినఁబడుట లోకస్వభావము. ఆచోట నట్లుగాక శుకములవలె మాటలాడుకొనుచుండెను. ఆపచ్చనియాపిచ్చుకలకుఁ గంఠముచుట్టు నల్లనిరేఖ యుండెను. కొన్నింటి కెఱ్ఱనిరేఖ యుండెను. ఆభేదమేమని ప్రశ్నింప స్త్రీపురుషభేదమును దెలుపునని యాశ్యామసుందరమూర్తి బదులిడెను. మఱికొన్ని తావుల నెఱ్ఱనిదేహము పచ్చనిపక్షములు నల్లనిమెడయు నాకుపచ్చరంగుగలతోఁకయుఁ గలపక్షులు కొన్ని కనంబడఁగా నవేమని ప్రార్థించితిని. అవి వనచాతకము

లనంబడునని చెప్పెను. చాతకము లంబరవాసములని కాళిదాసమహాకవి చెప్పెనే యన నవ్వి వనచాతకములంటినే యని బదులాడెను. చాతకములు రెండువిధములని. ఆకాశచాతకములు, వనచాతకములు అనుభేదములని తెలిసికొనినాఁడను గదా యని యబ్బురంపడితిని. వాని గళనాద మాలకింప నాలకింప విపంచీనాదము తుచ్ఛతమమని నాకుం దోఁచెను.

క. "వీనులవిందై యమృతపు
సోనలపొందై యమందసుమచలదళినీ
గానముక్రందై యాస్వన
మానందబ్రహ్మమైన నధిపతి వల్కెన్."

అనువసుచరిత్రమునఁ గలపద్యము మదికిం దోఁచెను. ఆమహాకవి యింతలోకజ్ఞానము గలమహానుభావుఁడా యనితలంచితిని. అంతలో నాశ్యామసుందరచక్రవర్తి కరసంజ్ఞచే మాటలాడవలదని తెల్ప నేమియుఁ బ్రశ్నింపక మ్రాన్పడినట్లు నిలిచితిని. ఇంచుకదూరమునుండి యొకనాదము వినఁబడియెను. అవి వినఁబడుచున్నదా యని చేసన్న నడుగఁగా శిరఃకంపమున నౌనని తెలిపితిని. చెవిమొగ్గి వినుమనఁగా నొకముహూర్తకాలము తదేకాగ్రచిత్తుండ నై యాలకించితిని. ఏమనితోఁచుచున్నదని యాపరమపురుషుఁడు ప్రశ్నించెను.

శ్లో. "ఆలాపకాలసముపల్లవితాంకవీణా
సౌరభ్యపాతి మధుపారవసంకులస్య
తంత్రీస్వరస్య సమితౌ తరుణీస్వనస్య
జానాతి యత్ర చతురోఽపి న తారతమ్యమ్."

అనుచంపూభారతమునఁ గలయనంతకవికుంజరువాక్కు స్ఫురిం

చెను. దాని మదినూహించి కంఠస్వరమున వలనుపడదు. క్షణమునకు మాప్పనొందుచున్నది. చక్కఁగా నాలోచింప తంత్రీస్వననితంబినీకంఠస్వనముల కూడికయని తోఁచెడి నంటిని. వత్సా! యెట్లు పల్కితివని మరలఁ బ్రశ్నింపఁగా మహాపురుషా!

శా. "నాదంబొక్కటి పిక్కటిల్లె దిశలన్ నవ్యామృతావ్యాహతా, స్వాదం బై వినవయ్యెడిం బ్రియవయస్యా వింటివే షట్పదీ,నాదంబో కలకంఠనాదమొ మరున్నారీమణీవల్లకీ నాదంబో వివరింపరాదు పరమానందానుసంధాన మై."

అని యట్లున్నదంటిని. పక్కున నవ్వి. వత్సా! కిన్నరీగానము వీణతోడ్పాటునసాగుచున్నదని తెలిసికొంటివి. సత్యము. అచ్చరమిన్న శంకరునిధ్యానించుచుఁ బాడుచున్నది.వినుమా యాగేయమును. ఉపనిషద వేద్యా యని యందు వినఁబడలేదా? భక్తిభావమున నాకాంతామణి పాడుచున్నది. ఆచోటునకుం బోవఁ దలంతువేమో. అది మానవాగమ్యము. శ్రవణపుటపేయమగు దాని నాలకింపుము. కృతార్థుఁడవగుదువు. అనఁగానే నేనీ మహారణ్యమున నామెయొంటిగా నుండఁజాలునా యని ప్రశ్నించితిని .దేవతాకాంతలు కామగమనంబున నిటకువచ్చుచుఁబోవుచునుందురు. వారికిఁ గానరభూమిభయము కలుగదు. జంతువులపుఁ గానరాకయుండఁగలరు. అదియుంగాక శంకరభక్తుల నేసత్త్వములు చేరవెఱచును. ఈశిఖరమున నేజంతువుగాని హింసచేయదని తలంపుము. ఇదిశంకరావాసము కాదా. పూర్వపుణ్యంబునఁ జూడఁగంటివి. మున్నర్జుననకు శ్రీకృష్ణుఁడు పాశుపతాస్త్ర మిప్పింప స్వప్నమున నిటకుం దోడితెచ్చెనని భారతమునఁ జదివియుందువని తలంతును. శంకరు దర్శింప నిపుడు

శక్యముకాదు. ఇంకేమేని జూడఁగోరుదువా? అన విని కృతాంజలి నై యిట్లు ప్రార్థించితిని.

శ్లో. "అగ్రే దీర్ఘతరోఽయమర్జునతరుస్తస్యాగ్రతో వర్తనీ
సాఘోషం సముపైతి తత్పరిసరే దేశే కళిందాత్మజా,
తస్యాస్తీరతమాలకాననతలే చక్రం గవాం చారయన్
గోపః క్రీడతి దర్శయిష్యతి సఖే పంథానమవ్యాహతమ్."

అనుకర్ణామృతశ్లోకమును బఠింతును. అందుఁ బ్రతిపాదితమగు వ్యక్తియే చక్కనిమార్గమును జూపించునని పెద్దలుఁబలికిరి. మహాత్మా! శ్యామసుందరమూర్తీ! ఆకాలమున మిత్రుఁడు చుట్టమునగు నర్జునునకు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ భగవంతుని గనఁబఱచినట్లు నిన్నే నమ్మినయీబీదసేవకునకు పరశివుని దర్శనంబగు నట్లు కటాక్షింపుమా. అని వేఁడుచుఁ దత్పాదారవిందములపయిం బడి లేవక గట్టిగా వానిం బట్టుకొంటిని.

ఆశ్యామసుందరమూర్తి కరకమలమున నాపీఁపు నిమిరి వత్సా! ఇంత ప్రార్థింప నేల? లెమ్ము. నీయిష్టంబు ఫలింపఁజేసెద. అని లేవనెత్తి నావగపు మాన్పి కన్నులు మూసికొని శంకరుని ధ్యానింపుమా యనియెను. అట్లే చేసి నాహృదయమునందు

శ్లో. "శాంతం పద్మాసనస్థం శశధరమకుటం
పంచవక్త్రం త్రినేత్రం
శూలం వజ్రంచ ఖడ్గం పరశుమభయదం
దక్షభాగే వహంతం
నాగం పాశం చ ఘంటాం ప్రళయహుతవహం
సాంకుశం వామభాగే

నానాలంకారయుక్తం స్ఫటికమణినిభం
పార్వతీశం నమామి."

అని ధ్యానించితిని. అంతలో వత్సా! భగవంతుఁడగు చంద్రశేఖరుఁ డిందు వేంచేసి యున్నవాఁడు. నమస్కరింపుమా యనుమాట వినఁబడెను. కన్నులు విప్పితిని. కన్నులకు మిఱుమిట్లుగొలుపు తేజోరాశి కనఁబడియెను. కన్నులు మూసికొని శ్రీహరీ! నాదృష్టికిందగినట్లు పాటవమును బ్రసాదింపుమా యని వేఁడితిని. క్షణమాత్రమున దివ్యదర్శనము లభించెను. మునులు పరివేష్టించియుండిరి. వామభాగమునఁ బార్వతీదేవి కూరుచుండియుండెను.సకలపరివారము గొలుచుచుండెను.శాంతమగు మోమునఁ జిఱునవ్వొలయ నాపరమశివుఁడొప్పెను. చేతులు మోడ్చి తత్పాదారవిందములఁ దలంచుచు సాష్టాంగ నమస్కారము లాచరించితిని. ఏమో ప్రార్థింపఁదలంచి యట్లే శ్రీపాదముల మదిఁగుదురుపఱచుకొనుచుంటిని. ముహూర్తకాలమునకుఁ గన్నులు విప్పుదుగదా నేనొక కోనలో నుంటిని. శ్యామసుందరుంగాంచి యేమి యీకర్మము స్వామీ యని పెన్నిధింగోలుపోయిన పేదవలె నడిగితిని. నవ్వి వత్సా! అంతకంటె నెక్కువ కాల మాపరశంకరు దర్శించుభాగ్యము నీకు లేదు. చింతింపకుము. ఇంకఁ గొంతకాలమునకు మరల దర్శనమిప్పించెదనని యాహరి పలికెను. నిక్కమా యని ధైర్యమున నడిగితిని. అది నీకృషియందున్నది. పరశివుని ధ్యానించుచుండ మనస్సు పరిపక్వము కావలయును. అట్లగుచో నీప్రార్థన మక్కఱలేకయే చేయించెదనని యూరకుండెను. దానికిఁ దగినమార్గమాదేశింపుమా యని మరలఁ బ్రశ్నింపఁ దెలిసినమార్గము లే

చాలును. క్రొత్తమార్గము లేల? సర్వదా క్రొత్తమార్గము లేవని వెదకువా రిహపరములకు దూర మగుదురు. ఆచరింపక మార్గముల నడుగుచుండిన లాభము లేదు. కావున నీవెఱింగినమార్గములే మిక్కిలిగా నున్నవి. నీయాచరణమందు వేయవపాలుగూడఁ గానరాదు. కావున నిఁకఁ గ్రొత్తమార్గము లేవియా యని యాలోచించి కాలము వ్యర్థపుచ్చక తెలిసికొన్న మార్గములం బరిశ్రమము చేయుము. వత్సా! ఇఁక నిందుఁ దిరుగుట చాలును. చూడఁదగినతావు లెన్నియో యున్నవి. వినఁదగినప్రభావము లెన్నియో యున్నవి. నీమదిం గల శంకలు చాలభాగము తొలఁగియుండునని నాభావము. మహర్షు లెన్నియో విషయములఁ దెల్పిరి. వానిమూలమునఁ గలికాలవార్త లెన్నికల్పితములో ఎందఱు జగద్వంచకులు గలరో తేటపడియెను గదా. ఎన్నియో కృత్రిమమార్గములఁ గల్పించి జగమును వంచించి మర్యాదను గాంచువారు గలరు. వారిమాటలను నమ్మి వారింబూజించుపామరు లెందఱో గలరు. ద్రవ్యార్జనమున కై కొందఱు మంత్రములఁ బామరులకుపదేశించుచుందురు.వారుసిద్ధపురుషులని భ్రాంతిపడుచు వారిం బూజించుచుఁ బామరులు తుదకు లాభము లేకపోఁగా వారినే దూఱుదురు. మఱికొందఱు కాముకులై వేదాంతుల వలె నటించుచుఁ బరవనితల శిష్యురాండ్రగా నొనరించుకొని సుఖింపఁ బ్రయత్నించి కొంతకాలమున కామూలమున దుర్మరణమునకుఁ బాలగుదురు. మఱికొందఱు మతముల స్థాపింపఁబూనుదురు. కొందఱు మతస్థాపకు లగుదురు. తన్మూలమున శిష్యులం జేర్చుకొనుచు మర్యాదలనందఁజూచుచు ద్రవ్యము నార్జిం

చుచుఁ దుదకు నపకీర్తింబొంది కుందుదురు. ఇంకను గొందఱు స్త్రీమూలమున జగత్తు బాగుపడవలయునని వారికి ధర్మోపదేశము చేయువారివలె నటించుచు వ్యభిచారవృత్తికిం దిగి తుదకు మృతి తన్మూలమున నొందుదురు. కొందఱు శాక్తులమని పేరుపెట్టుకొని మద్యపానము చేయుచు మాంసముం దినుచు భ్రష్టులగుదురు. మఱియును గొందఱేదానియందును ద్రవ్యము దొరకక నీచసేవలంజేయుచు జాతిభ్రష్టు లగుదురు. ఇట్లు కలికాలమున నెందఱో మహానుభావులు మహర్షుల మనుకొనువారు గలరని మహర్షులవాక్కులనుండియే తెలిసికొంటివికదా. ఈవిషయముల మదిఁ బదిలపఱుపుము. నీకు శక్తియుండునంతవఱుక భగవత్సేవచేయుము. మతములయందు లోపములుగలవని దూషింపకుము. తెలియని విషయములఁ దెలిసినట్లు నటించుచు నితరుల కుపదేశింపకుము. దానఁ బాపమార్జించుకొనుటయేగాని వేఱులాభమును గాంచలేవు. కావునఁ బదుగురుకు శిష్యుఁడవై యుండుము. అంతియగాని యొక్కనికైన గురువుగా నుండఁదలంపకుము: గురుపరంపరను ధ్వంసము చేయక సాగింపుము. చెప్పఁదగిన విషయములు చెప్పితిని. మహర్షులు కొన్ని చెప్పిరి.కనఁబరుపఁదగినస్థలములుకనఁబఱచితిని. భగవద్దర్శనము చేయించితిని. గంగాదిపావననదులను దర్శించితివి. పావనమహీరుహములను సేవించితివి. పర్వతసానువులను, కందరములను జూచితివి. ఇంక నీకోనను గూర్చి వినఁగోరునట్లున్నది.

దక్షిణామూర్తిస్థానము.

ఇది పర్వతమధ్యభాగము. అంతియగాక యొకపావనాశ్రమము. దక్షప్రజాపతితనయ సతీదేవి శంకరుపత్ని యని యెఱుంగుదు గాదే. ఆమె దక్షుఁడు చేయుయాగంబున శరీరంబు యోగాగ్నిచే భస్మముగ నొనరించి రెండవజని హిమాలయపుత్రికగాఁ గాంచెను. ఆమెయే పార్వతి. ఇంతకుముందే దర్శించితివి కదా. ఆపార్వతివివాహమునకుముం దీశ్వరుఁ డీసిద్ధాశ్రమమున దక్షిణామూర్తి యనునామమున మహర్షులు తన్ను స్మరింప నుండెను. కావుననిది దక్షిణామూర్తిస్థానమనఁ బ్రసిద్ధిగాంచెను. ఇది మానవుల కగమ్యము. ఈయాశ్రమమున మహర్షులున్నవారు. కాని యిది వారియోగాభ్యాససమయము. కావునఁ బ్రవేశింపవలనుపడదు. అనఁగా నిందున్నవారందఱు శంకరభక్తులాయని ప్రశ్నించితిని. శంకరభక్తులు విష్ణుభక్తులును గలరు. శివవిష్ణువులకు భేదము స్వల్పబుద్ధులకే గాని మహర్షులకు లేదని యెఱుంగుము. ఇంక మరలుదము అని పలుకఁగా నమస్కరించి మహాపురుషా! తమయపారకరుణచే నన్నియుఁ గాంచితి. ఒక్కవాంఛ గలదు. మానససరోవరమును గాంచి స్నానముచేయవలయునని. ఈవాంఛను దీర్చి కృతకృత్యుంజేయుమాయని ప్రార్థించితిని. నాప్రార్థన మాలకించి మంచిది పోదమురమ్మని పలుకుచు నొకయట్టహాసము గావించెను. ఏమిదియని యామహాపురుషునిమోము చూచుచుంటిని. అంతలో వేఱొకతావున కేగుచున్నచిహ్నము లగపడెను. నలుప్రక్కలు కలయం బరికించితిని సిద్ధాశ్రమము కాక మున్నెన్నఁడుచూడని స్థలము కనంబడియె. ఇది యేదయ్యెయుండునా యని యూహించు.

చుండునంతలో నాశ్యామసుందరమూర్తి ! బాలకా! ఈవా వనమనోహరస్థలమును జూడుము. నీవాంఛితము లన్నియు ఫలించుననఁగా నొకవిశాలసమభాగము చక్షుఃపాత్ర మయ్యెను. అంత నాజగజ్జనకుఁ డిట్లు పల్కెను.

మానససరోవరము.

అబ్బాయీ! ఇదియే మానససరోవరము. ఇది మానవులకు గోచరింపదు. లోకమున నింకొకదానికి మానససరోవరమను పేరు గలదు. అదిమానససరోవరము.ఇది మానససరోవరము.సృష్టికర్తయగు బ్రహ్మామానసమున మునిజనసేవ్యమగుసరోవరమున్న బాగుండునని తలంచెను. వెంటనే యీచోటు మదికిఁ గోచరించెను. కావున మానససరోవరమని మునులు పేరిడిరి. ఇందు స్నానముచేసిన మానసము శాంతముగ నుండుననియు నాధివ్యాధులు తొలఁగుననియు బ్రహ్మ శాసించెను. కావుననే యాతనివాహన మగుహంస మిందు విహరింపఁ జనుదెంచు. తజ్జాతిపక్షులన్నియు నిందు విహరించును. ఇందు హంసలకును బరమహంసలకును గావలసినపదార్థము లున్నవి. సహస్రదళములుగల కనులము లిందుఁగలవు. వానితూఁడుల నమలిన హంసలకు క్షుత్తు తొలఁగును.ఇందు స్నానముచేసి బ్రహ్మాశాసనముందలంచినఁ బరమహంసలు శాంతధనులై యవ్యయానందము నొందుదురు. ఈపర్వతపంక్తులం జూడుము. ఇవి మేఘమాలికలని భావించుచున్నావా యేమి? కావు కావు. పర్వతములు. నలుప్రక్కల నావరించియున్నవి. ఈజలము పర్వతపంక్తులనుండి హిమమయపాషాణము లొసంగినదియే. మిక్కిలి యైనఁ బొంగి ప్రవహించును. ఆతెల్లనిప్రవాహ మదియే. అగాథజల

ముగల యానదిని దర్శింపుము. ఈమానససరస్సు విశాలభాగము నాక్రమించియున్నది. చతురశ్రముగాక త్రినాభిచక్రాకృతినిదియున్నది. పొడవు పదునైదుయోజనములు. వెడల్పుపదునొకండు యోజనములు. దీనినాశ్రయించి యెన్నియో యాశ్రమములున్నవి. అందుఁ దాపత్రయరహితులై ధ్యానతత్పరులయి యలరారుమును లున్నవారు. వారు జితేంద్రియులు. శీతోష్ణాది ద్వంద్వములు వారిని బాధింపవు. నీ కిప్పు డిందలి శీతవాతము బాధించుచున్నదా. లేదు కదా. ఏలయని యూహించితివా? అన్నంతనే మాటనందుకొని మహాపురుషా! తమదయాతిశయమున నంటిని. నవ్వి నాయనా! మహానుభావులగు మునులకుఁ బరమేశ్వరానుగ్రహమున ననియె. నీకంటెఁ బరమేశ్వరుండెవ్వాఁడని యడిగితిని. బదులు లేదు. ఆమాట మఱచునట్లు మునిసమాశ్రయంబగు నీకాసారవరమునకు నమస్కరింపుము. చెంతకుంబోయి సంకల్పపూర్వకముగా జలముల స్పృశించి శిరమునఁ జల్లుకొమ్ము. స్నానముచేయవలయునని నీకోరికకదా. అర్ధరాత్రమున స్నానము పనికిరా దనెను. అర్ధరాత్రమా యంటిని. అది మఱికొంచెమునఁ దెలియఁ గలదని పలికెను. నేనట్లే చేసితిని. ఆచమనము చేసితిని. ఔరా! యాజలముల మహిమ మేమో కాని నా కందే నివసింపఁదగునను నూహ కలిగెను. త్వరగ రమ్మని యాజ్ఞావచనము వినఁబడెను. ఆమహాపురుషునాజ్ఞ మీఱరానిదని మరలి వచ్చితిని. ఆచమించితివే యేల? అని యడుగ నాకుం గలభక్తిభారముచేతనని విన్నవించితిని. ఇఁకమన మరుగుదమని యాశ్యామసుందరమూర్తి మరలుజాడ కనంబడుచుండఁగా నల్లనఁ దంఁడ్రీ! హిమాలయ దర్శన

మున ధన్యుఁడనైతిని. ఇఁక నెందుఁ బోవుదమని ప్రశ్నించి తిని. కన్నులు మూసికొని యుండుమా యని యాజ్ఞాపించెను. నేనట్లేచేసి యెచ్చటికిఁ దోడుకొనిపోవునో యని మనస్సు తదేక ధ్యానమున నిల్పితిని. భూమిని స్పృశింపక యతివేగముగాఁ బోవుచున్నట్లు తెలిసికొంటిని. క్షణకాలమున కింక శయనింపు మనుమాట వినఁబడఁగాఁ గన్నులు తెఱతునా యంటిని ఊఁ అని వినఁబడియె. కన్నులు తెఱచిచూతును గదా నాచిన్నిమంచము. ఆచోటు. అన్నియు నట్లే యుండెను. శ్యామసుందర మూర్తి వత్సా! ఇఁక శయనింపుము. ఈయాత్ర మఱువకుము. ఇందుఁ గల్గినవిజ్ఞానము నెల్లరకుం దెల్పుము. కోటి కొక్కఁడైన గ్రహించుంగాక ఇఁక నేఁ బోయెదనని పల్కెను.

నేను మహానందము చింతయుఁ బెనఁగొన మహాపురుషా! నన్నువదలిన నాగతియేమని వేఁడితిని. నన్నునీవు వీడకున్న నిన్ను నే వీడనని వాగ్దాన మొసఁగెద ననియె.మఱియు నేమో చెప్పఁబోవుచుండఁగాఁ దండ్రీ! నీనామమును దెల్పుమాయని యభ్యర్థించితిని. నీవేమనుకొంటివని ప్రశ్నించెను. నేను శ్రీ కృష్ణమూర్తివని తలంచితినంటిని. మంచిది.అట్లే తలంపుము. అని నవ్వెను. స్వామీ! యీయాత్ర యందు మహర్షులు పలికినవాక్కులన్నియు నాకు మఱపునకురాకుండ నిల్పుకొనుశక్తి గలుగ ననుగ్రహింపుమని యడిగితి "తథాస్తు" అని వరమిచ్చెను. ఇప్పటి యవతారపురుషులమాట సత్యమా యనునా ప్రశ్నము రాకమునుపే యంతయు హుళక్కి.ఇదంతయు హుళక్కి. సర్వము హుళక్కి. ఇదంతయు మిథ్య.కల్పితము. ప్రకల్పితము. సంకల్పితము.వత్సా! ఇంక నీవిట్టిసందియముల నొందకుము.కాలము

నుపాసింపుము. చేయఁబూనినకార్యమును వదలకుము. మేలు గలుగును. మేలు గలుగును. అనుచు నదృశ్యుఁ డయ్యెను. శ్యామసుందరమూర్తీ! యని స్మరించుచుండఁగా మెలఁకువ వచ్చెను. నలువైపుల దృష్టిఁ బ్రసరింపఁ జేసితిని. నామంచమే. నాయున్నయింటిగదియే. ఆయంధకారాగారమే. ఇదేమిచిత్రమా యనుకొనుచుండ ఘటికాయంత్రము వాడుకచొప్పున ధ్వని చేసెను. స్నానమునకు వేళయాయెఁ గదాయని యూహించుచు భగవంతుఁడు తానదృశ్యుఁడగుచు నిదంతయు హుళక్కియని యెఁగదా యని తలంచుచు నిత్యకృత్యముల నెఱవేర్ప నెంచితిని. శ్యామసుందరమూర్తి కరుణానీరధి సర్వజనులఁ గాపాడుఁగాక యని కోరుచు నాకృత్యమునకుం బూనితిని.

స్వస్తి సర్వేషాం సన్మంగళాని సంతు.

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః.

స్వప్నయాత్ర సంపూర్ణము.

చెన్నపురి: 'వావిళ్ల'ప్రెస్సున ముద్రితము.—1929.

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
వైద్యులకథ	...	0	4
షేక్స్పియర్ నాటకకథలు	...	1	8
సంస్కృతనాటకకథలు, శ్రీ సీతారామశాస్త్రిగారిది	...	1	4
సత్యసేవవిజయము	...	0	4
సావిత్రిచరిత్ర, చిన్నసైజు, పటములతో	...	0	4
సూరతు కాంగ్రెసు ఉపన్యాసములు	...	0	2
హరిశ్చంద్రచరిత్ర, చిన్నసైజు, పటములతో	...	0	6
హితోపదేశము, వచనము, సులభశైలి	...	0	12
అస్తమయము, నవల	...	1	8
ఆంధ్రరాష్ట్రము	...	0	14
ఆనందమఠ, అట్టబైండు	...	0	12
,, కాలికోబైండు	...	1	0
ఉన్మాదిని, నవల	...	0	4
ఐవన్హో ,,	...	0	8
కపాలకుండల, నవల	...	0	12
టిప్పుసుల్తాన్, అక్కిరాజు, ఉమాకాన్తముగారిది	...	1	4
తారాబాయి, నవల	...	0	12
డిలారామ ,,	...	1	4
దుర్గేశనందని ,,	...	0	8
బాజీరాయనిచరిత్ర	...	0	14
మనోహరి, నవల, టి, యస్. రామశాస్త్రి	...	0	14
మదాలస, కేతవరపు వేంకటశాస్త్రిగారిది	...	0	10
రాజశేఖరుడు, గోపాలుడు (Sandford & Merton)	...	0	8
రాజర్షి, రవీంద్రనాథఠాకూర్ గారిది	...	0	14
రాధారాణి	...	0	4
రామచంద్రవిజయము, చి. లక్ష్మీనరసింహముగారిది	...	0	12
రోషనార	...	0	12
లక్షణ, నవల	...	0	10
లాలాబాయి ,,	...	0	8